

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

TAIS

TAİS

DÜNYA ŞAHESERLERİ TERCÜME SERİSİ: 2

Anatole France

TAİS

Türkçeye Çeviren :
NAZAN DANIŞMEND

SEMİH LÜTFİ ERCIYAS SÜHULET KİTABEVİ
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>
İstanbul 1938

LOTÜS

O zamanlar çöl, münzevî keşişler yatağı idi. Münzevilerin kendi ellerile daldan, kilden yaptıkları sayısız kulübeler Nil'in iki sahilinde öteye beriye serpilmiş gibiydi; ama öyle mesafelerle serpiştirilmişti ki bunlarda oturanlar birbirlerinden ayrı yaşayabilmekle beraber icabında birbirlerine yardım da edebilirlerdi. Topçileri haçlı kiliseler bu kulübelerin üzerlerinde uzaktan uzağa yükselir ve yortu günleri keşişler hem âyinlerde bulunmak, hem hristiyanlığın günah çıkarma vesaire gibi şartlarını yerine getirmek üzere işte bu kiliselere giderlerdi. Nehrin tâ kenarında karabaşların [1] oturdukları evler de vardı: bu evlerde her biri bir dar höcreye kapanan o dünya târikleri ancak yalnızlığın tadını daha iyi tatmak istedikçe toplanırlardı.

Keşişlerle karabaşlar riyazet içinde yaşarlar, güneş batmadan bir şey yemezler ve yegâne gıda olarak biraz tuz ve çörük otuyla ekmek yerlerdi. Bazıları kumlara dalıp bir mağara veyahut bir mezara sığır ve büsbütün garip bir ömür sürerlerdi.

Bunların hepsi iffetini muhafaza eder, külâhlı lâta giyer, zünnar bağlar, uykusuz geceler geçirdikten sonra kuru toprakta uyur, dua eder, mezamir söyler, hâsılı her gün çilenin her türlüünü çıkarırlardı. İnsanlığın Hazreti Âdem devrinde işlediği ilk günahı düşünerek vücut-

[1] Karabas = "Târiki dünya", tâbirinin türkçe karşılığı

larını yalnız cismanî huzuzattan mahrum etmekle kalmazlar, o devrin telâkkisince en zarurî ihtimamlardan bile mahrum ederlerdi. Onların fikrinde vücudun has-talığı ruhun sıhhati demekti: Çibanlarla yaraları insan teninin en şerefli ziynetleri sayarlardı. «Çöl çiçeklerle kaplanacak» diyen peygamberlerin sözü işte böyle tahakkuk ediyordu.

Bu mukaddes «Teb diyarı»nın [2] sakinlerinden bazıları günlerini riyazet ve murakabe içinde geçirir, kimisi hurma lifleri örerek, kimisi de hasad mevsimlerinde civar çiftçilerin hizmetlerine girerek nafakalarını temin ederlerdi. Putperestler bunlardan bazılarının haydutlukla geçindiklerinden, bedevî Araplarla elbirliği ederek kervanları soyduklarından filân bahsederlerdi amma haksızdı: Bu keşişçikler hakikatte dünya malını hor gördükleri için üzerlerinden çıkan fazilet kokusu yedi kat göğe yükselirdi.

Arasına delikanlı kıyafetinde bir takım melekler, ellerinde asâlarla seyyah gibi gelip manastırları ziyaret eder, bazan da habeş suratlı yahut hayvan biçimli bir takım şeytanlar münzevileri baştan çıkarmak için etraflarında dolaşırlardı. Keşişler, sabahları destilerini doldurmak için çeşmeye gittikleri zaman, kumların üstünde cinlerle şeytanların ayak izlerini görürlerdi. Hakikî ve ruhanî manzarası itibariyle Teb diyarı günün her saatinde ve bilhassa geceleri cennetle cehennemin akıllara hayret verecek bir harp meydanı demekti.

Şeytan alaylarının dehşetli hücumlarına uğrıyan keşişler, Allahın inayetiyle meleklerin yardımına istinaden oruç, riyazet ve çile kuvvetiyle kendilerini müdafaa ederlerdi. Bazan, cismanî arzuların pençeleri altında öyle kıvranırlardı ki, ıstıraplarından ulumıya başlarlar ve bu acı çığlıklarıyla o yıldızlı semaların altında açlıklarından

[2] Fransızların «Thébaïde» dedikleri eski «Teb» havalisi,

bağırان sırtlanların seslerine cevap verir gibi olurlardı. Tam işte böyle zamanlarda şeytanlar onlara en cazip şekilleriyle görünürdü: Her ne kadar şeytan kısmı esasen çirkinse de, bazan zahirî bir güzelliğe bürünerek mahiyetlerini belli etmemiye de muvaffak olurlar. Onun için Teb diyarının münzevî keşişleri bazan höcrelerinde devrin sefahet erbabınca bile meçhul birtakım şehvet hayalleri görüp dehşet içinde kalırlardı: Fakat üzerlerinde haç işaretleri bulunduğu için şeytan iğvasına kapılmazlar, kapılmayınca da o habis ruhlar eski şekillerine girerek şafakla beraber hem mahcubiyet, hem hiddet içinde defolup giderlerdi. Çok defa şafak sökerken bu habis ruhlardan birinin ağlıyarak kaçtığı ve sebebini soranlara da :

— Burada oturan hıristiyanlardan bir beni sopa ile dövüp kepazece kovduğu için ağlıyorum!.. dediği görülürdü.

Çölün ihtiyarları günahkârlarla dinsizlere bile hüküm geçirirlerdi. Amma bunların iyilikleri bazan müthiş olurdu. Hakikî Tanrıya karşı gelenlere ceza vermek salâhiyeti bunlara havarilerden intikal etmiş olduğu için, mahkûm ettikleri insanları hiç bir kuvvet kurtarmazdı. Bütün şehirlerde ve hattâ İskenderiye'de bile bunların asâlarıyle vurdukları günahkârları yutmak için yerin bile yarıldığı haşyetlerle anlatılırdı. Onun için günah işleyenler bunlardan çok korkar, hele maskaraların, soytarıların, dünya evine girmiş papazlarla fahişelerin ötleri kopardı.

Bu keşişlerin faziletleri öyle bir faziletti ki, vahşi hayvanlar bile hükmüne râm olurdu. Münzevînin biri öleceği zaman. hemen bir arslan gelir, tırnaklariyle ona bir mezar kazardı. O mubarek adam da Allahın kendisini artık çağırdığını işte bundan anlıyarak gider, bütün kardeşlerinin yüzlerini öperdi. Ondandır sonra da ebedî uykusunu Rabbinin koynunda uyumak üzere şen, şâtır uzanıverirdi.

İşte o sıralarda Püç Kitişin geçkin bir piç olan (Antu-

an) sevgili çömezleri (Maker) ve (Amatas) la beraber artık «Kolzen» dağına çekilmiş olduğu için, bütün Teb diyarında sofuluktan yana «Antinoe» rahibi (Pafnüs) le boy ölçüşecek kimse yoktu: Doğrusunu söylemek lâzımgelirse, (Efrem) le (Serapyon) un maiyetlerinde daha çok papaz vardı ve hattâ bunlar manastırlarının ruhanî ve cismanî idarelerinde büyük bir dirayet te gösteriyorlardı. Gösteriyorlardı amma (Pafnüs) de orucun en gücünü tutuyor ve hattâ bazan tam üç gün ağzına habbe koymuyordu. Beline çok sert kıldan bir zünnar bağlıyor, sabah akşam kırbaçla dövünüyor ve çok defa vaktini alnı yerde, secde vaziyetinde geçiriyordu.

Yirmi dört çömezi vardı : Kulübelerini onunkine yakın yerlere kuran bu çömezler de riyazette onu taklit ederlerdi. O da onları İsa peygamber aşkına candan, gönülden sever, gece gündüz çileye davet ederdi: Onun bu manevî evlâtları içinde yıllarca haydutluk ettikten sonra o mukaddes keşişin irşadiyle yola gelip zünnar bağlamış olanlar da vardı. Bunların bu temiz hayatı şekavet arkadaşlarına da örnek olurdu. İçlerinde bir Habeş Kırالیçesinin ahçılığında bulunmuş biri de vardı : Bu da «Antinoe» rahibinin irşadiyle hidayete erdikten sonra gece, gündüz iki gözü iki çeşme ağlar, dururdu; bir de (Flâvyen) isminde bir diyakos vardı : Bu da mukaddes kitapları iyi bilir ve iyi söz söylerdi. Amma (Pafnüs) ün en şaşılacak müridi, bönlük derecesini bulan saflığından dolayı «safderun» denilen (Pol) isminde genç bir köylüydü. İnsanlar bunun saflığıyla alay ederlerdi amma, Allah da onun gözlerine herkesin görmediği manzaralar gösterir, kalbine keramet indirir, mertebesini herkesten üstün tutardı.

(Pafnüs) bütün vaktini çömezlerine ders vermek ve çile çıkarmakla kudsi bir şekilde geçirirdi. Çok defa da mukaddes kitaplara dalarak bunlardan birtakım işaretlerle hükümler çıkarmak isterdi. İşte bundan dolayı genç yaşında birçok mazharlıyetlere ermişti. Zavallı keşişlere

o kadar şiddetli hücumlar yapan şeytanlar onun semtine bile varamazlardı. Geceleri ay ışığında yedi küçük çakal höcresinin önünde kış üstü put gibi durup sükût içinde kulak kabartırdı. İşte bu yedi çakal onun bir keramet eseri olarak eşğinde mihlanmış gibi tuttuğu yedi şeytan sayılırdı.

(Pafnüs) asil bir aileden İskenderiyede dünyaya gelmiş ve cismanî bir tahsil görmüştü. Hattâ şairlerin ya - lanlarına bile kapılmış ve gençliğinin ilk devrinde zihni öyle bir delâlete düşmüş, fikri öyle karışmıştı ki Yunan mitolojisinin Nuhu olan (Dökalyon) devrindeki tufanda insan cinsinin boğulduğuna inanmış ve mektep arkadaş lariyle Allahın zati, sıfatı ve hattâ mevcudiyeti hakkında bile münakaşalara girişmişti.O zaman o da öteki putperest - ler gibi sefahet içinde pûyandı. Şimdi o zamanları hatırladıkça mahçubiyetinden yerin dibine geçiyordu. Din kardeşlerine :

— Ben ömrümün o günlerini sahte zevkler kazanın - da kaynamakla geçirdim!..

derdi. Böyle demekle de güzel pişmiş etler yeyip umumî hamamlara gittiğini anlatmak isterdi. Hakikaten yirmi yaşına kadar işte bu cismanî hayatı geçir - mişti. Buna hayat demekten ziyade memat demek daha doğruydı: Fakat nihayet rahip (Makren! den ders aldık - tan sonra, yepyeni bir adam oldu.

Büyük hakikat bütün mevcudiyetine hulûl etti ve ikide bir kullandığı kendi tabiriyle tıpkı bir kılıç gibi içine işledi. Haç dinine girdi ve çarmıhta can veren İsa - ya ibadet etti. Vaftiz olduktan sonra bir sene daha put - perestler içinde, eski itiyatlariyle bağlı bulunduğu cis - manî âlemde kaldı. Fakat günün birinde bir kiliseye gi - rip diyakos'un şöyle bir âyet okuduğu kulağına çaldı:

«Eğer insanı kâmil olmak istersen git, bütün varını satıp parasını fıkaraaya ver !»

O da hemen gitti, bütün varını sattı, parasını fukara - ya dağıttı ve bir manastıra çekildi.

İnsanlardan uzak yaşadığı on senedenberi, artık «cismanî huzuzat» kazanında kaynamıyor, bilâkis çile ve riyazet itriyatı içinde yüzüyordu.

Günlerden bir gün, dindârane bir itiyada uyararak hıdayet nurundan mahrum yaşadığı zamanları şöyle bir hatırandan geçirip günahlarını birer birer haddeden çekerek ne biçimsiz şeyler olduğunu tamamen takdir ettiği sırada, vaktiyle İskenderiye tiyatrosunda (Tais) isminde gayet güzel bir aktris görmüş olduğunu hatırladı. Bu kadın sahneye çıkar ve kıvrak hareketleri, en korkunç ihtiras kıvrıntılarını andıran birtakım danslar yapardı. Yahut ta müşrik masallarının (Venüs) e, (Leda) ya ve (Pasifae) ye izafe ettiği yüz kızartıcı hareketlerden birini taklit ederdi. Bunları yapınca da bütün seyircileri şehvet ateşiyle yakar, tutuştururdu; tutuşturduktan sonra da güzel delikanlılarla zengin ihtiyarlar aşk ve şehvet içinde gelip evinin kapısına çiçekler asınca, o da onları içeri alıp kendilerine teslim olurdu. Tabii, böyle yapmakla hem kendisi dinden çıkar, hem birçoğklarını dinden imandan ederdi.

Bu kadın, hattâ bizzat (Pafnüs) ü bile az kalsın günaha sokacaktı. Onun da damarlarında arzu denilen ateşi yakmış ve nihayet o da bir kere (Tais) in evine yaklaşmıştı. Fakat (o sırada on beş yaşında olduğundan) toy gençlerde tabii olan mahçubiyetle kendisini israfa alıştırma için ceplerini boş bırakan ailesi yüzünden çektiği parasızlıktan dolayı kapıdışarı edilmek korkusu zavallıyı kapının eşiğinde durdurmuştu. Allahın merhamet ve rahmeti işte bu iki vasıta ile onu öyle büyük bir cinayet işlemekten kurtardı. Fakat (Pafnüs) Allahın bu lûtfundan dolayı ilkönce hiç şükretmemişti. Çünkü o zaman o henüz kendi menfaatini pek takdir edemiyor ve birtakım zahirî nimetler peşinde koşuyordu. Amma şimdi höcresinde, dünyanın «fidyei necat» ını tıpkı bir teraziye koyar gibi astıkları selâmet ağacının taklidine karşı diz çöken (Pafnüs) birdenbire (Tais) i düşünmiye başladı.

Çünkü (Tais) onun günahıydı; işte bundan dolayı o taşkınlık ve cahillik günlerinde bu kadının kendisine telkin ettiği şehvanî huzuzatın tüyler ürpertici çirkinliğini keşiflik esasları mucibince uzun uzadıya düşündü: Birkaç saat düşündükten sonra, (Tais) in hayali bütün vuzuhîyle gözünün önüne geldi: İğvasına uğradığı zaman nasılsa yine öyle gördü, yâni yalnız maddî güzelliğiyle gördü: Bu hayal ilk önce ona esatirdeki (Leda) gibi süm-büliden bir yatağa rehavet içinde uzanmış göründü: başını arkaya doğru atmış, gözleri nemli ve şimşekli, burun delikleri titrek, dudakları yarı açık, göğsü çiçek içinde ve kolları bir çift ırmak gibi berraktı. (Pafnüs), bu manzara karşısında göğsünü döverek :

— Günahımın dehşetini artık takdir ettiğime seni işhad ederim, Yarabbi!.. diyordu. O öyle derken karşındaki hayalin çehresi de hiç belli olmadan değişiyordu. (Tais) in dudakları gittikçe ağzının iki ucundan çökerek gizli bir ıstırap ifade ediyordu. Büsbütün irileşen gözleri yaşlar ve parıltılarla doluyor; şehkalarla dolan göğsünden yakın bir fırtınanın ilk esintilerine benzeyen bir nefes yükseliyordu. (Pafnüs) bu manzara karşısında bütün ruhunun sarsıldığını hissetti. Hemen secdeye kapandı, şöyle dua etti :

— Ey çimenlere çiğ yağdırdığı gibi insanların gönüllerine de merhamet yağdıran âdil ve rahim Allahım, sana binlerce hamdû sena olsun; elhamdülillâh; insanları şehvanîliğe sevkeden sahte sevgileri ben kulunun kalbinden defet, Yarabbi! Senin yarattığın mahlûkatın hepsini bana senin aşkınla sevdin, çünkü onlar fanîdir, sen bâkisin, Yarabbi! Benim bu kadına karşı hissettiğim alâka, senin mahlûkun olduğundandır, Yarabbi! Onun da canını sen nefhetmedin mi, Yarabbi! Bu kadın artık bunca yerliler ve bunca yabancılarla günah işlemekte devam etmemelidir, Yarabbi! Benim kalbimde ona karşı büyük bir merhamet uyandı. Onun cinayetleri lanetlere sezadır. düşündükçe deh-

şetimden bütün vücudümün tüyleri ürperiyor. Fakat o ne kadar günahkârsa ben de ona o kadar acıyorum: Yarabbi! Zebanilerin elinde ebediyyen kıvranacağını düşündükçe göz yaşlarımı zaptedemiyorum, Yarabbi!

Münzevî keşiş bu duaya dalıp gittiği sırada, ayaklarının dibine oturmuş küçük bir çakal gördü. Hayretinden donakaldı, çünkü höcresinin kapısı sabahtanberi kapalıydı. Hayvan, papazın zihninden geçenleri sanki satır satır okuyor ve âdetâ bir köpek gibi kuyruğunu sallıyordu. (Pafnüs) istavroz çıkardı: hayvan gözden kayboldu. İşte bunun üzerine şeytanın ilk defa odasına girdiğini anlatan keşiş kısa bir dua etti; sonra tekrar (Tais) i düşünmiye başladı.

— Allahın inayetiyle ben onu her halde o vaziyetten kurtarmalıyım! dedi.

Dedi ve uykuya daldı.

Ertesi sabah duasını ettikten sonra, biraz ötede bir yerde inzivaya çekilmiş mubarek bir zat olan (Palemon) a gitti. Adamcağızı sükûn içinde gülümsiyerek her zamanki gibi bahçe bellerken buldu.

(Palemon) ihtiyordu; küçük bir bahçede bahçıvanlık ederdi: Vahşi hayvanlar gelip ellerini yalar, şeytanlardan hiç bir fenalık görmezdi:

İhtiyar keşiş, çapasına dayanarak:

— Allaha çok şükür, kardeşim Pafnüs!

Dedi. (Pafnüs) de mukabele etti:

— Allaha çok şükür! Selâmün aleyküm kardeşim!

İhtiyar da:

— Aleyküm selâm, kardeşim Pafnüs!

Dedi ve koluyla alnının terini sildi:

— Palemon kardeşim, bizim bütün sözlerimiz ismi celâlinin etrafında toplananların arasında bulunacağını vâdeden Hak taâlâyâ hamdû senadan ibaret olmalıdır. İşte ben de bundan dolayı allahı takdise vesile olarak düşündüğüm bir mesele hakkında seninle istişareye geldim.

— Allah benim marifetlerimi nasıl mubarek ettiyse,

senin fikrini de öylece mubarek etsin, Pafnüs! Cenabı Hak her sabah eltafı sübhaniyesini şebnem şeklinde bahçeme yağdırdığı gibi, lûtfunun mücessem timsalleri şeklinde ihsan buyurduğu şu hıyarlarla bal kabaklarında dolayı da şükrünü edâdan âcizim. Hemen Allah hepimize hayır ve selâmet versin! Çünkü dünyada gönülleri teşevvüşe uğratan heyecanlar kadar korkunç şey yoktur: Bir kere bu heyecanlara kapıldık mı, tıpkı sarhoşlar gibi sağa, sola sendeliyerek mütemadiyen rezalet içinde yerlere yuvarlanmak tehlikesile yürür, gideriz. Bazan bu heyecanlar insanı rezilâne bir neş'eye boğar ve bu hale uğrıyan zavallı telvis ettiği havayı hayvanî kahkahalarla çınlatır. Bu acıklı neş'e günahkârı bin türlü masiyete sürükler. Fakat bazan da ruhumuzla havassımızın bu teşevvüşleri bizi kâfirce bir hüzne, neş'eden bin beter bir ye'se düşürür. Ben zavallı bir günahkârım, Pafnüs kardeş; fakat çok uzun süren hayatımda karabaşların yeisten müthiş düşmanı olmadığını tecrübemle anladım. Yeisten maksadım, ruhu bir sis gibi kaplayıp Allahın nuruna engel olan müzmin ve muannit kederdir. Uhrevî selâmet bunun kadar mugayir bir şey yoktur; onun için şeytanın en büyük muvaffakiyeti bir zahidin kalbine acı bir kara sevda serpebilmektedir. Eğer şeytan bizi yalnız neş'e ile iğva etseydi, mazarratı yarı yarıya azalmış olurdu. Fakat maatteessüf o mel'un bizi me'yus etmede de meharet sahibidir: Meselâ (Antuan) babanın gözlerinden yaşlar akıtacak kadar güzel bir zenci çocuğu gösteren o mel'un değil midir? Amma (Antuan) baba, Allahın inayetiyle şeytanın tuzağından kurtuldu. Ben babayı daha bizim içimizde yaşarken tanıdım; çömezleriyle beraber neş'e içinde yaşar, hiç gam yemezdi. Az kalsın unutacaktım, sen bana bir tasavvurundan bahse gelmiştin, değil mi kardeşim? Eğer fikrin Allahın azametini tebcile aitse, bana açmakla beni de minnettar etmiş olursun.

— Benim de niyetim zaten Cenabı Hakkı tebcilden ibaret, Paleon kardeş. Sen nasihatlerinle benim kalbime

kuvvet vermiş olacaksın, çünkü senin ilim ve irfanın çok büyük olduğu gibi, zekânın aydınlığına da hiç bir günah gölge vurmamıştır.

— Pafnüs karde, ben senin ayaklarındaki sandalların bağlarını bile çözmiye lâıyk değilim; çöldeki kumların sayısınca benim Allaha isyanlarım var. Yalnız ihtiyar olduğum için sana tecrübemle hizmet edebilirim.

— Öyle ise ben de sana derdimi dökeyim, Palemon kardeş : İskenderiyede masiyet içinde yaşayan ve rezaletleriyle halkı müteessir eden (Tais) isminde bir fahişe var: Bu kadının mevcudiyetini düşündükçe içim içime sığmıyor.

— Cidden can sıkacak rezalet, Pafnüs kardeş. Müşriklerin içinde böyle birçok kadınlar var. Sen bu derde bir deva düşündün mü?

— Benim düşündüğüm, İskenderiye'ye gidip bu kadını bulmak ve Allahın inayetiyle hidayete erdirmek. Niyetim böyle; sence de münasip değil mi kardeşim?

— Pafnüs kardeş ben hakir bir günahkârım : aklım ermez amma (Antuan) babanın dilinden düşürmediği bir söz vardır: «Olduğun yerden çıkıp başka yere gitmekte acele etme».

— Palemon kardeş, sen benim bu tasavvurumda bir fenalık mı görüyorsun?

— A benim canım Pafnüsçüğüm, ben hiç kardeşimin hüsnüniyetinden şüphe mi ederim, Allah saklasın! Amma yine (Antuan) babanın bir sözü daha vardır: «Karaya çıkan balık ölür»! tıpkı bunun gibi, höcresinden çıkıp hayat adamlarının içine karışan keşiş te doğru yoldan çıkmış olur.

İhtiyar Palemon bu sözleri söyledikten sonra elindeki belin ucunu ayağıyla yere saplayıp bir elma fidanının çevresindeki toprağı hararetle kazmaya başladı. O toprağı bellerken, bahçenin etrafındaki çitin yapraklarını bile eğmeden bir sıcrayışta içeri atlayan bir ceylân, bacakları titreyerek birdenbire hayret ve korku içinde du-

rakladı, sonra iki sıçrayışta ihtiyara yaklaşıp ince başını dostunun koynuna soktu.

Palemon :

— Şu çöl ceylznını yaratan Tanrıma kurban olayın!
dedi.

Sonra gitti, kulübesinden siyah bir ekmek parçası getirip avucunun içinde o çevik hayvana yedirdi.

Pafnüs gözlerini yolun taşlarına dikerek bir zaman dalgın durdu. Sonra işittiği sözleri düşünerek ağır ağır höcresine döndü. Zihninde büyük bir faaliyet vardı :

— Bu münzevinin nasihatleri çok istifadeli; çok basiret sahibi adam. Amma benim fikrimin doğruluğunda tereddüt ediyor. Ediyor amma o zavallı (Tais) i de daha fazla şeytanın keyfine tâbi bırakmak gaddarlık olur doğrusu. Hemen Allah bana basiret verip hidayet nurunu rehber etsin !

Diye düşünüyordu.

Pafnüs yoluna devam edip giderken, bir avcının kumlarda kurduğu ağa tutulmuş bir yağmur kuşu gördü; kuşun dişi olduğunu anladı, çünkü erkeği ağın etrafında uçup duruyor ve ağın örgülerini gagasıyle birer birer koparıp dişisinin çıkabileceği bir delik açmaya çalışıyordu. O Allah adamı da bu manzarayı seyre dalıyor ve kuvvei kudsiyesiyle her şeyin sırrını anlamak kabiliyeti sayesinde o esir kuşun masiyet ağına düşmüş (Tais) demek olduğunu ve gagasıyle iplikleri kesen yağmur kuşu gibi kendisinin de dokunaklı sözler söyleyerek (Tais) i günaha bağlayan nâmer'î rabitaları koparmak vazifesiyle mükellef bulunduğunu hesap ediyordu. Onun için Allaha şükretti ve ilk kararında sabit kaldı. Fakat ondan sonra erkek kuşun bacakları ağa takıldığını ve kendi kopardığı tuzığa tutulduğunu görerek tekrar tereddüde düştü; bütün gece uyumadı; sabaha karşı bir rüya gördü. Gözüne yine (Tais) göründü. Kızın yüzünde artık şehvet ifadesinden eser kalmamıştı; üstünde de her zamanki şeffaf tüller yoktu, bilakis tepeden tırnaga bir kefeneye bürün -

müş ve hatta yüzünün bir kısmını bile örtmüştü; hem öyle örtmüştü ki münzevî keşiş beyaz ve iri yaşlar döken iki gözden başka bir şey göremiyordu.

Bu manzara karşısında o da ağlamaya başladı ve kendisine bu rüyayı Allahın gösterdiğine hükmederek artık içinde hiç bir tereddüt kalmadı. Ayağa kalktı, eline hristiyanlık timsali olan budaklı aszsını aldı, höcresin - den çıktı, yaatğının başucunda duran mukaddes kitabı kumlarda yaşıyan hayvanlarla havalarda yaşıyan kuşlara telvis ettirmemek için kapısını büyük bir itina ile kapadı ve diyakos (Flavyen) i çağırarak yirmi üç müridinin idaresini ona tevdi etti; sonra sırtında yalnız bir kıl gömlek olduğu halde İskenderiye'ye kadar Libye sahilini yayan takip etmek üzere Nil nehrine doğu yola düzüldü. Fecirdenberi kumların üstünde yürüyor; yorgunluğa, ac - lığa, susuzluğa ehemmiyet vermiyordu; güneşin artık ufka indiği sıralarda altın ve ateş kayalıklar arasından kanlı sular geçiren korkunç ırmağı gördü. Dağının kulübe - leri kapı kapı dolaşıp Allah rızası için ekmek dilenerek, hakareti, tehdidi neş'e ile karşılıyarak sahil boyunu taki - be başladı. Ne hayduttan korkuyor, ne vahşi hayvanlara ehemmiyet veriyor, yalnız yol üstündeki köylerle kasa - balara uğramaktan büyük bir tekayyülle içtinap ediyor - du. Evlerinin önünde aşık oynıyan çocuklara rastgelmek - ten, yahut kuyu başlarında destilerini yere koyup gülüm - siyen mavi gömlekli kadınlar görmekten korkuyordu.

Münzevîler için her şeyde tehlike vardır : hattâ bazan İncilde İsa'nın şehir şehir dolaşıp havâripleri ile karın doyurduğundan bahseden fıkraları okumak bile onlar için tehlikelidir. Münzevî keşişlerin iman kumaşına büyük bir itina ile işledikleri faziletler, parlaklığı nsbetinde nârin şeylerdir: maddî âlemin tek bir nefesi bile bunların tatlı renklerini soldurabilir, Pafnüs, işte bundan dolayı şehir - lere girmekten çekiniyor, insan yüzü görürse kalbinin gevşemesi ihtimalinden korkuyordu.

Bu korku ile hep تنها yollardan gidiyordu. Akşam-

ları hafif rüzgârlarla okşanan ılgın ağaçlarının hıştırtıları zavallı adamın içini titretiyor, tabiatın güzelliğini gör - memek için kukuletasını gözlerinin üstüne indiriyordu. Altı gün gittikten sonra, «Silsile» denilen bir yere geldi. Nehir burada iki granit silsilesinin teşkil ettiği dar bir dereden geçerci. Eski Mısırlılar şeytanlara taptıkları za - man putlarını işte burada yontarlardı.

(Pafnüs) bir kayalıkta kocaman bir sfenks kafası gördü. Bunun şeytanî bir hassa ile canlanmak ihtimalin - den korkarak istavroz çıkarıp İsa peygamberin ismini zikretti. Bunun üzerine heykelin bir kulağından hemen bir yarasa uçtu: (Pafnüs) de asırlardanberi bu heykelde gizlenen habis ruhu tardettiğine hükmetti. Bu hüküm, gayretini artırdı; yerden iri bir taş alıp putun suratına attı. Fakat sfenksin o esrarengiz çehresinde öyle derin bir hüznün belirdi ki (Pafnüs) müteessir oldu. Bu taş çeh - renin ifade ettiği fevkalbeşer ıstırap en taş yürekli in - sanları bile cidden müteessir edecek derecede idi. (Paf - nüs) işte bu teessürle sfenkse :

— Ey hayvan, dedi, (Antuan) babamızın çölde gör - düğü yarı insan, yarı hayvan mahlûklar gibi sen de artık Mesih'in Allahlığına iman et ! Eğer sen öyle yaparsan, be nde Baba, Oğul ve Ruhülkudüs namına seni takdis ede - rim.

Dedi ve der demez heykelin gözlerinden pembe bir nur çıktı; bu gözlerin o ağır kapakları titredi; taş dudak - ları Mesih'in mubarek ismini tıpkı bir aksisada gibi güç - lükle heceledi; (Pafnüs) işte bundan dolayı sağ elini uza - tarak «Silsile» sfenksini takdis etti.

Bu işi de yaptıktan sonra yoluna devam etti ve vâdi - nin genişlediği yerde büyük bir şehir harabesi gördü. Hâlâ yıkılmamış mübedler sütun şeklinde bir takım mâ - budlara dayanıyor ve inek boynuzlu kadın başları (Paf - nüs) e doğru Allahın izniyle uzun nazarlar dikip zavallı keşişin benzini solduruyordu ! İşte böylece on yedi gün

daha yürüdü; yegâne gıda olarak birtakım çiy otlar çiğniyor, geceleri yıkık sarayların harabelerinde yaban kedileriyle Firavun fareleri içinde uyuyor ve ikide bir bunlara bellerinden aşağısı pullu balık şeklinde bir takım kadınlar karışıyordu. Amma (Pafnüs) bu kadınların cehennemden geldiğini bilir ve istavroz çıkararak defeder idi.

On sekizinci gün, bütün köylerden uzak bir yerde hurma yapraklarından yapılmış kötü bir kulübe buldu; çöl rüzgârının taşıdığı kumların içine yarı yarıya gömülü görünen bu kulübede sofu bir münzevî bulmak ümidi ile yaklaştı. Kulübenin kapısı olmadığından, içinde bir desti, bir yığın soğan ve kuru yapraklardan bir yatak gördü.

— İşte bunlar bir keşiş mefruşatı, dedi. Umumiyetle münzevî keşişler kulübelerinden çok uzaklaşmazlar. Her halde buradaki münzevî neredeyse gelir. (Pol) ün kulübesine gidip üç defa yanaklarını öpen mukaddes münzevî (Antuan) gibi ben de buna bir selâmet busesi vermeliyim. Biraz kendisiyle ahiret meselelerinden bahsederiz; belki Mesih efendimiz bir karga ile bize bir ekmek yollar da ev sahibim hulûsunu gösterip benimle bölüşür.

(Pafnüs) bir taraftan kendi kendine böyle söyleniyor, bir taraftan da kulübenin etrafında kimse var mı diye dönüp dolanıyordu. Daha yüz adım kadar gitmeden Nilin yamacında bağdaş kurup oturan bir adam gördü. Bu adam çıplaktı; saçıyla sakalı kar gibi beyaz, vücudu tuğla gibi kırmızı idi. (Pafnüs) aradığı münzevînin bu olduğundan şüphe etmedi. Papasların birbirlerine tesadüflerinde kullandıkları tâbirlerle selâm verdi :

— Selâmün aleyküm, kardeş! Hemen Allah iman selâmetiyle cennette istirahat nasip etsin.

Adam hiç cevap vermedi. Put gibi duruyor, bir şey işitmemiş gibi görünüyordu. Pafnüs, onun bu sükûtunu, ermişlerde görünen sezne haline hamletti. Yere dizçöktü, huzurunda el kavuşturdu ve güneş batıncaya kadar bu

vaziyette dua etti. Nihayet arkadaşının hâlâ kımıldama -
dığını görerek :

— Baba, dedi, eğer daldığın cezbe halinden çıktı isen
Mesih efendimiz aşkına beni takdis et.

Öteki, başını bile çevirmeden şöyle cevap verdi :

— Yabancı, ben senin ne demek istediğini bilmiyo -
rum, Mesih efendiye de tanımıyorum

Pafnüs :

— Ne!.. diye haykırdı... Bütün peygamberler hep onu
müjdeledi; sürülerle şehitler hep onun adına can verdi;
hattâ Kaysar bile ona taptı ve daha demincek ben de «Sil-
sile» sfenksine onun üsûhiyetini ikrar ettirdim. Nasıl olu-
yor da sen tanımıyorsun? Hiç mümkün mü?..

Öteki de :

— Mümkün azımdır. hattâ eğer dünyada kat'iyet ol-
saydı yalnız mümkün değil, kat'î bile derdim.

Diye cevap verdi.

(Pafnüs) bu adamın cehaleti karşısında hem hayret,
hem de teessür içinde kaldı:

— Eğer sen Mesihi bilmezsen bütün emeklerin boşu -
na gider, ahirette de cennetin ebedî hayatından mahrum
kalırsın!

Dedi

İhtiyar da şöyle cevap verdi :

— Emek de boşdur, tembellik de; yaşamak da birdir,
ölmek de !

Pafnüs :

— Nasıl olur! Sen ebediyette yaşamak istemez mi-
sin? Diye sordu. Hem Allah aşkına sen bu çölde tıpkı
münzevî keşişler gibi bir kulübede oturmuyor musun?

— Galiba.

— Çırçıplak ve her şeyden mahrum yaşamıyor musun?

— Galiba.

— Ot kökleriyle nefis körletmiyor musun, afif yaşı-
mıyor musun?

— Galiba.

— Şu fânî dünyanın bütün âlâyîşlerinden vazgeçmiş değil misin?

— İnsanları azâb içinde yaşatan vâhî şeylerden hakikaten vazgeçtim.

— Şu halde sen de benim gibi fakir, afif ve münzevî - sin demek. Amma sen bu hâle benim gibi Allah aşkı ve cennet sevdasıyla katlanmıyorsun demek! Benim aklımın almadığı işte bu. Mesihe iman etmedikten sonra. bu faziletlere ne lüzum var? Ahiret nimetlerinde gözün ol - madıktan sonra, niçin dünya nimetlerinden kendini mahrum ediyorsun?

— Yabancı, ben kendimi hiç bir nimetten mahrum etmiyorum; hakikatte iyi ve fena hayat olmamakla beraber ben kendime pekâlâ bir yaşayış tarzı bulduğum için pek memnunum. Esas itibariyle şerefli, yahut yüz kızartıcı. haklı yahut haksız, hoş yahut nâhoş, iyi yahut kötü bir şey yoktur. Yemeklere lezzet veren nasıl tuzsa, eşyaya bu gibi evsafını veren de insanların telâkkisidir

— Şu halde sence kat'iyet yok demek. Putperestlerin bile aramış oldukları hakikati sen inkâr ediyorsun: Yorgun bir köpek nasıl çamurun içinde yaşarsa, sen de cehalet çamurunda yatıyorsun.

— Yabancı, köpeklere sövmek ne kadar boşsa, filozoflara sövmek de o kadar boştur. Köpeklerin, de kendimizin de ne olduğumuz bizce meçhuldür. Biz insanlar hiç bi rşey bilmeyiz.

— İhtiyar, yoksa sen, reybîlik denilen gülünç mesleğe mi mensupsun? Yoksa hem hareketi, hem sükûnu inkâr eden ve güneşin aydınlığıyla gecenin karanlığını birbirinden ayırd edemiyen sefil delilerden misin?

— Arkadaş, ben filvaki reybiyundanım, yani sence gülünç olduğu halde bence muhterem bir mesleğe men - subum: Aynı şeylerin muhtelif manzaraları vardır: Men - fiş ehramları gün doğarken pembe nurdan birer mahrut şeklinde görünür. Gün batarken de aynı ehramlar alevli semaya çizilmiş siyah müsellesler gibidir. Fakat bunların

cevherine kim nüfuz edebilir? Sen benim zevahiri inkâr ettiğimi iddia ediyorsun. Halbuki zevahir bilâkis yegâne kabul ettiğim hakikatlerdir. Ben güneşi parlak görürüm amma mahiyetini bilmem: Ateşin yandığını hissederim amma nasıl ve niçin yandığını bilmem: Sen beni çok yanlış anlıyorsun arkadaş: Maamafih şöyle yahut böyle anlaşılmak arasında da hiç bir fark yoktur.

— Bari bir daha sorayım, sen ne diye çölde hurma ve soğanla yaşıyorsun? Bunca eza ve cefaya ne diye tahammül ediyorsun? O ezalarla cefalara ben de tahammül ediyorum, ben de senin gibi inziva içinde her türlü mahrumiyete katlanıyorum, amma ben bunları Allahın rızasını tahsil edip ebedî saadete ermek için yapıyorum. Şu halde benimki makul bir gayedir, çünkü büyük bir nimet uğrunda ıstırap çekmek makul bir harekettir: Halbuki faydasız yorgunluklarla beyhude ıstıraplara bile bile göğüs germek bilâkis gayrimakuldür: Eğer benim kalbimde hâşâ sümme hâşâ iman olmasaydı, eğer ben Allahın peygamberleri vasıtasıyla, kendi oğlunu insanlara örnek olarak göndermek suretiyle, havarilerin ef'aliyle, konsillerin kararlariyle ve şehitlerin şahadetleriyle bize tebliğ ettiği ahkâmın doğruluğuna ;iman etmeseydim, ruhun sıhhati için cismin ıstırabını zarurî bilmeseydim, eğer ben de senin gibi din esaslarından gafil olsaydım, derhal cemiyet hayatına döner, bütün mes'ut fâniler gibi huzur içinde yaşiyabilmek için zengin olmaya çalışır ve şehvet denilen ihtiraslara hitaben «Gelin kızlar, gelin cariyeler, hepiniz bana şaraplarınızı, iksirlerinizi, güzel kokularınızı takdim edin!» derdim. Amma sen bütün bu nimetlerden kendini boşuna mahrum ediyorsun, akılsız ihtiyar; hiç bir kazanç beklemeden hep ziyan ediyorsun: karşılık beklemeden veriyorsun ve haddini bilmez bir maymunun bir duvarı karalamakla nasıl büyük bir ressamın tablosunu kopye ettiğine kani olursa, sen de tıpkı onun gibi bizim münevverlerin bütün fevkalâdeliklerini

gölünç bir mukallitlikle taklit ediyorsun: Ey insanların en ahmağı, niçin böyle yapıyorsun?

Pafnüs, işte böyle çok sert sözler söylüyor, fakat ihtiyar sükûnetini muhafaza ediyordu: Nihayet tatlı bir sesle şu cevabı verdi :

—Arkadaş, dedi, çamur içinde yatan bir köpekle hain bir maymunun göstereceği sebeplerden sana ne?

Pafnüs, hakkın zaferinden başka bir şey düşünmezdi; öfkesi geçtikten sonra asil bir mahiyetle itizar etti :

— Ey ihtiyar, ey kardeşim, hakikat gayretile haddimi tecavüz ettim, affet, dedi. Senin şahsından değil, gafletinden nefret ettiğime Allah şahittir: Ben seni cehalet karanlığında gördüğüm için üzülüyorum; çünkü ben seni Mesih aşkına seviyorum; senin selâmetin benim içime dert oldu: Haydi söyle, kanaatin ne ise anlat : red ve cerhetmek istediğim için bir an evvel öğrenmek istiyorum.

İhtiyar huzur ve sükûnla cevap verdi :

— Ben söylemiye de, söylememiye de hazırım. Onun için sana kendi kanaatimi söyleyeceğim amma senin kanaatini sormıyacağım, çünkü ben sana karşı tamamiyle lâkayıdım: Saadetinle de alâkadar değilim, felâketinle de; sen nasıl düşünürsen düşün, benim umurumda değil: Hem ben seni ne diye seveyim, ne diye nefret edeyim? Hikmet sahibine nefret de yakışmaz, muhabbet de. Amma sorduğun için söyleyeyim: benim adım (Timokles) dir; zengin bir tüccar ailesinden İstanköyde dünyaya geldim; babam gemi mücehhiziydi. Zekâ itibariyle «büyük» denilen İskenderi andırırdı. Amma onda ndaha ince zekâ - lıydı. Hâsılı herkes gibi o da zavallının biriydi. Tıpkı babam gibi mücehhizlik eden iki erkek kardeşim de vardı. Ben, ilimle meşgul olurdum. Günün birinde babam büyük kardeşimi Karyalı (Timaessa) isminde bir kadınla evlenmiye mecbur etti : Kardeşim bu kadından öyle ikrah ediyordu ki nihayet kara sevdaya uğradı. Halbuki küçük kardeşim de (Timaessa) ya karşı nâmeşru bir aşk hissediyordu; bu aşk nihayet çılgınca bir ipilla şeklini aldı:

Amma kadın, her ikisinden de nefret ediyordu. O da bir neyzeni seviyor, geceleri herifi odasına alıyordu. Bir sabah neyzen, şenliklerde başına taktığı tacı yengemin odasında unuttu. Bu tac kardeşlerimin eline geçti: İki birden neyzeni öldürmiye yemin etti; ertesi sabah, adamcağızın göz yaşlarına, yalvarıp yakarmasına bakılmadığından herif kaççı altında can verdi. Yengem de öyle bir ye'se düştü ki nihayet aklını oynattı; artık insanlıktan çıkıp hayvana dönen bu üç zavallı, İstanköy sahillerinde kurt gibi uluyarak cinnetlerini ilân ediyor, ağızları köpürüyor, gözlerini yere dikeyor, çocuklar da yuhalarla peşlerinden deniz kabukları atıyorlardı. Nihayet üçü de öldü; babam üçünü de kendi eliyle gömdü. Arası biraz geçince, babamın midesi artık hiç bir şey kabul etmez oldu; Anadolu pazarlarının bütün etleriyle yemişlerini alabilecek kadar zengin olduğu halde, nihayet o da açlığından öldü. Babam, bütün servetini bana bıraktığı için gözleri açık gitti: Ben de bu serveti seyahate sarfettim: İtalyayı, Yunanistanı ve Afrikayı boydan boya dolaştığım halde hiç bir bahtiyar yahut hakîm adam görmedim. Atina ile İskenderiyede de felsefe tahsil ettimse de münakaşa gürültüsünden sersem oldum: Nihayet Hind'e kadar giderek Ganj nehrinin kenarında otuz senedir bağdaş kurup put gibi duran çırcıplak bir adam gördüm: Kuru gövdesinin etrafında sarmaşıklar dolanıyor, saçlarında kuşlar yuva yapıyordu. Ben bu adamı görünce (Timaessa) yı, neyzeni, iki kardeşimle babamı hatırladım ve hatırlayınca da bu Hindlinin hikmet sahibi olduğuna hükmettim. Kendi kendime dedim ki: «İnsanlar ya nimet zannettikleri bir şeyden mahrum oldukları için, yahut o nimete malik olup da kaybolmasından korktukları için veyahut fenalık zannettikleri bir hale tahammül ettikleri için ıstırap çeçekerler. Bu gibi kanaatler kaldırılrsa ıstıraptan da eser kalmaz». İşte böyle düşündüğüm için hiç bir zaman, hiç bir şeye kıymet vermemiye, bu fani dünyanın bütün ni-

metlerinden istİğnaya ve tıpkı o Hindli gibi yalnız ve hareketsiz yaşamıya karar verdim.

Pafnüs, ihtiyarın hikâyesini büyük bir dikkatle dinlemişti:

— Ey İstanköylü Timokles, dedi, senin bu sözlerinin büsbütün manasız olmadığını ben de itiraf ederim. Sen dünya nimetlerini istihdaf etmekte haklısın. Fakat ahiret nimetlerini de istihfaf edip Allahın gazabını tahrik etmek akıl kârı değildir. Ben senin cehaletine acıyorum, Timokles; acıdığım çin de sana hakikati telkin edip Akanîmi Selâseden mürekkep bir Allah olduğunu öğretmek ve evlâdın babasına yaptığı gibi seni de o Allaha itaat ettirmek istiyorum.

Fakat Timokles, papazın sözünü kesti :

— Sen bana kend kanaatini şerh etmiye kalkışma, yabancı, kendi fikrini bana da kabul ettirebilirsin zannetme; münakaşa boş şeydir. Benim fikrim, fikir sahibi olmamaktır. Ben hiç bir fikri tercih etmemek şartına riayet ettikçe içim rahat yaşıyorum. Onun için sen yoluna devam et, çetin işler içinde ömür geçirdikten sonra tıpkı lâtif bir banyoya girmiş gibi dalmış olduğum şu tatlı ataletten beni zorla çekip çıkarmıya kalkışma.

Pafnüs, din meselelerinde çok malûmatlı idi. İnsan kalbini de çok iyi bildiğinden, Allahın, ihtiyar Timokles'e henüz hidayet nasip etmiş olmadığını ve kendi kuyusunu kendi eliyle kazan bu zavallı için selâmet gününün henüz hulûl etmediğini anlamakta güçlük çekmedi. İrşad edeyim derken bir rezalet çıkarmamak için hiç bir cevap vermedi. Çünkü bazı münkirlerle münakaşa ederken insan onları doğru yola getirmek şöyle dursun, büsbütün günaha sokmuş olur. Onun için hakikate vâkıf olanlar neşrinde ihtiyatlı davranmalıdırlar.

Pafnüs :

— Öyle ise Allaha ısmarladık, zavallı Timokles!
Dedi.

Ondan sonra derinden derin içini çekip gece yüzüne Hak yolunda devam edip gitti.

Sabaha karşı suyun kenarında tek ayak üstünde bir sürü leylek gördü: bunların solgun ve pembe boyunları suda akisleri yapıyor, uzakta sahil boyunda söğüt ağaçlarının gümüş yaprakları imtihat ediyordu; gökyüzünün aydınlığında müsellemler teşkil ederek turnalar uçuyor, sazlıklara gizlenen balıkçıların sesleri işitiliyordu. Geniş ve yeşil sularını alabildiğine sürükleyip giden nehirde kuş kanatlarını andıran yelkenler yüzüyor, sahilin ötesinde berisinde bazan beyaz bir ev akisler yapıyor, suyun uzak taraflarında hafif buharlar dalgalanıyor ve hurmalıklar, çiçekler ve yemişler içinde kaybolan adaların gölgeliklerinden bin türlü gürültülerle bulut gibi ördek, telli turna ve bağırtlak sürüleri kaçışıyordu. Solda yeşil vâdinin neş'elerle titreşen bahçeleriyle tarlaları çöle kadar imtihat ediyor, güneşin ziyaları başakları yaldızlıyor ve toprağın bereketi güzel kokulu tozlar halinde yükseliyordu. Bu manzara karşısında Pafnüs dizüstü kapanıp şöyle bağırdı :

— Hamdolsun seyahatimi kolaylaştırdın Yarabbi! Ey orta Mısırın incir ağaçlarına şebnemlerini yağdıran Allahım, tarlalardaki çiçeklerle bahçelerdeki ağaçları yaratırken gösterdiğin aşktan geri kalmıyan bir muhabbetle halkettiğin (Tais) kulunun kalbine de hidayet nurunu indir Yarabbi! Benim himmetimle sen onu cenneti âlânda ebedî güller açacak bir gül fidanı eyle Yarabbi!

Pafnüs, her gördüğü çiçekli ağaçla parlak kuşun karşısında hep (Tais) i düşünüyordu. İşte böylece yemyeşil ve kalabalık memleketlerden geçip nehrin sol kolunu boylıyarak birkaç gün içinde Yunanlıların «güzel» ve «yaldızlı» dedikleri İskenderiye'ye vardı. Pembe buharlar içinde damları parlayan büyük şehri, bir tepenin üstünden gördüğü zaman güneş doğalı bir saat oluyordu.

Keşiş durdu ve kollarını göğsünün üstünde çaprazlıyarak :

— İşte, dedi, benim masiyetler içinde dünyaya geldiğim güzel yer, zehirli kokularını kokladığım parlak hava, perilerinin şarkılarını dinlediğim şehvetli deniz! İşte benim cismimin beşiği, işte benim cismaniyetimin vatanı! İşte fânîlerin çiçekli dedikleri beşik, şanlı dedikleri vatan! Ey İskenderiye, evlâtlarının seni bir ana gibi sevmesinden tabîî bir şey olamaz; ben de senin koynunda tantanalar, debdebeler içinde dünyaya geldim. Fakat münzevîler tabiati hor görür, mutasavvıflar zevahiri istihfaf eder, hıristiyanlar beşerî vatanlarını bir menfa sayar, keşişler bu fânî dünyaya nisbet kabul etmezler. İşte bundan dolayı ben de senin aşkını kalbimden söküp attım, İskenderiye! Ben şimdi senden nefret ediyorum! Servetinden, ilminden, letafetinden, güzelliğinden dolayı senden nefret ediyorum. Ey şeytanlar mâbedi, lânet olsun sana! Ey müşriklerin hayâsız yatağı, ey Aryanîlerin mülevves minberi, lânet olsun sana! Sen de ey Allahın kanatlı evlâdı, ey Hak dinine kuvvet ve din şehitlerine metanet vermek için uzak çöllerden kalkıp bu küfür kalesine gren mukaddes münzevî (Antuan) babamızın rehberi, ey Rabbin güzel meleği, ey fânî gözlere görünmez çocuk, ey Allahın ilk nefhası, gel bana da rehber ol ve şu esvablı şeytanlar içinde teneffüs edeceğim bozuk havaya kanatlarının darbeleriyle cennet kokusu doldur!» Bunları söyledikten sonra, tekrar yoluna devam etti. «Güneş» kapısından şehre girdi. Bu taş kapı çok heybetliydi. Fakat gölgesine çömelen fakir fukara gelip geçenlere limonla incir satar ve yahut ağılya sızlıya sadaka isterdi.

İçlerinde, üstü başı yırtık pırtık bir kocakarı vardı, Dizüstü oturan bu ihtiyar kadın, keşişin zünnarını tutup öptü :

— Ya Veliyyullah, dedi, sen beni takdis et ki Allah da seni takdis etsin! Ben dünyada çok çektiğim için ahireti - min mamur olmasını istiyorum. Ey mübarek zat, sen Al-

lahtan geldiğin için ayaklarının tozları, altından daha kıymetlidir!

Pafnüs :

— Elhamdülillâh !

Dedi ve yarı açık eliyle kadının başına istavroz işareti yaptı. ...

Amma yirmi adım gider gitmez bir alay çocuk peşinden yuha çekip taş atıyor, arkasından bağırıyorlardı :

— Vay mendebur papas, vay! Maymun suratlı, keçi sakallı herif ! Hazır yeyici herif ! Niçin bu herifi korkuluk diye bostanlara asmıyorlar? Yok, yok, çiçekli badem ağaçlarına dolu yağdırır. Düztaban herif ! Çarmıha gersinler uğursuz papazı, çarmıha gersinler !

Küfürlerle taşlar birbirine karışarak yağıyordu.

Pafnüs :

— Yarabbi, şu zavallı çocuklara merhamet et!

Diye mırıldandı.

Sonra yoluna devam ederken şöyle düşündü:

— Bana şu kocakarı rahmet, şu çocuklar da lânet okuyor. Demek, hükümlerinde mütereddit ve hatâyâ müstait insanların aynı bir şey hakkında muhtelif fikirleri oluyor. Her halde ihtiyar (Timokles) münkir olmakla beraber pek akılsız adam değil. Her ne kadar körse de körlüğünün farkında. Karanlıklar içinde aydınlıktan bahseden şu putperestlere nisbetle her halde muhakemesi çok sağlam. Şu fânî dünyada her şey serap, her şey kum gibi seyyal. Yegâne sabit hakikat Allah.

İşte böyle düşünerek hızlı adımlarla şehirden geçiyordu. On senelik bir gaybubetten sonra, İskenderiyenin her taşını tanıyor ve her taş şimdi ona eski bir günahı hatırlatan bir rezalet âbidesi gibi geliyordu. İşte bu hisle geniş caddelerin döşeme taşlarına çıplak ayaklarıyla şiddetli darbeler indiriyor ve üzerlerinde çatlak topuklarının kanlı izlerini bıraktıkça içinden zevk duyuyordu.

(Serapis) mabedinin muhteşem sütunlu kemerlerini solda bırakan Pafnüs, güzel kokular içinde gasyolmuş gi-

bi duran muhteşem kâşânelerle muhat bir caddeye saptı. Bu caddedeki çamların, sakız ağaçlarının, akça ağaçların tepeleri konakların cephelerindeki yıldızlı saçaklarla kızıl silmelerden aşıyordu. Sokak kapılarının aralıklarından mermer dehlizlerdeki tunç heykellerle yeşil yapraklar içindeki fıskiyele görünüyordu. Bu güzel yuvaların sükûnunu ihlâl edecek hiç bir gürültü yoktu. Yalnız uzaktan uzağa bir ney sesi aksediyordu. Papaz ufak bir evin önünde durdu : Bu güzel ev, birer genç kız kadar zarif sütunlara istinad ediyordu: Cephesi en büyük Yunan filozoflarının tunç büstleriyle süslü idi.

Münzevî keşiş bunlardan Eflâtunu, Sokratı, Aristoyu, Epikürü, Zenonu tanıdı; kapının tokmağını vurduktan sonra, açılmasını beklerken zihninden şunlar geçti :

— Şu ukalâ dümbeleklerinin heykellerine sarfedilen maðene acırım : Bu yalancıların mumları çoktan söndü; şimdi hepsinin canı cehennemde; hattâ fesahat ve belâgati dünyayı dolduran şu meşhur Eflâtun bile artık zebanilerden baüka münakaşa edecek kimse bulamaz.

Kapıyı bir köle açtı : Eşiğin mozaiklerinde yalın ayak bir adam görünce, sert bir sesle haykırdı :

— Cehennem ol oradan, soytarı papaz, şimdi sopayı yersin !

«Antinoe» rahibi şöyle cevap verdi :

— Ben senden bir şey istemiyorum, kardeşim; yalnız sen beni efendine, Nisyas'a götür, başka bir şey istemem. Köle bu sefer daha öfkeli cevap verdi :

— Benim efendim senin gibi köpekleri evine almaz. Pafnüs ısrar etti :

— Oğlum, lûtfen sen benim dediğimi yap; git, efendine söyle, kendisini görmek istiyorum.

Kapıcı büsbütün hiddetlendi :

— Defol, pis dilenci !

Diye bağırdı. Mubarek adama sopasını kaldırdı; o da kollarını göğsünde çaprazlıyarak istifini bile bozma-

dan sopayı suratına yedi; yedikten sonra da tatlı bir sesle tekrar etti :

— Rica ederim, sen dediğimi yap, oğlum.

Kapıcı, bu vaziyet karşısında tepeden tırnağa titri - yerek mırıldandı :

— Acıdan korkmıyan bu adam da kim?

Dedi ve koş a koş a efendisine haber vermiye gitti.

Nisyas, banyodan çıkıyordu. Güzel, güzel cariyeler vücudünü hamam kaş ağılarıyla uğuşturuyordu. Güleç yüzlü, zarif bir adamdı. Yüzünde tatlı bir istihza ifadesi vardı. Papazı görünce ayağa kalkıp kollarını açarak koştu :

— Vay, sen misin, benim fikir yoldaşım, sevgili dostum, kardeşim, Pafnüs ! Doğrusu insandan ziyade hayvana dönmüşsün amma ben yine seni tanıdım. Kucakla bakayım beni. Seninle gramer, belâgat, felsefe okuduğumuz zamanlar hatırında mı? Daha o zamanlar herkes seni mağmum ve vahş i tabiatlı bulurdu amma ben seni samimiyetinden dolayı yine severdim. Biz kendi aramızda senin kâinata ürkek bir at gözüyle baktığından bahseder, alıngan oluşuna pek hayret etmezdik. Sen pek ince ruhlu değildin amma, cömertliğine diyecek yoktu. Ne parana, ne hayatına hiç bir kıymet vermezdin. Tuhaf bir zihniyetin, acayip bir zekân vardı : Bu hususiyetlerin beni son derece alâkadar ederdi. Safa geldin, azizim Pafnüs, on sene kaybolduktan sonra cidden hoş geldin ! Demek çölü bırakıyorsun; hristiyan hurafelerinden vazgeçiyorsun, eski hayatına avdet ediyorsun demek. Ben bu uğurlu gününü, defterime altın harflerle kaydedeceğim!

Ev sahibi bu sözleri söyledikten sonra cariyelerine dönüp :

— Krobil, Mirtal, haydi, sevgili misafirimin ayaklarına, ellerine, sakalına güzel kokular sürün !

Dedi. Kızlar hemen ibrik, lâvanta şışeleri ve maden ayna getirdiler. Fakat Pafnüs âmirane bir isaretle durdurdu ve daha fazla bakmamak için önüne baktı; çünkü kızlar

çıplaktı. Bir taraftan da Nisyas, yastıklar takdim ediyor, yemekler ikram ediyor, muhtelif içkiler sunuyor ve Pafnüs de bunları ikrahla reddediyordu:

— Nisyas, diyordu, senin yanlış olarak hristiyan hırafesi dediğin hakikatler hakikatini ben inkâr etmiş değilim. Kelimetullah [1] ezelde mevcuttu ve Kelimetullah Allahta idi ve Kelimetullah Allahtı. Her şeyi o yarattı ve onsuk bir şey yaratılmadı. Hayat onda idi ve hayat ta insanların nuruydu.

O sırada, sırtına güzel kokulu bir gömlek geçiren Nisyas da şöyle cevap veriyordu :

— Azizim Pafnüs, sen öyle gelişigüzel bir araya getirilmiş birtakım manasız dırıltılardan ibaret saçmaları ezberden okumakla beni tesir altında bırakacağını mı zannediyorsun? Benim de biraz filozof olduğumu unuttun mu? (Amelyüs), (Porfir) ve (Eflâtun) gibi büyük filozoflar, bütün şa'saalarına rağmen beni tatmin edemedikleri halde, sen, bir takım cahillerin (Amelyüs) ten yağma ettikleri fikir kırıntılarıyla beni ikna edebileceğine mi kanisin? Filozofların kurdukları sistemler hep insanların ebedî çocukluğunu oyalamak için uydurulmuş masallardır. İnsan «eşek», «çamaşır teknesi», «Ayasloğ - lu hanım» vesair İyonya masallarıyla nasıl vakit geçirirse, bunlarla da öyle eğlenmelidir.

Ev sahibi bu sözleri söyledikten sonra misafirinin koluna girip sepetler içinde binlerce papirus tomarlarıyla dolu bir salona sürükledi:

— İşte benim kütüphanem, dedi; filozofların dünyayı izah için kurdukları sistemlerin ehemmiyetsiz bir kısmı da burada. O kadar zengin olan (Serapeom) mabedinde bile hepsini bulamazsınız. Ne yazık ki bütün bunlar birtakım hasta rüyalarından ibaret.

Ev sahibi, misafirini fil dışından bir iskemleye oturt-

[1] Kelimetullah, İncil'in İbrani'de geçen ve solâsenin ikincisi olan Mesih.

tu; kendisi de oturdu. Pafnüs, kütüphanedeki kitaplara dalgın, dalgın bakıp :

— Bunların hepsini yakmalı !

Dedi. Nisyas da şu cevabı verdi :

— Aman merhamet et azizim, nasıl kıyarsın! Bunlar hasta rüyaları amma bazan öyle rüyalar da eğlenceli olur. Zaten insanların bütün rüyalarıyla hulyaları imha edilecek olursa, yeryüzünün bütün şekilleriyle renkleri kaybolup beşeriyet bir ahmak durgunluğuyla derin bir uykuya dalar.

Pafnüs, sözüne şöyle devam etti :

— Müşrik akaidinin boş yalanlardan ibaret olduğu muhakkak. Halbuki hakikat olan Allah, insanlara mevcudiyetini mucizelerle izhar etti. Hattâ insan şekline girerek aramızda bile yaşadı:

Nisyas da şöyle mukabele etti :

— İşte bu sözüne bayıldım, Pafnüscüğüm insan şekline girdiğinden bahsetmekte yerden göğe kadar haklısın: Evvel zaman içinde (Ülis) in yeşil denizlerde gezdiği gibi tabiatın içinde düşünen, hareket eden, konuşan, dolaşan bir Allah tepeden tırnağa insandır: (Perikles) devrindeki Atina yumurcakları bile eski (Jüpiter) e iman etmiyecek hale geldikleri halde, nasıl olur da sen yeni bir (Jüpiter) e inanırsın? Ne ise, bu bahsi bir tarafa bırakalım. Her halde sen buraya Akanimi Selâse meselesini münakaşaya gelmedin zannederim. Şimdi ben sana nasıl hizmet edebilirim, azizim?

«Antinoe» rahibi şöyle cevap verdi:

— Büyük bir iyilik edebilirsin. Şu senin giydiğin gibi güzel kokulu bir gömlek iare edersin. Öyle bir gömlekten başka bir de şöyle bir çift yaldızlı sandalla saçıma, sakalıma sürmek için bir şişe koku verirsin. Ayrıca dünyalık olarak da bin drahmilik bir kese versen pek iyi edersin. İşte Nisyas'ı, ben senden Allahın rızası ve eski dostluğumuzun hatırası namına bunları istemeye geldim.

Nisyas (Krobil) le (Mirtal) i gönderip en muhteşem

gömleğini getirtti; bu gömleğe Asya uslubunda çiçek ve hayvan resimleri işlenmişti. Kadınlar gömleği açık tutarak göz kamaştırıcı renklerini belli edecek surette ustalıkla evirip çeviriyorlar ve Pafnüsün tepeden tırnağa büründüğü kıl gömleği çıkarmasını bekliyorlardı. Fakat papaz o kıl gömleği çıkarmaktansa derisini yüzdürmeğe bile razı olacağından bahsettiği için, süslü gömleği ötekinin üstüne geçirdiler. Bu iki kadın cariye olmakla beraber güzel oldukları için erkeklerden korkmıyorlardı. Papazın süslendikten sonra aldığı tuhaf hale gümeye başladılar. (Korbil) «Benim sevgili prensim!» diye ayna tutuyor, (Mirtal) de sakalını çekiyordu. Fakat Pafnüs Allaha dua ediyor, kadınlara bakmıyordu. Yıldızlı sandalları giyip para kesesini kuşağına bağladıktan sonra, keyifli, keyifli seyreden Nisyasa dedi ki:

— Azızım Nisyas, şu gördüğün manzara gözlerinin ifetini ihlâl etmemeli. Emi nol ki ben bu gömleği, bu keseyi, bu sandalları Hak yolunda kullanacağım.

Nisyas da:

— Azizim, ben fenaya yormıyorum, çünkü insanların iyilik yapmaktan da, fenalık etmekten de âciz olduklarına kaniim. Hayırla şer ancak insanların muhayyilesinde mevcut şeylerdir. Akıl ve hikmet sahiplerinin hareketlerinde örf ve âdetten başka saik yoktur. Onun için ben de İskenderyede hüküm süren bâtil itikatlara uyuyorum. Şerefli bir insan sayılışım işte bundan dolayıdır. Haydi azizim, sen git keyfine bak.

Fakat Pafnüs ev sahibine fikrini açmak lüzumunu hissetti.

— Sen tiyatrolarda oyunculuk eden mahut (Tais) i tanırsın, değil mi dedi. Nisyas da cevap verdi:

— Güzel kadın; hattâ bir zaman ben de sevmiştim. Uğrunda bir değirmenle iki buğday tarlası bile sattım; (Kornelyüs Gallüs) ün (Likoris) için yazdığı zarif şarkıları aynen taklit ederek yazdığım üç cilt şiirle de gü-

zelliğini erennüm ettim. Ah! (Gallüs) bir saadet devrinde, şiir perilerinin nazarları altında şiir yazmıştı. Bense barbarlık devrinde doğduğum için efail v tfailimi bir Nil kamışıyla karaladım. Bu devirde ve bu memlekette yazılan eserler unutulup gitmeye mahkûmdur. Hiç şüphesiz ki güzellik dünyanın en büyük kuvvetidir: Eğer biz daima bu kuvvete sahip olacak şekilde yaratılmış olsaydık, cevher, aklı gül, zat ve sıfat gibi filozof kuruntuları umurumuzda bile olmazdı. Amma senin ta Teb diyarından kalkıp da bana Tais) den bahse gelişine bayılıyorum doğrusu, Paf - nuscugum.

Ev sahibi bu sözleri söyledikten sonra, hafifçe içini çekti. Pafnüs haşyet içinde arkadaşına bakıyor, bir insanın böyle bir günahını bu kadar sükûnla itiraf etmesini bir türlü havsalasına sığdıramıyordu. Birdenbire yer yarılıp Nisyas mahvolacak sanıyordu. Fakat yer katiyen yarılmadı ve o günahkâr İskenderiyeli de alnını eline dayıyarak geçmiş gençliğinin tatlı hayallerine acı acı gülümseyerek dalıp gitti. Nihayet papaz ayağa kalkıp ağır bir sesle sözüne devam etti:

— Şunu bil ki ben Allahın inayetiyle şte o (Tais) i yer yüzünün iğrenç aşklarından kurtarıp Hazreti İsa'ya zevce olarak takdim edeceğim. Eğer Ruhülkudüs yardımını esirgemezse, (Tais) bugün bu şehirden çıkıp bir manastıra kapanacaktır. Nisyas bu sözlere şöyle mukabele etti:

— Sakın Venüsü gazaba getirme; çok müthiş bir İlâhedir. Eğer sen onu en parlak cariyesinden edecek olursan, o da sana karşı gazaba gelir.

— Allah beni muhafaza eder. Hemen Rabbim senin de kalbine hidayet verip düştüğün uçurumdan halâs etsin, Nisyas!

dedi ve çıkıp gitti. Fakat Nisyas kapıya kadar teşyi edip kulağına eğilerek şu sözleri tekrar etti:

— Sakın Venüsü kızdırayım deme: intikamı müthiş olur.

Pafnüs bu havaî sözlere kulak asmiyarak başını bile çevirmeden çıkıp gitti. Nisyas'ın sözleri onun içinde istihfafdan başka bir tesir bırakmıyordu. Fakat buna mukabil onun tahammül edemediği bir şey vardı, o da eski dostunun (Tais) den gördüğü nüvazişlerdi. Ona öyle geliyor-du ki bu kadınla işlenen günah, herhangi bir kadınla işlenen günahdan daha müthişti. Pafnüs bu günahda istisnâî bir fenalık buluyor ve işte bu hisle artık Nisyasdan nefret ediyordu. Fuhuştan her zaman nefret etmişti amma, bu mâsiyetin hayali hiç bir zaman ona bu kadar iğrenç gelmemişti; Mesihin gazabıyla meleklerin tesirine ömründe bu kadar candan, gönülden iştirâk ettiğini bilmiyordu.

İşte bu hisle (Tais) i müşrikler muhitinden çekip çıkarmıya bir kat daha can atıyor ve zavallı aktrisi o âlem-den kurtarmak için bir an evvel görmek istiyordu. Bu -nunla beraber, kadının evine girmek için öğle sıcağının düşmesini beklemek lâzımdı. Halbuki henüz öğle bile olmamıştı; onun için Pafnüs kalabalık caddelere daldı. Allahtan dilediği inayet ve sıyanete hak kazanmak için o gün ağzına hiç bir şey koymamıya karar vermişti. Üstelik şehir kiliselerinden hiç birine giremediği için müteessirdi: çünkü Aryanîler bütün mihrap tertibatını yıkarak mâbetlerin kudsiyetini ihlâl etmişlerdi. Hattâ bu dalâlet mezhebinin salıkları Şarkî Roma İmparatorunun müzaheretiyle Patrik (Atanas) ı makamından koğmuşlar ve İskenderiye Hristiyanlarını heyecan ve kargaşalık içinde bırakmışlardı. Zavallı Pafnüs işte bu yüzden gelişi güzel yürüyerek bazan gözlerini mahviyetinden yere diyor, bazan da gök yüzüne kaldırarak vecde gelmiş gibi dalıyordu. Bir müddet böyle dolaştıktan sonra, kendini şehrin rıhtımlarında nbirinde buldu. Önündeki sun'î limanı sayısız gemilerin kara omurgaları dolduruyor, açıkta da hain deniz gümüşlü, mavili parıltılar içinde gülümsüyordu. Baş tarafında bir deniz kızı yükselen bir kadirga demir almıştı. Kürekçiler türkü söyliyerek dalgaları dövüyorlardı; köpükten inçler içinde kalan o bembeyaz deniz kızı sa-

hildeki papaza artık belirsiz bir profil gibi görünmeye başlamıştı: gemi kaptanının idare ettiği bu beyaz kız (Önos - tos) havuzuna açılan dar geçitten çıkıp çiçekden bir iz bırakarak denize açıldı. Bu sırada Pafnüs'ün aklından şunlar geçiyordu:

— Vaktiyle ben de böyle türkü söyliyerek dünya denizlerinde dolaşmak istemiştim. Fakat biraz sonra deliliğimi anladığım için deniz kızına kapılıp gitmedim.

İşte bu düşüncelere dalarak bir halat yığınınına oturup uyuya kaldı. Uykusunda bir rüya gördü. Rüyasında müthiş bir boru sesi işitti; gök yüzünü de kan kırmızı gördü - gündün, kıyamet günü geldiğini anladı. Candan gönülden Allaha yalvardığı sırada, alnında bir haç parlıyan muazzam bir hayvanın kendisine doğru geldiğini gördü ve hayvanın «Silsile» isfenksi olduğunu hatırladı. Hayvan hiç canını acıtmadan onu dişlerinin arasına aldı ve kedi - ler yavrularını nasıl taşırlarsa tıpkı öylece ağzında götürdü. Pafnüs işte bu vaziyette diyar diyar bir çok ülkeler dolaştı, dağlar aşdı, dereler geçti; derken korkunç kayalar ve sıcak küllerle kaplı ıssız bir yere geldi. Bir çok tarafları yarılan yerin çatlaklarından kızgın bir hava çıkıyordu. Hayvan işte burada Pafnüsü yavaşça yere bırakıp:

— Bak!

dedi. Pafnüs de uçurumun kenarından sarkarak yerin dibinde ve iki sıra kara kayalar arasında akan ateşden bir nehir gördü. İşte orda, soluk bir ziya içinde zebanîler bir takım ruhlara işkence ediyorlardı. Ruhlar dünyada girdikleri gögdelerin şekillerini muhafaza ediyor ve hattâ üzerlerinden elbise parçaları bile sarkıyordu. Fakat bu ruhlar o kadar işkence içinde sakin görünüyorlardı. İçlerinden biri, uzun boylu, bembeyaz, gözleri kapalı, alnı çatkılı, celi asâhı bir ruh şarkı söylüyordu; sesinin ahengi çorak sahili dolduruyor, İlâhelerle kahramanların destanlarını söylüyordu. Küçücük yeşil zebanîler bunun dudaklarıyla boğazını kızgın demirlerle deliyordu. Fakat buna rağmen (Omios) u

ileride dızlak ve kıranta bir ihtiyar olan (Anaksagor) tozların üstüne pergerle bir takım şekiller çiziyordu. Zebaninin biri de bunun kulağına kızgın yağ döktüğü halde düşüncesine bir türlü fasıla verdiremiyordu. Papas kızgın ırmağın o karanlık sahil boylarında sakın sakın kitap okuyan, düşünceye dalan, yahut Akademi bahçelerindeki çınarların gölgelerinde üstadlarla şakirdler vaziyetinde dolaşarak konuşan bir sürü insanlar daha gördü. Yalnız ihtyar (Timokles) ayrı duruyor ve hep inkâr vaziyetinde başını sallıyordu. Zebanilerden biri de bunun gözlerinin önünde bir meş'ale sallıyor, fakat (Timokles) ne zebanîye bakıyor, ne meşaleye aldırıyordu.

Bu manzara karşısında nutku tutulan Pafnüs hayvana doğru döndü. Fakat hayvan kaybolduğundan, papas onun yerinde yüzü gözü örtülü bir kadın gördü; bu kadın dedi ki:

— Bak, gör, anla: münkirlerde öyle bir inad vardır ki dünyada kapıldıkları kuruntulara cehennemde bile kurban olurlar. Ölüm bunları o bâtil fikirlerinden vaz geçirememiştir: çünkü Allahı görmek için yalnız ölmek kâfi değildir. Dünyada hakikatı görmiyen insanlar ahrette de görmeyeceklerdir. Bu ruhları tazibe uğraşan zebanîler adaleti ilâhiyenin timsalleri değil de nedir? İşte bundan dolayı bu ruhlar o adaleti ne görür, ne de hissederler. Bütün hakikatlerden bihaber bulundukları için, bunlar kendi mahkûmiyetlerinin bile farkında değillerdir; hattâ Allah bile onlara çektikleri ıstırabı hissettirmekten âcizdir.

«Antinoe» rahibi:

— Allah her şeye kadirdir!
dedi. Örtülü kadın mukabele etti:

— Allah aklın almayacağı manasızlıklara kadir değildir. Bunlara cezalarını hissettirmek için bir kere zihinlerini tenvir etmek lâzımdır: tenvir edilip hakikati gördükten sonra da evliya gibi olup cennete gitmeleri lâzım gelir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Bu vaziyet karşısında büsbütün endişe ve dehşet için-

de kalan Pafnüs tekrar uçurumun kenarından iğildi. Şimdi de Nisyas'ın alnında çiçekten bir tacla kül haline gelmiş Mersin ağaçlarının altında gülümsiyen tayfını gördü. Yanında zarif bir yün mantoya bürünen «Mile» li (Aspazy) vardı (1): güzel kadının çehresinde öyle tatlı ve kibar bir ifade vardı ki aynı zamanda hem aşktan, hem felsefeden bahsediyor gibiydi. Üzerlerine yağan ateş yağmuru onlara serin jaleler gibi geliyor, ayakları da ateşler içindeki yerlere çemen çiğner gibi basıyordu. Pafnüs işte bu manzara karşısında öfkesinden çıldıracak hale geldi.

— Vur, Allahım, vur! Nisyas bu, Nisyas! Ağlasın, sızlasın! Otuz iki dişi birbirine çarpıp gıcırdasın!... (Tais) le işlediği günahın cezasını çeksin!... diye bağırdı.

İşte bunun üzerine Pafnüs dev gibi kuvvetli bir gemicinin kolları arasında gözlerini açtı: gemici kendisini kumsala çekerken:

— Yavaş, arkadaş, yavaş! Deniz tanrısının hakkı için! Öyle çırpınarak uyuyordun ki! Eğer tutmasa idim, az kalırsın (Önostos) a düşüyordun. Anamın tuzlu balık sattığı ne kadar doğru ise, senin canını benim kurtardığım da o kadar doğru!

Pafnüs:

— Allaha çok şükür!
diye cevap verdi.

Sonra ayağa kalktı, dosdoğru gitmeye başladı, giderken de gördüğü rüyayı düşündü.

— Bu rüya hayıra yorulacak rüyalardan değil, bunda şüphe yok; cehennemin hakikat olmadığını gösterdiği için Allahın inayetine mugayır. Her halde rahmanî değil, şeytanî bir rüya! diyordu.

(1) Periklesin güzelliği ve zekâsiyle meşhur karısı: salonu akademi halinde idi; Sokrat bile devam ederdi; Milâddan evvel beşinci asırda yaşamıştır.

Onun böyle düşünmesi, şeytanî ve rahmanî rüyaları birbirinden ayırd edebilmesindendi. Gece gündüz hayaletler içinde yaşayan bir münzevinin bunları ayırd edebilmesi çok faydalı bir bilgidir; çünkü insanlardan kaçanların ruhlarla karşılaşacakları muhakkaktır. Çöller, hayaletler diyarıdır. Hıristiyan hacıları mukaddes keşiş (Antuan) ın iltica ettiği şato harabesine yaklaştıkça, şenlik geceleri şehir meydanlarını dolduran gürültüler gibi bir takım sesler işidirlerdi. İşte bu sesler, o mubarek zati iğvaya çalışan şeytanların sesleriydi.

Pafnüs işte bu unutulmaz misali hatırladı. İblisin bir takım sihirlerle tam altmış sene iğvaya çalıştığı Mısır aizzesinden (Jan) ı hatırladı. (Jan) şeytanın bütün oyunlarını bozardı. Fakat bir gün şeytan insan kılığına girerek mubarek (Jan) ın mağarasına sokulup:

— Jan, dedi, sen orucunu yarın akşama kadar uza - tacaksın!

Bu sözleri bir melek söylediğine hükmeden (Jan) da şeytanın emrine itaat etti ve ertesi akşama kadar ağzına habbe koymadı. Mısır aizzesinden (Jan) a karşı şeytanın yegâne zaferi işte bundan ibaretti ve bu zafer de küçücük bir zaferdi. Onun için Pafnüsün gördüğü rüyayı derhal «kâzip» saymasına hiç de hayret etmemelidir.

«Antinoe» rahibi kendisini şeytanların elinde bırakan Allaha hafif tertip serzeniş edip giderken hep bir tarafa koşuşan bir kafilenin kendisini de sürükleyip götürdüğünü hissetti. Şehirlerde yürümek usulünü unuttuğu için, cansız bir cisim gibi yolcudan yolcuya itilip kakılarak yalpalyordu. Hele o muhteşem gömleğin içinde yürümesini hiç beceremediğinden, kaç defa düşecek hale geldi. Bütün bu adamların nereye gittiklerini merak ettiğinden, içle - rinden birine bu telâşın sebebini sordu.

Sorduğu adam şu cevabı verdi:

— Yabancı, oyunlar başlayacak, Tais sahneye çıkacak, bilmiyor musunu? Bu gördüğün halk hep ayatroya gidi-

yor; ben de gidiyorum. Sen de benimle beraber gelmek ister misin?

(Tais) i oyunda görmenin maksadına pek muvafık olacağını birdenbire takdir eden Pafnüs yabancıнын peşine takıldı. Zaten tiyatronun parlak maskelerle süslü revakıyla sayısız heykeller taşıyan geniş bir değirmi duvarı karşıdan görünüyordu. Onlar da halkın peşine düşüp dar bir koridora girdiler: bu koridorun nihayetinde ışıklarıyla göz kamaştıran anfiteatr vardı. Sahneye doğru merdiven şeklinde inen basamak sıralarından birine oturdular: sahne henüz boşdu, aktör yoktu; fakat dekorları çok muhteşemdi. Bu sahnenin perdesi olmadığından, eski zaman milletlerinin kahramanlarına yaptıkları mezarlar kabîlinden bir kurgan görünüyordu. Bu kurgan bir ordugâhın ortasında yükseliyordu. Çadırların önünde kargılar çatılmıştı; defne dallarıyla meşe çelenkleri arasındaki direklere altın kalkanlar asılıydı. Orada her şey derin bir uyku sükûtu içinde idi. Fakat seyircilerle dolan hilâlî salon arı kovani andıran bir uğultu içinde idi. Uzun dalgalarıyla halkın üstünü kaplıyan kızıl örtünün aksettiği penbe gölgelerle kızarmış çehreler, bir mezarla bir takım çadırların doldurduğu büyük ve sessiz sahaya merakla karışık bir in-tizar içinde çevriliyordu. Kadınlar kebbad yiyerek gülüşüyor, tiyatronun daimî müdavimleri de sıradan sıraya seslenerek konuşuyorlardı.

Pafnüs içinden dua ediyor ve boş sözler söylemekten çekiniyordu; fakat yanındaki adam tiyatronun inhitatından şikâyete başladı:

— Vaktiyle san'atlarında mahir aktörler yüzlerine maske takarak (Öripid) le (Menadr) ın şiirlerini okurlardı. Fakat şimdi artık dramlar inşad edilmiyor, yalnız hareketlerle taklit ediliyor; Atinada (Baküs) e şeref veren İlâhi temsillerden biz ancak bir barbarın ve hattâ bir İskitin bile anlayabileceği şeyleri, yani yalnız jestlerle hareketleri muhafaza edebildik. Ağız tarafındaki madenî ter-tibatla sesi yükselten haile maskelerinden, aktörleri İlâh-

larla boy ölçüşecek kadar uzun gösteren yüksek tabanlı sandallardan, güzel şiirlerin ahenginden duyulan feci ve muhteşem hislerden, işte bütün bunlardan artık eser bile kalmadı. (Paulus) ve (Rosys) gibi büyük aktörlerin yerine maskesiz mukallitlerle çengiler türedi. Eğer (Perikles) devrindeki Atinalılar sahneye bir kadın çıktığını gör - seler acaba ne derlerdi? Kadının halk içine çıkması ayıp şeydir ne kadar tereddî etmişiz ki buna tahammül edi - yoruz!

Bence ismimin (Doryon) olduğu ne kadar muhak - kaksa, kadının erkek düşmanı ve yer yüzünün lekesi ol - duğu da o kadar muhakkaktır.

Pafnüs de şöyle cevap verdi:

— Çok hakîmhane söylüyorsunuz: kadınlar hakikaten bizim en müthiş düşmanlarımızdır. Kadın zevk menbaı - dır; korkunç oluşu da işte bundan dolaydır.

(Doryon) bu sözleri işidince bağırdı:

— Tekmil İlâhlara yemin ederim ki, dedi, kadın er - keğe zevk değil keder, üzüntü, sıkıntı verir! Aşk en müt - hiş ıstırablarımızın sebep ve menbaıdır. Dinle bak, ya - bancı: ben gençliğimde bir kere Moranın şimali şarkisin - deki «Trezen» şehrine gitmişim; bir gün gayet büyük bir Mersin ağacı gördüm: yapraklarında sayısız delikler var - dı. «Trezen» liler bu Mersin ağacı için şöyle bir şey rivayet ederler; vaktiyle (Fedr) ismindeki kraliçe (Hipolit) i sevdiği sıralarda bugün hâlâ mevcut olan işte bu ağacın altında sabahtan akşama kadar raha - vet içinde uzanır, yatarmış. Can sıkıntısı içinde kumral saç - larını tutturduğu altın iğneyi çekip dallarında güzel ko - kulu yemişler sallanan ağacın yapraklarını delmeye baş - lamış. Nihayet bütün yapraklar delik deşik olmuş. Ken - disine nikâhı düşmediği halde çılgınca sevdiği mâsum genci mahveden (Fedr) in nihayet ne sefilâne can verdi - ğini sen de bilirsin. Bu kadın gelin odasına kapanmış, al - tın kemeriyle kendisini bir fil dişi çengele asmıştır. İlâh - lar, bu müthiş zillete şahit olan o mersin ağacının kıya -

mete kadar hep delikli yapraklar açmasına karar vermişler. Ben bu yaprakların birini kopardım; aşk ihtirasına kapılmamak ve arzunun korkunç olduğunu ilân eden ilâhî üstadım (Epikür) ün mesleğine sadık kalmak üzere yatağımın baş ucuna koydum. Amma doğrusunu istersen aşk demek bir nevi karaciğer hastalığı demektir: insan kısmı için hasta olmayacağından emin olmak ihtimali de yoktur.

Pafnüs şöyle bir sual sordu:

— Sen nelerden zevk alırsın, Doryon?

Doryon mahzun bir tavurla cevap verdi:

— Benim dünyada tek bir zevkim vardır; o da büyük bir zevk değildir; ben düşünmekten zevk alırım. Benim gibi mideleri berbat olanlar için başka bir zevk aramak âbestir.

İşte bu son sözlerden istifade eden Pafnüs, bu (Epikür) taraftarını «Fenâfillâh» ın verdiği ruhanî zevklere alıştırmıya kalkıştı.

— Hakikati dinle de nura kavuş, Doryon!
diye söze başladı.

Fakat o böyle bağırırken, her taraftan üstüne çevrilen başlarla kolların kendisine sükût işareti verdiğini gördü. Bütün tiyatro derin bir sükûta dalmıştı; biraz sonra muzika kahramanlık havaları çalmıya başladı.

Oyun başlıyordu. Çadırlardan askerler çıkıp hareket hazırlıklarına başladıkları sırada, korkunç bir mucize eseri olarak kurganın tepesini birdenbire bir bulut kapladı. Sonra bu bulut dağılıp altın bir zırh içinde (Aşil) in tayfi göründü. Kolunu cengâverlere doğru uzatan bu tayf onlara:

— Nasıl gidiyor musunuz, Danaos çocukları? Benim bir daha görmeyeceğim vatana mı dönüyor, benim mezarımı kurbansız mı bırakıp gidiyorsunuz?

diyor gibiydi. Belli başlı Yunan kumandanları artık kurganın dibinde toplanmaya başlamışlardı. (Teze) nin oğlu (Akanas) la intiyar (Nestor) ve elinde asası, başında çe-

lengiyle (Agamemnon) bu mucizeyi seyre dalmışlardı. (Aşil) in genç oğlu (Pirüs) toprağın üstünde secdeye kapanmıştı. Başlığının etrafından lülelerle taşmış saçlarıyla belli olan (Ülis) de kurgandaki kahramanın tayfini işaretlerle tasdik ediyordu. O da (Agamemnon) la münakaşa ediyor ve şöyle bir şeyler söylediği anlaşıyordu:

—Yunanistan için arslan gibi can veren Aşil bizim takdisimize hak kazanmıştır. Mezarında (Priyam) ın bâkir kızı (Poliksen) in kurban edilmesini istiyor. Ey «Danaüs» lüler, kahramanınızın ruhunu şâd edin: (Pele) nin oğlu öteki dünyada mes'ut olsun.

Fakat krallar kralı bu sözlerle şöyle cevap veriyordu:

— Kurban taşlarından kurtardığımız «Trua» bâkirelerine kıymamalıyız. (Priyam) ın şanlı nesline musallat olan felâketler artık elverir.

Amma onun böyle söylemesi, (Poliksen) in eniştesi olmasındandı; akıl ve hikmetiyle meşhur (Ülis) de onu (Kasandr) m yatağını (Aşil) in kargısına tercih etmekle ittiham ediyordu.

Bütün Yunanlılar silâhlarını birbirine çarpıp şakırdatarak (Ülis) i tasdik ettiler. İşte bunun üzerine (Poliksen) in kurban olması kararlaştı ve (Aşil) in tayfı da gözden kayboldu. Bazan şiddetli, bazan yanık sesler. çikaran çalgı da vak'a eşhasının fikirlerini ifade ediyordu. Seyirciler arasında bir alkış tufanı koptu.

Her şeyi Allahın hikmetine atfeden Pafnüs de şöyle mırıldandı:

— Ey müşriklerin başlarına yağan nurlarla zulmetler! Eski milletlerin verdikleri bu kurbanlar Allahın oğlunun insanlara selâmet veren fedakârlığını kaba taslak tebşir ve temsil etmiş şeylerdir.

(Epikür) cü de şöyle mukabele etti:

— Dünyada her din bir cinayet kaynağıdır. Hamdolsun iki ilâhî bir akıl ve hikmet sahibi bir Yunanlı ortaya

çıktı da insanları «meçhul» ün asılsız dehşeti içinde kıvranıp durmaktan kurtardı...

Bu sırada (Heküb) bahsedildiği çadırdan ak saçları dağınık ve üstü başı yırtık pırtık bir halde çıktı. Felâketin bu mükemmel timsali sahneye çıkınca bütün göğüslerden derin bir nefes yükseldi. Başına gelecekleri sadık bir rüyadan anlıyan (Heküb) hem kızına, hem kendine ağlıyordu. O sırada (Ülis) de yanına gelmiş, (Poliksen) i kendisinden istemiye başlamıştı. İhtiyar ana saçlarını yoluyor, yanaklarını tırmalıyor ve o zalim adamın ellerini öpüyordu; «Ülis» de gaddar bir halâvetle şöyle söylüyor gibiydi:

— Aklını başına topla, kadere riza göster, Heküb. Bizim evlerimizde Kaz Dağının (1) çamları altında ebedî uyukularına dalmış çocuklarına ağlıyan ihtiyar analar da vardır.

Vaktiyle ma'mur Anadolunun kraliçesi iken şimdi bir cariyeye olan (Kasandr) da talihsiz başına toprak döküyordu.

Tam işte bu sırada, çadır bezini kaldırarak bakır (Poliksen) meydana çıktı.

Bütün seyirciler birden titredi. Hepsi (Tais) i tanımıştı. Pafnüs de aradığını bulmuş oldu. Tais çadırın ağır bezini ak koluyla başının üstünde tutuyordu. Güzel bir heykel gibi hareketsiz durup menekşe gözlerinin sakın nazarlarını etrafında gezdirerek tatlı ve mağrur edalarla bütün halkı güzelliğinin o feci ra'şeleri içinde bırakıyordu.

Her taraftan bir hayret fısıltısı yükseldi; ruhunda derin bir heyecan hisseden Pafnüs elleriyle kalbine basarak inler gibi mırıldandı:

— Yarabbî, mahlûklarından birine niçin bu kudreti verdin?

(Doryon) daha sâkin bir sesle şöyle diyordu:

— Her halde bu kadını terkip için birleşen zerrelerin

(1) Edremit körfezinin şimalinde eskiden (İda) denilen şimdiki Kazdağı.

hoş bir imtizaç arzettiği muhakkak. Bu hal tabiatın bir oyunundan başka bir şey değil: o zerreler ne yaptıklarını bilmiyorlar. Bunlar ne kayıtsızca toplanmışlarsa, günün birinde aynı kayıtsızlıkla dağılacaklar. Vaktiyle bir (Lâis) yahut bir (Kleopatra) vücuda getiren zerreler şimdi nerede? İnkâr etmem: kadın bazan güzel olur, amma bir takım acı felâketlerle iğrenç ârızalara maruzdur. Düşünmesini bilen başlar işte bunları düşünür, halbuki âvam takımı böyle şeylere dikkat etmez. Kadınlar işte buna rağmen insana aşk telkin ederler, halbuki onları sevmek akıllı hâri değildir.

Filozofla keşiş, Tais'i seyrederken işte böyle düşünüyorlardı. Kızına doğru dönüp jestleriyle:

— O taş yürekli (Ülis) i biraz yumuşatmaya çalış. Göz yaşlarını, gençliğini, güzelliğini dile getir!

~~Gelenek~~ istiyen (Heküb) u ikisi de görmemişti.

Tais ve daha doğrusu (Poliksen) çadır bezini elinden bıraktı. Bir adım attı, bütün gönüller birden esir oldu. Zarif ve hafif bir hareketle (Ülis) e doğru yürüdüğü zaman, neylerin seslerine uyan hareketlerindeki ahenk bütün güzellikleri bir silsile şeklinde hatırlatıyor ve hatırlattıkça Tais bütün dünya ahenklerinin ilâhî bir merkezi gibi görünüyordu. Artık ondan başka bir şey görünmüyor ve ondan başka ne varsa hep ondan çıkan nur içinde kayboluyordu. Bununla beraber oyun devam ediyordu.

(Laert) in ihtiyatlı oğlu yalvarmaya gelen kızın nazartlarından korunmak için başını çeviriyor, öptürmek istemediği ellerini mantosunun altında saklıyordu. Güzel bakire ona bir işaretle artık korkmamasını anlattı. Sâkin nazarları şöyle bir şeyler söylüyor gibiydi:

— Zarurete uymak için, ölmek istediğim için peşinden geleceğim, Ülis. Benim gibi (Priyam) ın kızı ve (Hektor) un kardeşi olan bir kızın vaktiyle krallara lâıyk görülen yatağına bir yabancı girmiyecektir. Onun için hayata hür olarak göz yumuyorum.

Toprağın üstünde cansız gibi duran (Heküb) birden-

bire ayağa kalktı: ümitsiz bir hamle ile kızının boynuna sarıldı. (Poliksen) bir düğüm gibi bağlanan bu ihtiyar kolları azimkâr bir mülâyemetle çözdü. Sessiz bir dille şöyle bir şey söylüyor gibiydi:

— Anne, kendini galibin hakaretine maruz bırakma. Seni benim kollarımdan zorla ayırıp sürükliye sürükliye hakaret etmesine meydan verme. Öyle yapacağına, kırışık elini uzat, çökük yanaklarını dudaklarıma yaklaştı, an-neciğim.

Tais'in yüzünde ıstırap bile güzeldi; hayatın şekille-riyle hareketlerine böyle fevkalbeşer bir zarafet veren bu kadına halk minnettar kalıyor ve Pafnüs de yarınki mah-viyeti namına bugünkü parlaklığını affederek Allaha ye-ni bir evliya kazandıracağından dolayı şimdiden iftihar ediyordu.

Oyun sonuna yaklaşıyordu. (Heküb) ölü gibi yere yı-ğıldı: (Poliksen) de (Ülis) in peşine takılıp ordu erkânının ihate ettiği mezara doğru ilerledi. Matem havaları içinde kurgana çıktı: kurganın tepesinde (Aşil) in oğlu altın bir kupa ile kahraman babasının ruhuna şarap serpiyordu. Cellâtlar ellerini uzatıp kendisini tutmak istedikleri sı-rada, (Poliksen) bunca kralların kızına lâayık bir hürri-yetle ölmek istediğini bir işaretle anlattı. Sonra, gömle-ğini yırtıp kalbinin yerini gösterdi. (Pirüs) başını çevirip kılıcını sapladı: ustalıkla bir takım tertibat sayesinde gü-zel bükirenin parlak göğsünden dalga dalga kan aktı; kı-zın başı arkaya doğru düştü, gözleri ölüm korkusuyla bo-caladı, nihayet mâsûn bir hareketle yere yığıldı.

Cengâverler güzel kurbanı bir örtüye sarıp üstüne zambaklarla şakayıklar dökerken, bütün hava korku çığ-lıklarıyla, hıçkırıklarla sarsılıyor ve Pafnüs de yerinden ayağa kalkıp gür bir sesle şu kehanette bulunuyordu:

— Ey müşrikler, ey şeytanlara tapan sefiller! Hele siz-ler, ey putperestlerden bin beter olan Aryanîler, su kıs -sadan ibret alın. Sizin bu gördüğünüz hayal, bir timsal-dir. Bu kışanın dinî bir mânası vardır; şu gördüğünüz ka-

dın yakında cennetlik bir kurban olarak Mesihin aşkına can verecektir! .

Artık ahali kara kara dalgalar halinde kapılardan çıkıyordu. «Antinoe» rahibi hayretler içinde kalan (Dor - yon) dan kaçıp kehanetlerine devam ederek dış kapıyı buldu.

Bir saat sonra, (Tais) in kapısını çalıyordu.

O sırada Tais İskenderin mezarına yakın ve zengin bir mahalle olan «Rakotis» de, gölgeli bahçeler içinde güzel bir evde oturuyordu: bu bahçelerde sun'î kayalar yükseliyor ve kavak ağaçlarının arasından bir çay geçiyordu. Kulaklarıyla burnu halkalar içinde kuzgunî bir bacı kapıyı açtı, ne istediğini sordu.

Papas:

— Tais'i gömek istiyorum. Bu memlekete sırf onu görmek için geldiğime Allah şahittir! dedi. Gömleği muhteşem, ifadesi de âmirane olduğu için, bacı papazı içeri aldı.

— Tais'i Periler mağarasında bulursun. dedi.

PAPİRÜS

Tais hür, fakir ve putperest bir ailenin kızıydı. Çocukluğunda babası İskenderiyenin «Ay» kapısı civarında gemicilerin devam ettiği bir meyhane işletirdi. Zihninde küçüklüğüne ait canlı ve bariz hatıralar vardı. Kör dilencilerin sokak başlarında okudukları mersiyelerde bahsi geçen ihtiyar fıravunlar gibi iri, heybetli ve durgun bir adam olan babası ocağın başında bağdaş kurmuş hayaliyle gözünün önüne gelirdi. Cılız ve mahzun bir kadın olan anasını da evin içinde aç bir kedi gibi dolaşıp keskin sesinin akisleri ve fosforlu gözlerinin parıltılarıyla ortalığı dolduran bir hayal şeklinde hatırlardı. Mahalle halkı bu kadının büyücülüğünden ve geceleri âşıklarına gitmek için baykuş şekline girdiğinden bahsederlerdi. Amma aslı, faslı yoktu: anasını bir çok defalar gözetlemiş olan Tais onun sihribazlık etmediğini, yalnız çok cimri olduğu için geceleri gündüzün kârını hesap etmekle meşgul olduğunu bilirdi. Tenbel babasıyla hasis anası onu tıpkı kümes hayvanları gibi hayatını kazanmak mecburiyetinde bırakırlardı. Onun için Tais sarhoş gemicileri çocukça şarkılar ve manalarını bilmediği iğrenç sözlerle eğlendirerek heriflerin kemerlerindeki dünyalıkları birer birer çekmekte pek usta olmuştu. İçkilerle reçineli tulumların kokularından havası ağırlaşan meyhane salonunda kucaktan kucağa dolaşırdı; bira kokuları içinde kalan yanakları sert sakallarla incindikten sonra, aldığı paraları minimini elle rinin içinde sımsıkı tutarak sıvışır, «Ay» kapısının altında sepetlerini sıralayıp çömelen bir kocakarıdan ballı börekler alırdı. Her gün aynı sahneler tekerrür ederdi: gemiciler hep gün doğusu denizin dibindeki yosunları sarstığı zaman geçirdikleri tehlikeleri anlatır, sonra zar atar,

aşık oynar ve Tanrılara küfür ederek Kilikyanın en iyi birasından isterlerdi.

Çocuk sarhoşların döğüşleriyle her gece uykusundan uyanırdı. Masadan masaya uçuşan istiridye kabukları müt-hiç nâralar içinde kafa göz yarardı. Bazan da Tais isli kandillerin ışığında bıçaklar parlayıp kanlar aktığını gö-rürdü.

Çocukluğunda insan iyiliğini iyiliğin en muhakkır timsali olan zavallı (Ahmes) den öğrenmişti. Evin kölesi olan (Ahmes), ciddî bir tavurla köpüklerini aldığı ten-cereden daha kara bir Habeşliydi; amma uyku ile geçmiş bir gece kadar iyi idi. Bu zavallı çok defa Tais'i kucağına alır, işçilerle mimarları idam ettiren hasis kralların yaptırdıkları mahzenlerdeki hazinelere ait eski zaman ma-sılları söylerdi. Bu masallarda kral kızlarıyla ehramlar yaptırmış parlak fahişeler alan usta hırsızlar da vardı. Küçük Tais (Ahmes) i bir baba gibi, bir ana gibi, bir süt-nine gibi, bir köpek gibi severdi. Kölenin peştemalına yapışıp çömlleklerin bulunduğu kilârla tavuk kümesine beraber gider ve zifirî ahcının bıçağını görünce kartal yav-rularından daha iyi uçuşan dik tüylü cılız piliçlerin, yalnız gagadan, tırnakdan ve tüyden ibaret tavukların içinde dolaşırdı. Zencî köle bir çok geceler otun üstünde u-yuyacağına Tais'e mini mini su değirmenleriyle tam teç-hizatlı el kadar gemiler yapardı.

Efendilerinden çok fena muameleler gören zavallı kö-leciğin bir kulağı yırtıktı; bütün vücudunda yara yerleri vardı. Bununla beraber yüzünde bir neş'e ve sükûn ifa-desi kalmıştı. Fakat etrafındakilerin hiçbirisi ona bu ruha-nî teselli ile bu gönül ferahlığının nereden geldiğini ak-lına bile getirmezdı. (Ahmes) bir çocuk kadar sade idi.

Evin ağır işlerini yaparken nce bir sesle ilâhiler okur ve bu ilâhiler çocuğun ruhunu ürpertir, içine hulyalar ve-rirdi. Siyah köle hem ciddî, hem neş'eli bir tavurla şöyle bir şeyler mırıldanırdı:

— Söyle bize Meryem, geldiğin yerde neler gördün?

— Kefenle çamaşırları, mezarın üstünde oturan melekleri gördüm.

Öldükten sonra dirilen Mesih'in şa'saasını gördüm.

Tais ona şu suali sorardı:

— Baba, niçin sen mezarın üstüne oturan meleklerin şarkısını söylüyorsun?

O da şu cevabı verirdi:

— Gözümün nuru, Mesih efendimiz gökyüzüne çıktığı için meleklerin şarkısını söylüyorum.

(Ahmes) hristiyanı. Vaftiz edilmişti; uykusuna bırakılan zamanlarda gizlice gittiği diniî ziyafetlerde ona (Teodor) ismi verilirdi.

O sıralarda hristiyanlık en büyük imtihan günlerini geçiriyordu. İmparatorun emriyle kiliseler yıkılmış, din kitapları yakılmış, âyin kâseleriyle şamdanları eritilmişti. Bütün haklarından mahrum edilen hristiyanlar artık ölümlerini bekliyorlardı. İskenderiye hristiyan cemaati dehşet içinde idi; zindanlar kurbanlarla dolmuştu. Suriyede, Arabistanda, Mezopotamyada, Kapadokyada, velhasıl tek mil İmparatorluk arazisinde papaslarla bâkirelerin kamçı altında, dar ağacında, çarmıhta, işkençe âletlerinde, vahşi hayvan pençelerinde can verdikleri hristiyanlar arasında hayretle rivayet edilirdi. Tam işte bu sırada, Mısır hristiyanlarının inziva ve itikâfla ve mazhar olduğu ilâhî tecelliyatla büyük bir şöhret sahibi olan reis ve peygamberleri (Antuan) oturduğu vahşi kayalığın tepesinden tıpkı bir kartal gibi İskenderiye şehrine saldırdı, ve kiliseden kiliseye kuş gibi uçarak bütün cemaatı baştan başa mukaddes ateşiyle tutuşturdu. Müşriklerin gözlerine görünmeyen (Antuan) hristiyanların bütün toplantılarında birden bulunur, ruhundaki kuvvet ve basireti her birine ayrı ayrı nefhederdi. Zülüm ve itisaf bilhassa köle tabakasına hususî bir şiddetle tatbik edilirdi. Bir çok köleler korkuya kapılıp dinlerinden dönerlerdi. Daha büyük bir yekûn tutan diger bir kısmı da ya mu-

rakabeye vararak, yahut haydutluk ederek yaşamak üzere çöle kaçırdı. Bununla beraber (Ahmes) eskisi gibi toplantılara devam ediyor, mahpusların ziyaretine gidiyor, şehitleri gömüyor ve Mesihin dinine sevine, sevine riayet ediyordu. Onun bu samimî gayretine şahit olan büyük (Antuan) çöle dönerken siyah köleyi bağrına basmış, alnına bir selâmet busesi kondurmuştu.

Tais yedi yaşına basınca, (Ahmes) ona Allahtan bahsetmeye başladı.

— Erhamürrahimin olan rabbimiz, bahçelerindeki ağaçların altına kurulmuş harem çadırlarında yaşayan bir firavun gibi cennette yaşıyordu. Eskilerin eskisiydi; dünyadan bile daha eskiydi; prens İsa isminde bir tek oğlu vardı; bakirelerle meleklerden daha güzel olan oğlunu candan, gönülden severdi. Erhamürrahimin olan Allâh prens İsa'ya dedi ki:

«— Harem dairemle sarayımdan çık, hurmalıklarım la çeşmelerimi terk et. İnsanlara iyilik etmek için yer yüzüne in. Sen orada küçük bir çocuk gibi olacaksın, fakirler içinde fakir yaşıyacaksın. Gündelik rızkın ıstırap olacak: o kadar çok ağlıyacaksın ki göz yaşlarından hasıl olacak ırmaklarda yorgun köleler yıkanıp ferahlıyacak. Haydi git, oğlum!

Prens İsa Erhamürrahimin olan Allaha itaat edip yer yüzünde Yahuda diyarının «Beytlahm» denilen tarafına indi. Şakayiklerle dolu cemenlerde gezerken arkadaşlarına derdi ki:

«— Bu dünyada aç kalanların ne mutlu başlarına, çünkü ben onları babamın sofrasına götüreceğim! Susuz kalanların ne mutlu başlarına, çünkü ben onlara cennet çeşmelerinden su içireceğim: Ağlıyanların ne mutlu başlarına, çünkü ben onların gözlerini Suriye prenseslerinin mendillerinden daha ince tüllerle sileceğim.

«İşte bunun için fakirler onu sever ve ona iman ederlerdi. Fakat zenginler fakirleri kendilerinden üstün tutacağından korktukları için ondan nefret ederlerdi. O za-

manlar yer yüzüne (Kleopatra) ile (Sezar) hâkimdi. Bunların her ikisi de İsa'ya düşman olduklarından rahiplere idam edilmesini emrettiler. Suriye prensleri Mısır kralı-
 çasına itaat etmek için yüksek bir dağın üstüne bir çar-
 mih kurdular, İsayı işte bu çarmıha gerip öldürdüler. Fa-
 kat kadınlar onun ölüsünü yıkayıp defnettiler; amma
 prens İsa mezarının kapağını kırıp Erhamürrahimin olan
 babasının yanına çıktı.

«İşte o zamandanberi ona iman ederek ölenler hep
 cennete gidiyor.

«Erhamürrahimin olan Allah onlara kollarını açıp di-
 yecek ki:

— Siz benim şehzademi sevdiğiniz için cennetime hoş
 geldiniz. Haydi ilk önce yıkanın, sonra yemek yiyin.

«Onlar tatlı bir çalgı dinliyerek yıkanacaklar ve ye-
 meklerini yerken de rakkaselerin oyunlarını seyredip
 meddahların bitmez tükenmez masallarını dinliyecekler.
 Erhamürrahimin olan Allah onları kendi gözlerinin nu-
 rundan daha kıymetli tutacak, çünkü onlar onun kendi
 konukları olacak; Allah onlara kervansarayının halılarıyla
 bahçelerinin narlarını paylaştıracak».

(Ahmes) bu sözleri bir çok defalar tekrar etti ve işte
 bu sayede Tais nihayet hakikati öğrendi. Çocuk bu tas-
 virlere imrenir ve:

— Erhamürrahiminin narlarından ben de yemek is-
 terim!
 derdi.

(Ahmes) de şu cevabı verirdi:

— Cennetin yemişlerini yalnız İsa namına vaftiz edi-
 lenler yiyecekler.» Onun için Tais de vaftiz olmak is-
 terdi. Çocuğun İsaya bağlandığını işte bundan anlıyan kö-
 le, vaftizden sonra dini bütün bir hristiyan olması için
 Tais'i daha fazla tenvire karar verdi. Ondan sonra mane-
 vi evlâdı saydığı kıza büsbütün bağlandı.

Anasıyla babasından hep fena muameleler gören ço-
 cuğun baba evinde bir yatağı bile yoktu. Ahırın bir kö-

şesinde, hayvanların içinde yatardı. (Ahmes) geceleri işte oraya gidip onunla gizlice görüşürdü.

Köle, çocuğun yattığı hasıra usulca yanaşır, bağdaş kurup ırkının irsî vaziyetinde dim dik otururdu. Kudretin karaya boyadığı gövdesile yüzü karanlıkta görünmezdi; yalnız beyaz gözleri iri iri parlar ve adetâ kapı aralığından görünen gün ağartısı gibi bir ziya neşrederdi. Şarkı söyler gibi ahenkli ve ince bir sesle konuşur ve pek hafif olan hımhımlığıyla akşamları sokaklarda duyulan çalgıların o hazin halâvetini hissettirirdi. Bazan İncil okuyan kölenin sesine bir eşek soluğu ile tatlı bir öküz böğürtüsü de göze görünmez ruhlardan mürekkep bir koro sesi karıştırdı. Ağzından çıkan sözler, ahırın karanlığını gayret, mağfiret ve ümitile işba ederek etrafa yayılırdı; küçük çömez de eli (Ahmes) in elinde, o muttarit sesi tıpkı bir ninni gibi dinleyip müphem hayaller görerek karanlık gece ile ilâhî sırların ahenkleri içinde yemlik kirişlerinin arasından parıldayan bir yıldıza gözlerini dikip sâkin bir tebessümle uyuya kalırdı.

Çocuğun irşadı, hıristiyanların sevinçler içinde tes'it ettikleri paskalya yortusuna kadar tam bir sene sürdü. Nihayet, paskalya haftası içinde bir gece samanlıktaki hasırının üstünde uyuklamıya başlayan Tais, gözlerinde yeni bir aydınlık parlıyan kölenin kollarında kaldırıldığını hissetti. (Ahmes) bu sefer her zaman büründüğü peştimal içinde değil, uzun bir beyaz manto içinde idi; çocuğu işte buna sarıp kulağına şunları fısıldadı:

— Gel, benim canım! gel, iki gözüm! Gel ciğerimin köşesi! Gel de beyaz vaftiz gömleğini giy.

İşte böyle diyerek çocuğu bağrına basıp götürdü. Tais hem korku, hem merak içinde başını mantodan çıkarıp gecenin karanlığında koşup giden dostunun boyuna sarılıyordu. Karanlık ve daracık sokaklarda dolandılar; yahudi mahallesinden geçtiler. İçinden meş'um baykuş sesleri akseden bir mezarlığın boyunca yürüdüler. Bir yol ağzında bir takım mahkûmların çakıldığı çar-

mıhların altından geçtiler: maslûbların kollarına üşü - şen kargalar gagalarını tıkırdatıyorlardı. Tais başını kö - lenin göğsüne sakladı. Yolun sonuna kadar artık hiç bir şeye bakamadı. Birdenbire yerin dibine indiriliyor san - dı. Gözlerini açınca kendini dar bir mahzende buldu: çı - ralı meş'âlelerle aydınlanan bu mahzenin duvarlarında büyük ve dimdik insan resimleri vardı; bu resimler, me - şâlelerin dumanları içinde canlanıyor gibiydi. İçlerinde kuzular, güvercinler ve asmalar arasında hurma dalları taşıyan uzun gömlekli adamlar vardı.

Tais bu resimler içinde Nasıralı Yesuül-Mesihi ayak - larının dibinde açan şakayiklerden tanıdı. Salonun orta - sında ağzına kadar su dolu bir taş teknenin yanında kı - sa külâhlı, sırma işlemeli kırmızı kaftanlı bir ihtiyar du - ruyordu. Cılız yüzünden uzun bir sakal sarkıyordu. O muhteşem kıyafet içinde mütevazı ve munis bir hali var - dı. Bu ihtiyar Bingâzi kilisesinin menfî reisi olan Pes - kopos (Vivantius) dı: şimdi nafakasını temin için do - kumacılık ediyor ve tiftikten kaba kumaşlar dokuyordu. İki yanında iki zavallı çocuk duruyordu. Biraz ötede de ih - tiyar bir bacı küçük bir beyaz gömlek tutuyordu. (Ah - mes) çocuğu yere koyduktan sonra, Peskoposun önün - de diz çöküp dedi ki:

— Baba, işte benim canımın kızı olan küçük can. Mübarek gönlün ister de belki lûtfedersin, ettiğin vâ'di yerine getirip vaftiz edersin diye getirdim.

Bu sözler üzerine Peskopos kollarını açınca ellerinin sakatlığı meydana çıktı. Zulüm günlerinde hıristiyanlığı ilândan çekinmemiş olduğu için tırnakları sökülmüştü. Tais korktu, (Ahmes) in kucasına atıldı. Fakat Papas tat - lı sözlerle teskin etti:

— Korkma cicim, dedi, senin burada fanîlerce (Teo - dor) denilen (Ahmes) gibi bir mâ'nevî babanla sana ken - di elleriyle beyaz bir fistan diken iyi bir ahret anan var.

Böyle söyledikten sonra da ihtiyar bacıya dönerek şu sözeri ilâve etti:

— İsmi (Nitida); bu fanî dünyada cariyeye. Fakat Me-sih onu cennette zevcelerinin mertebesine çıkaracak.

Sonra küçük çömezi sorguya çekti:

— Tais, sen her şeye kadir olan Allah babaya, o babanın bizim selâmetimiz için can veren yegâne oğluna ve havarilerin tebliğ ettikleri esasların hepsine iman ediyor musun?

El ele tutuşan zenci ile zenciye bu suale bir ağızdan:

— Evet!

cevabını verdiler.

Peskoposun emriyle (Nitida) yere diz çöküp Taisi tepede ntırnağa soydu. Çocuk boynunda bir muska ile çırpıplak kaldı. Din reisi onu üç defa vaftiz teknesine batırdı. Çömezlerin verdikleri «zeyti mukaddes» i (Vi-vantius) çocuğa sürdü; uzatılan kaptan aldığı bir tuz tanelisini de dudaklarına koydu. Sonra, bu kadar merasimle ebedî hayata mal edilen o küçük vücudu silip kuru-lıyan (Nitida) kendi eliyle dokuduğu beyaz elbiseyi giydirdi.

Peskopos hepsine selâmet buseleri dağıttı ve merasim bittikten sonra da ruhanî süslerini çıkardı.

Mahzenden çıktıkları zaman (Ahmes) dedi ki:

— Erhamürrahimin olan Allaha bugün bir can daha kazandırdığımız için bayram etmeliyiz; haydi Zati Kudsîyetlerinin evine gidip sabaha kadar zevkedelim, (Vi-vantius) baba.

Peskopos da:

— Çok iyi olur, Teodor.

dedi. O küçük cemaati o civardaki evine götürdü. Bu ev tek bir odadan ibaretti : iki dokuma tezgâhiyle âdi bir masa ve eski bir kilimden başka mefruşatı yoktu.

Cemaat içeri girer girmez, zenci köle:

— Nitida, mangalla zeytin yağı testisini getir, güzel bir yemek yapalım.

diye bağırdı. Böyle söylerken bir taraftan da mantosunun altına sakladığı küçük balıkları çıkardı. Sonra bol bir

ateş yakıp balıkları kızarttı. Peskopos, Tais, iki küçük oğlan, zenci köle ile cariyeye hep bir arada kilimin üstüne halka olup oturdular ve Allaha şükrederek balıkları yediler. (Vivantius) çektiği işkencelerden bahsediyor ve hristiyanlığın muzafferiyyeti yakın olduğunu söylüyordu. Sözü sert, fakat cinaslar ve istiarelerle dolu idi. Hak yolunda gidenlerin hayatını kızıl bir kumaşa benzetir ve vaftizi izah için de şöyle derdi:

— Ruhulkudüs suyun yüzünde dolaştı, onun için hristiyanlar su ile vaftiz edilir. Fakat şeytanlar ırmaklarda da yaşarlar; perilere tahsis edilen çeşmeler tehlikelidir: onun için bazı sular ruhanî ve cismanî hastalıklar getirir.

Arasıra maksadını bir takım muammalarla da ifade edip çocuğu kendine hayran ediyordu. Yemeğin sonunda misafirlerine biraz şarap ikram etti; misafirlerin dilleri çözülüp mersiyelerle İlâhiler söylemeye başladılar. (Ahmes) ile (Nitida) ayağa kalkıp çocukken öğrendikleri bir Habeş dansını oynadılar; bu dans onların kabîlelerinde belki hilkat zamanlarında nberi oynanırdı. Âşikane bir dansdı; kollarını sallayıp bütün vücutlarını ahenkli hareketlerle oynatarak ikide bir birbirlerinden kaçır ve sonra tekrar birbirini arar gibi yapıyorlardı. Gözlerini fal taşı gibi açarak döndürüp dolandırıyorlar, gülümsedikçe parlak dişler gösteriyorlardı.

Taisin mukaddes vaftizi işte böyle oldu.

Kız eğlenceyi seviyor ve yaşı ilerledikçe belli belirsiz bir takım arzular duyuyordu. Sokaklarda serserilik eden çocuklarla bütün gün hora tepip türkü söylüyor ve karanlık basıp babasının evine dönerken bile halâ şöyle şarkılar mırıldanmakta devam ediyordu:

— Kanbur dede hep evde yaşar, iş mi görürsün?

— Ben yün eğirir, iş görürüm evde bütün gün.

— Kanbur dede oğlun ne yaparken telef oldu?

— Kır at onu atmıştı, denizlerde boğuldu.

Hem artık mahalle kızlarıyla oğlanlarını o melek

gibi (Ahmes) e tercih ediyordu. Zaten eski dostunun eskisi kadar yanına gelmediğinin farkında bile değildi. Zulüm ve şiddet biraz hafiflediği için, hıristiyanların toplanmaları biraz daha muntazam bir şekil alıyor ve zenci köle de bu toplanmaların hiç birini kaçırmıyordu. (Ahmes) in din gayreti arttıkça artıyordu; iki de bir ağzından esrarengiz tehditler kaçırmıyordu. Zenginlerin mallarını muhafaza edemeyeceklerinden bahsediyordu. Fakir hıristiyanların toplandıkları meydanlara gidiyor ve oradaki asırdide duvarların gölgelerinde uzanmış yatan sefilleri başına toplayıp onlara kölelerin âzad olacaklarını, âdalet gününün uzak olmadığını tebşir ediyordu.

— Allahın cennetinde köleler buz gibi şaraplar içip tatlı yemişler yerken zenginler de tıpkı köpekler gibi ayaklarının dibine yatıp onların sofraya kırıntılarını yiyecekler!

diyordu.

Bu sözler meskût geçmedi; şehrin kenar mahallelerinde ağızdan ağıza yayıldı: köle sahipleri (Ahmes) in esirleri ayaklandırmak ihtimalinden korkmaya başladı. Meyhaneci de kölesine kin bağladı amma hiç belli etmedi.

Günün birinde meyhanenin ilâhlara mahsus gümüş bir sofraya tuzluğu sırta kadem bastı. Efendisiyle devlet Tanrılarına karşı beslediği kinden dolayı bu hırsızlık (Ahmes) e isnad edildi. Fakat bu ittiham hiç bir delile dayanmıyor ve (Ahmes) de bütün mevcudiyetiyle reddediyordu. Bununla beraber mahkemeye sevkedilmekte kusur edilmedi ve zaten iyi bir köle sayılmadığı için hâkim idamına hükmetti.

— İyi işlerde kullanmasını bilmediğin ellerin çarımına çakılacak! dedi.

(Ahmes) bu hükmü sâkin bir tavurla dinledi, hâkimi hürmetle selâmladı ve umumî hapishaneye götürüldü. Zindanda kaldığı üç gün içinde mahbuslara durmadan İncili şerif vâzetti. Ondan sonra canilerle zindan-

cının bile bu vâzlardan mütenebbih olarak çarmıha gerilmiş İsa'ya iman etmiş oldukları bir çok zaman rivayet edilip durdu.

(Ahmes) oradan bir yol ağzına götürüldü: bu yol ağzı, hani daha iki seneden az bir zaman evvel onun beyaz bir manto içinde küçük Tais'i o ruhanî kızını, o sevgili çiçeğini vaftize götürürken sevine, sevine geçtiği dört yol ağzıydı. İşte orada çarmıha gerilip ellerine çiviler çakıldı amma hiç bir şikâyet sesi çıkarmadı; yalnız bir kaç defa «susadım!» diye inledi.

(Ahmes) in çektiği işkence tam üç gün, üç gece sürdü. İnsan vücudunun bu kadar uzun bir azaba dayana - bileceği umulur şey değildi. Kaç defa öldüğüne hükmedildi; artık göz çapaklarını sinekler yiyordu; fakat (Ahmes) o kanlı gözlerini birdenbire açıveriyordu. Dördüncü gün sabaha karşı çocuk sesinden daha saf bir sesle:

— Söyle bize, Meryem, geldiğin yerde neler gördün? diye terennüm etti.

Sonra gülümsiyerek dedi ki:

— İşte Erhamürrahiminin melekleri! Bana kevser şarabıyla yemiş getiriyorlar. Kanat çırpışları ne serin! dedi ve can verdi.

Öldükten sonra bile yüzünde uhrevî saadetin vecdî belliydi. Dar ağacını bekliyen muhafızlar bile hayran olmuşlardı. Din kardeşlerinden bazılarıyla beraber gelen (Vivantius) cesedi Yahya Âleyhüsselâmın mahzenindeki şehitliğe defnedilmek üzere muhafızlardan istedi. Kilise, Habeş aizzasinden (Sen Teodor) un mubarek hatırasını daima hürmetle yadetti.

Aradan üç sene geçdikten sonra, İmparator (Maksans) ı mağlup eden İmparator (Konstantin) bir فرمان neşrederek hristiyanların selâmetini temin etti ve o tarihten itibaren hristiyanlar artık kendilerinden ayrılan dalâlet mezheplerinin mensuplarından başka kimseden zulûm görmediler.

Sevgili dostu işkenceler içinde can verdiği sırada

Tais on bir yaşını bitiriyordu. (Ahmes) in felâketi onun kalbinde dayanılmaz bir tesir ve korku bırakmıştı. Zenci kölenin hem ölümü, hem dirimi itibariyle cennetlik bir zati şerif olduğunu takdir edecek kadar temiz ruhlu değildi. Onun için küçük kalbinde öyle bir kanaat hasıl oldu ki bu dünyada iyilik ancak en şiddetli ıstıraplar mukabilinde mümkün olabilirdi. İşte bu kanaatçılarından dolayı iyilikten gözü yıldı, çünkü o nazik teni acıya gelemezdi.

Tais daha çağı gelmeden liman delikanlılarından bazılarına teslim oldu, akşamları kenar mahallelerde dolaşan ihtiyarların peşine takıldı; bunlardan aldığı parayı da ballı börekle süs eşyalarına sarfediordu.

Babasının evine kazancından bir şey getirmediği için anası kızına çok fena muamele ederdi. Kız da sopadan kurtulmak için şehrin surlarına kadar yalın ayak kaçır, kertenkelelerle beraber taş koğuklarına saklanırdı. İşte oralarda, kölelerle muhat sedyeler içinde geçen süslü kadınlar aklından geçer gıpta ile içini çekerdi.

Bir gün her zamankinden fazla dayak yedikten sonra sokak kapısının önüne çömeliyor ürkek bir atalet içinde put gibi durduğu sırada, karşısında bir koca karı gelip durdu; bir müddet sükût içinde yüzüne bakdıktan sonra:

— Aman ne parlak çiçek, ne güzel çocuk! Sana hayat veren baba ile seni doğuran ananın ne mutlu başlarına!
diye haykırdı.

Tais hiç ses çıkarmıyor, gözlerini yere dikip duruyordu. Göz kapaklarının kızartısından ağladığı belliydi.

Koca karı sözüne devam etti:

— Ah benim beyaz menekşeciğim, anneciğin senin gibi mini mini bir İlâhe beslediğine memnun değil mi, babacığın seni gördüğü zaman sevincinden göğsü kabarmıyor mu?

Çocuk bu sual üzerine kendi kendine mırıldanır gibi :

— Babam şişkin bir şarap tulumu, anam da aç gözlü bir sülük! dedi.

Koca karı etrafında kimse olup olmadığını anlamak için sağına, soluna baktı. Sonra tatlı bir sesle:

— Ah benim cici bici sünbülüm, benim nur topu gibi güzelim, haydi benimle beraber gel; eğer gelirsen yalnız oynayıp gülmekle gül gibi yaşarsın, şekerim. Ben seni ballı böreklerle beslerim; oğlum da, benim süt besüt ciğer parem de seni gözünün nuru gibi sever. Benim oğlum hem genç, hem güzel; çeneciğinde ayva tüyü gibi belli belirsiz bir sakalı, kadife gibi teni var: hani lokman hekimin ye dediği ...

Tais:

— Öyle ise ben de seninle gelirim! diye cevap verdi.

Hemen ayağa kalktı, koca karnın peşine takılıp şehir haricine gitti. Bu koca karının adı (Möroe) idi: dans öğrettiği kızlarla oğlanları ziyafetlerde oynamak üzere memleketten memlekete götürüp zenginlere kiralamakla geçinirdi.

Tais'in yakında dünya güzeli olacağını anladığı için kırbaçla döge döge çalgı ile şarkı öğretti; o lâhutî bacaklar rubabın ahengine uymadıkça meşin kamçılarla kamçılanırdı. Yaşile cinsiyeti belirsiz mendebur bir piç kurusundan başka bir şey olmıyan oğlu bütün kadın cinsine karşı beslediği kinin intikamını hep o zavallı kızcağızdan almak ister gibi yapmadığı eza ve cefa bırakmazdı. Zarafetlerini taklide yeltendiği rakkaselerle rekabet edecek kadar san'atında mahir olduğundan, Tais'e pantomimalarda çehre ifadesi, tavur, hareket ve işaretle insanlığın bütün hislerini ve bilhssa aşk ihtiraslarını temsil ve ifade san'atını öğretirdi. Mahir bir usta sıfatıyla tiksine tiksine nasihatlar verir, fakat talebesini kıskan -

dığı için yanaklarını tırmalar, kollarını çimdikler ve yahut erkeklerin şehvet hislerini tatmin için yaratıldığını bütün sarahatiyle anladıkça haylaz kızlar gibi gelir, arkasından çuvaldız sokardı. Tais işte bu dersler sayesinde çarçabuk mükemmel bir musikişinas, mükemmel bir pantomima san'ankârı ve mükemmel bir dansöz oldu. Efendilerinin fenalığına hiç hayret etmiyor ve fena muamele görmeyi pek tabiî görüyordu. Hattâ iyi çalgı bilen ve Yunan şarabı içen koca kariya karşı az çok bir hürmet hissi bile duyuyordu. Bir aralık Antakyada kalan (Mö - roe) güzel talebesini şehrin ziyafetler çeken zengin tüccarlarına rakkase ve neyzen olarak kiralamıştı. Tais rakkas edip beyenildi. Ziyafetlerden sonra sarrafların en zenginleri alıp «Âsi» nehrinin sahillerindeki korulara götürürledi. Kızcağız aşkın kıymetini bilmediği için herke - se teslim olurdu. Fakat bir gece şehrin en zarif gençleri karşısında dans ettikten sonra, valinin şehvet ve taravet içinde parlıyan genç oğlu yanına yaklaştı ve buselerle ıslanmış gibi bir sesle ona şöyle söyledi:

— Keşke ben senin şu saçlarını çemberliyen çelenk, şu zarif vücudunu saran gömlek, şu güzel ayaklarına geçen sandal olsa idim, Tais! Öyle olmadığım için beni tıpkı bir papuç gibi ayaklarının altına alıp çiğnemeni, nüvazişlerimin de başına çelenk, vücuduna gömlek olmasını isterim. Gel güzel çocuk, haydi benim evime gel de seninle bütün kâinatı unutalım!

O bunları söylerken Tais da ona baktı, güzel olduğunu gördü. Birdenbire oğlanın alnında soğuk terler belirdiğini hissetti; kızın benzi ot gibi yemyeşil oldu; sendeledi; göz kapaklarına ağır bir bulut indi. Çocuk halâ yalvarıyordu. Fakat Tais onunla gitmeyi reddetti. Oğlan ateşli nazarlarla alev gibi sözler sarfettiye de kâr etmedi; nihayet kollarına alıp zorla götürmek istediye de kız huşunetle itip kaktı. Bunun üzerine çocuk yalvarıp ya - karmıya, ağlayıp sızlamıya başladı. Fakat kız yepyeni,

meçhul, dayanılmaz bir kuvvetin tesiri altında boynuna mukavemet etti.

Davetliler:

— Ne çılgınlık! diyorlardı. (Loliyüs) gibi asil, zengin, güzel bir genci böyle bir çalgıcı parçası reddediyor, ha!

(Loliyüs) evine yalnız döndü ve bütün gece aşk ateşiyle tepeden tırnağa yanıp tutuştu. Sabah erkenden soluk bir çehre ve kıpkırmızı gözlerle gidip neyzen kızın kapısına çiçekler asdı. Fakat korku ve heyecan içinde kalan Tais mütemadiyen (Loliyüs) den kaçıyor ve kaç - dıkça onu hep kendi içinde görüyordu. Kızcağız çok ısırtıp çekiyordu amma derdini bilmiyordu. Böyle birdenbire niçin değiştiğini, içine bu hüznün nereden geldiğini düşünüyor ve bir türlü anlamıyordu. Artık bütün âşık - larını reddediyordu: hepsinden tiksiniyordu. Hem artık gün yüzünü görmek istemiyor ve bütün gün yatağına uzanıp başını yasdıklarının arasına sokarak hıçkırıyordu. Tais'in evine girmenin bir kolayını bulan (Loliyüs) de bir çok defalar gelip yalvardı yakardı ve yahut kıyametler kopardıysa da o zalim çocuğa bir türlü söz geçiremedi. Kız oğlanın karşısında tıpkı bir bâkire gibi ürküp korkuyor ve hiç durmadan hep:

— İstemem! İstemem!

diyip duruyordu.

Nihayet, aradan on beş gün geçip de kız oğlana teslim olduktan sonra, çocuğu sevdiğini anladı; artık evine gitti ve bir daha yanından ayrılmadı. Bu hayat, çok tatlı bir hayat oldu. Bütün gün kapanıp göz göze dikerek birbirlerine ancak çocuklara söylenebilecek sözler söylüyorlardı. Akşamları «Âsi» nehrinin ıssız sahillerinde geziyor, defne ormanlarında kayboluyorlardı. Bazan şafakla beraber kalkıp «Silpiküs» dağının yamaçlarında sümbül toplamaya gidiyorlardı. İkisi bir kadehten içiyor ve kız ağzına bir üzüm tanesi alınca oğlan da dişleriyle onun dudaklarından alıyordu.

(Möroe) niyahet «Loliyüs» ün evine gelip bağıra çağıra (Tais) i istedi:

— Benim kızımı, benim kendi kızımı, benim güzel kokulu çiçeğimi, benim ciğer paremi elimden almak istiyorlar ... dedi.

(Loliyüs) de mühim bir para vererek koca karıyı başından savdı. Fakat tekrar gelip bir kaç altın daha isteyince, oğlan koca karıyı zindana attırdı; hâkimler de bu kadının irtikâp ettiği bir takım cinayetler keşfettiklerinden, koca karı idama mahkûm olup vahşi hayvanlara parçalattırıldı.

Tais (Loliyüs) ü muhayyelesinin bütün çılgınlıkları ve masumiyetinin bütün şaşkın teheyyüleriyle seviyordu. Kalbinin bütün samimiyetiyle:

— Ben kendimi senden başka kimseye vermedim! diyordu. (Loliyüs) de ona:

— Sen hiç bir kadına benzemiyorsun; diye cevap veriyordu.

Altı ay süren bu sihir bir gün bozuluverdi. Tais birdenbire kalbini bomboş, kendini yapyalınız buldu. Onun nazarında (Loliyüs) artık eski (Loliyüs) değildi; zihninden şöyle şeyler geçiyordu:

— Onu böyle bir an içinde kim değiştiriverdi? Nasıl oluyor da bütün erkeklere benzediği halde artık kendi kendine benzemiyor?

Nihayet ayrıldı; ayrıldı amma (Loliyüs) ü başka - sında bulmak arzusunu da hissetmiyor değildi, çünkü Tais artık (Loliyüs) ü (Loliyüs) de bulamıyordu. Hiç sevmediği bir erkekle yaşamamanın artık sevmediği bir erkekle yaşamadan ehven olacağını da düşünüyordu. İşte bu hisle çırpıplak bakirelerin mübetler - de raksettiği ve takım takım fahişelerin «Asi» nehrin den yüzerek geçdikleri yortu şenliklerinde zengin şehvet düşkünleri içinde boy gösterdi. O zarif ve sefih şehrin bütün zevklerine, muntazam

lerine iştirâk etti; bilhassa tiyatrolara çok muntazam gitti.

Bu tiyatrolarda dünyanın her yerinden gelmiş usta pantomimacılar seyir düşkünü bir halktan alkış toplar, dururdu.

Tais pantomimacıları, dansörleri, aktörleri ve bilhassa facialarda delikanlılara âşık olan ilâhelerle ilâhların sevdiği genç kızları temsil eden kadınları derin bir dikkatle tetkik ederdi. Bunların halkı teshir sebeplerini keşfe muvaffak olan Tais onlardan daha güzel olduğu için kendisinin daha çok muvaffak olacağına hükmetti. Bunun üzerine pantomimacı başıya gidip kendisinin de o trupa kabulünü istedi.

Tais gerek güzelliği, gerek ihtiyar (Möroe) den öğrendiği san'at sayesinde derhal kabul edilip (Dirse) rolünde sahneye çıktı.

Çıktı amma hem tecrübesi az olduğu için, hem de seyirciler uzun medihler ve senalarla alkışa hazırlanmış olmadıkları için pek de beyenilmedi. Fakat bir kaç ay süren bir acemilik devrinden sonra, güzelliğinin kuvvet ve kendi sahnede öyle bir şa'saa ile parladı ki bütün şehir meftun oldu. Tekmil Antakya tiyatroya döldü. Roma imparatorluğunun bütün vilâyet erkânıyla halkın iileri gelenleri efkârı umumiyenin tesirine kapılarak hep oraya koşuyordu. Hamallar ve çöpçülerle limandaki işçiler bile tiyatroda birer yer tedarik edebilmek için kendilerini soğan ekmekten mahrum ediyorlardı.

Şairler Tais'in şerefine kasideler yazıyorlardı. Sakallı filozoflar da hamamlarla jimnazlarda aleyhine sözler söylüyorlardı; Tais'in sedyesi geçerken, hristiyan papazları başlarını çevirirlerdi. Oturduğu evin kapısı çiçeklerle süsleniyor, kanla sulanıyordu. Tais artık âşıklarından sayı değil, kantarla altın alıyor ve cimri ihtiyarların yığdıkları hazineler de ırmaklar halinde ayaklarına akıyordu. İşte bundan dolayı Tais'in ruhu huzur içindeydi. Halkın teveccühiyle ilâhların inayetinden sakın bir

gururla mahzuz oluyor ve bu kadar sevildiği için kendi kendini de seviyordu.

Antakya'lıların sevgileriyle hayranlıklarından yıl - larca zevk aldıktan sonra, nihayet Tais tekrar İskenderiye'ye gidip çocukken tozlu yollarında hacalet ve sefalet içinde tıpkı bir çekirge gibi aç ve biilâç dolaşdığı şehre şimdiki şa'saasını göstermek arzusuna kapıldı. Bu parlak şehir onu sevinçle karşıladı ve yeni yeni servetlere garketti. Sahneye çıkışı parlak bir zafer oldu. Bir çok âşıklarla hayranlar hâkipayine yüz sürdü.

Tais bunları lâkayd edalarla kabul ediyordu; çünkü (Loliyüs) ü bir daha ele geçirebileceğinden artık nevmî olmıya başlamıştı.

Bir çok kimseler gibi filozof (Nisyas) ı da kabul etti: bu filozof bütün arzulardan el çektiğini ilân ettiği hal - de Tais'e karşı büyük bir arzu duyuyordu. Her ne kadar zenginse de, zeki ve sevimliydi; fakat Tais'i ne fikrinin inceliği, ne de hissiyatının zerafete teshir edebildi. Tais onu sevmiyor ve hattâ zarif noktelerinden dolayı bazan kızıyordu. Bu adamın daimî reybiligi onu rencide ediyordu. Çünkü (Nisyas) hiç bir şeye inanmadığı halde (Tais) her şeye inanırdı. Allahın takdirine, habîş ruhların kudretine, alın yazısına, sihir ve tılsıma, ebedî adâlete iman vardı. Hem Hazreti İsa'ya, hem Suriyelilerin merhametli ilâhesine inanırdı; sokak başlarından cehenne - min baş zebanisi geçerken köpekerin uluduğuna ve kanlı bir koyun yününe sarılı bir kupaya aşk iksiri koyan kadının kendini sevdireceğine de itikadı vardı. Tais meçhule bayılırdı; isimsiz mahlûklar çağırır ve daimî bir intizar içinde yaşardı. İstikbal onu korkutur ve korktuğu halde öğrenmek isterdi. Etrafına bir sürü Mısır rahipleri, Keldanî sihirbazları, iksirciler, büyücüler toplar, bunlar onu daima aldatır, fakat o bunlardan hiç bıkip usanmazdı. Tais ölümden korkar ve her tarafta ecel görürdü. Kendini şehvete verdiği zamanlar bile birdenbire buz gibi bir parmağın çıplak omuzuna dokunduğunu hissedip sap-

sarı kesilir, vücudunu kavrıyan kolların içinde dehşetinden çığlıklar koparırdı.

(Nisyas) ona derdi ki:

— İster saçlarımız ağarıp avurtlarımız çökdükten sonra ebediyet karanlıklarına dalalım, isterse şu sonsuz semalarda gülen bugünkü gün son günümüz olsun, nemize lâzım, Tais'ciğim! Biz hayatın zevkine bakalım. Ne kadar çok hissetmiş olursak, o kadar çok yaşamış oluruz. İnsanda duygudan başka idrâk yoktur: sevmek anlamaktır. Bizce meçhul olan şey, vücudu olmıyan şeydir. Yok olan bir şey için kendimizi üzmekten ne çıkar?

Tais de ona kızıp şöyle cevap verirdi:

— Ben senin gibi hiç bir korku ve hiç bir ümidi olmıyanlardan nefret ederim. Ben öğrenmek istiyorum! Öğrenmek istiyorum!

Tais hayatın sırrını öğrenmek için filozofların kitaplarını okumaya başladı, fakat anlıyamadı. Çocukluk seneleri kendisinden uzaklaştıkça, o onları hatırına getirmekten zevk alırdı. Akşamları kıyafet değiştirerek vaktiyle sefalet içinde büyüdüğü dar sokaklarda, devriye yollarında, büyük meydanlarda dolaşmaktan çok hoşlanırdı. Anasını babasını kaybettiğine üzüldü ve bilhassa onları sevmediğine yanardı. Hristiyan papaslarına rast geldikçe kendi vaftizini hatırlayıp heyecan duyardı. Bir gece, uzun bir mantoya bürünüp kumral saçlarını koyu bir kukuleta içinde gizliyerek şehrin kenar mahallelerinde dolaşırken, nasıl geldiğinin farkında bile olmadan kendini «Sen Jan Batist» in fakirane kilisesinin önünde buldu. İlâhî söylendiğini duydu ve kapı aralığından kuvvetli bir ışık gördü. Bunda şaşılacak bir şey yoktu: çünkü hristiyanlar yirmi senedir imparator (Konstantin) in himayesinde yortularını açıkca tes'it ediyorlardı. Fakat bu İlâhîlerde bütün ruhlara hitap eden bir davet mefhumu vardı. Günahkâr aktris sanki o âyine davetli imiş gibi kolayla kapıyı itip içeri daldı. Duvarın dibinde bir mezar

vardı: mezarın önünde bir sürü kadın, çoluk çocuk ve ihtiyardan mürekkep bir cemaat diz üstü toplanmıştı. Bu mezar, üstüne asma yapraklarıyla üzüm salkımları işlenmiş kaba bir yalak taşından ibaretti; bununla beraber çok ta'ziz ve takdis edilmişti: üstü yeşil hurma dalları ve kırmızı gül çelenkleriyle kaplıydı. Etrafında yanan sayısız mumlar, meleklerin eteklerindeki kıvrımlara benziyen buhurdan dumanlarının doldurduğu karanlıkta yıldızları andırıyordu. Duvarlarda cennet rüyalarındaki manzaralar kabîlinden bir takım resimler fark ediliyordu. Beyazlar giymiş papaslar lâhdin ayak tarafında secdeye kapanmıştı. Bunların halkla beraber söyledikleri İlâhiler ıstırabın lezzetini ifade ediyor ve muzaffer bir matem içinde o kadar ıstıraba o kadar neşe katıyordu ki Tais bunları dinledikçe hayat zevkiyle ölüm azabının birdenbire tazelik kesbeden havassına hep birden akdığını hissediyordu.

İlâhî bitince, hristiyanlar ayağa kalkıp lâhdin ci-darını öpmek üzere sıraya dizildiler. Bunlar kollarıyla çalışmaya alışmış basit adamlardı. İlerledikçe lâhdin önünde sıra ile diz çöküp dudak değdiriyorlardı. Kadınlar kucakda taşıdıkları küçük çocukları kollarıyla kaldırıp yanaklarını taşa dokunduruyorlardı.

Tais bunların niçin böyle yaptıklarını diyakoslardan birine hayret ve heyecan içinde sordu.

Diyâkos şu cevabı verdi:

— İmparator (Diyokletiyen) devrinde din yolunda eza ve cefaya uğrayan Habeş aizzasinden (Sen Teodor) un mübarek hatırası bu gün takdis edilir, sen farkında değil misin, kadın? Bu mübarek zat mâsumiyet içinde yaşadıkdan sonra şehit olarak öldü: onun için böyle beyazlar giyerek şanlı kabrine kırmızı güller taşıyoruz.

Tais bu sözleri işidince diz üstü düşüp hıçkırarak ağladı. (Ahmes) in artık sönmiye başlayan hatırası ruhunda yeniden canlanmaya başlıyordu. Mumların ışığı, güllerin kokusu, buhurdanların dumanı, ilâhîlerin a -

hengi, kalplerin tekvası bu karanlık, tatlı ve acı hatırıya bir şan ve şa'sa cazibesi veriyordu. Tais vecd içinde şöyle düşünüyordu:

— Ahmes eskiden hakir bir adamcağızdı, şimdi hem büyük, hem güzel adam! Acaba nasıl oldu da insanların üstüne çıktı? Dünyada servetle şehvetten daha değerli olan meçhul şey nedir acaba?

Yavaş yavaş kalktı, mumların ışığında yaşları parlıyan menekşe gözlerini vaktiyle kendisini o kadar sevmiş olan o mübarek zatın mezarına çevirdi; sonra başını önüne eğip mütevazı ve mahviyetkâr bir tavırla ve ağır adımlarla herkesten sonra ilerleyip bunca arzuların asılı kaldığı dudaklarını o siyah kölenin taşına değdirip öptü.

Evine dönünce, (Nisyas) ın saçlarına güzel kokular sürüp, gömleğini çözüp bir ahlâk kitabı okuyarak beklediğini gördü. (Nisyas) kollarını açıp Tais'e doğru ilerledi. Şakrak bir sesle:

— Seni hain Tais seni, dedi: sen gecikdikçe bilir misin ben Revakîlerin (1) en ciddisinin imlâ ettiği şu yazma nüshada neler görüyorum? Fazilet düstürları yahut yüksek vecizeler mi? Hayır! Ben bu ağır başlı papirüste binlerce minimini Tais'ciklerin dans ettiklerini görüyordum! Bu mini mini Tais'ciklerin her biri bir parmak boyunda olmakla beraber payansız bir zarafetleri vardı ve hepsi de aynı bir Tais, biricik Tais'di. Kimisinin arkasında etkeleri sürünen altın işlemeli arguvan mantolar vardı; bazıları da şeffaf tüller içinde beyaz bir bulut gibi havada uçuşuyorlardı. Diğer bir kısmı da ilâhî bir çıplaklıkla put gibi durup şehvet hissini tam telkin edebilmek için hiç bir fikir ifade etmiyordu. Velhasıl iki tanesi de el ele tutuşmuştu; bunların ikisi de birbirlerinin o kadar aynıydı ki tefrikine imkân yoktu. İkisi de gülümsüyordu. Birisi: «Ben aşkım!», öteki: «Ben ölümüm!» diyor - du.

(1) Zenon felsefesinin taraftarları.

İşte böyle diyerek Tais'i kolları arasında sıkıyor ve onun gözleri yerde olduğunu ve kendisinin de boşuna çene çaldığını farketmiyerek fikir üstüne fikir sarfediyordu:

— Evet, ben bu kitabın: «Ruhunu terbiye etmekten hiç bir sebeple fariğ olmamalısın» satırını görünce: «Tais'in buseleri alevden sıcak ve baldan tatlıdır» şeklinde okuyordum. İşte yaramaz çocuk, senin yüzünden bir filozof başka filozofların kitaplarını böyle anlıyor! Hiç şüphesiz ki biz insanlar istisnasız olarak hepimiz başkasının fikrinde hep kendi fikrimizi görür ve hepimiz okuduğumuz kitapları hep işte benim şu kitabı okuduğum gibi okuruz...

Tais onun bu sözlerini dinlemiyordu; ruhu halâ Habeş evliyasının mezarında idi. (Nisyas) onun içini çektiğini işidince ensesine bir buse kondurup dedi ki:

— Üzülme, yavrucuğum. İnsan bu dünyada ancak dünyayı unuttukça mes'ut olabilir. Bunun bir takım esrarı vardır. Haydi gel; seninle hayatı aldataalım: onun da bizi aldatmakta kusur etmiyeceğinin hakkı için! Haydi gel, sevişelim!

Fakat Tais (Nisyas) ı itti; acı bir sesle haykırarak:

— Sevişmek mi! dedi. Ömründe hiç kimseyi sevmiş adam değilsin, sen! Zaten ben de seni sevmiyorum, Hayır! sevmiyorum seni! Ben senden nefret ediyorum! defol! Dünyada bedbahtlardan zavallılardan başka kimse de iyilik yoktur. Ben küçükken çarmıha gerilmiş bir siyah köle tanımıştım. Çok iyi adamdı; içi sevgi dolu idi ve hayatın sırrını biliyordu. Sen onun ayaklarını bile yıkamıya lâyık değilsin. Defol karşımdan! Bir daha gözüme görünme. Tais yerdeki halının üstüne yüzü koyun uzanıp bütün gece hıçkıra hıçkıra ağladı ve artık (Sen Teodor) gibi fakir ve sade bir hayat geçirmeye karar verdi.

Ertesi günden itibaren nefsini vakffettiği zevklerle eğlencelere tekrar atıldı. Henüz bozulmıyan güzelliğinin daha çok sürmiyeceğini bildiği için bu nimetin olanca zev -

kini ve olanca şan ve şerefini çıkarmak istiyordu. Her zamankinden bin kat fazla itinalarla çıktığı sahnede heykeltraşların, ressamların ve şairlerin hayallerine can vermiş oluyordu; âlimlerle filozoflar bu güzel aktrisin o muhtelif şekillerinde, tavurlarında, hareketlerinde ve yürüyüşünde kâinatı idare eden ilâhî ahengin bir tezahürünü görerek bu kadar mükemmel bir letafeti bir fazilet ve meziyyet derecesine çıkarıyor ve « O da, Tais de hendese mütehasısıdır! » diyorlardı. Karşılıklarına çıkmak lûtfunda bulunduğu cahiller, hakirler, fakirler ve mahcup insanlar da onun bu lûtfuna Allahın bir lûtfu kadar şükrediyorlardı. Bununla beraber Tais bütün bu senaların, bütün bu alkışların ortasında mahzun yaşıyor ve ölüm korkusunu her zamankinden daha fazla hissediyordu. Dillerde destan olan ve şehirde darbı mesellelere geçen eviyle bahçelerine varıncaya kadar hiç bir şey onun bu endişesini teskin edemiyordu.

Tais bahçelerine Hindistanla İrandan büyük masraflarla getirttiği bir takım ağaçlar diktirmişti. Bu ağaçları ahenkli çağılıtlarla akan bir çay sulardı; usta bir mimarın taklit eseri olan kayalıklarla harap sütunlar bir takım heykellerle beraber güzel bir gölde akisler yapardı. Bahçenin ortasında periler mağarası vardı: bu mağaraya öyle denmesi medhalinde ince bir san'atla boyanmış üç büyük kadının heykeli bulunmasındandı. Bu kadınlar suya girmek için elbiselerini çıkarıyorlardı. Belki görürler diye korkup başlarını çeviriyorlar ve bu vaziyetleriyle canlı gibi duruyorlardı. Dışarının aydınlığı bu kuytu, ince su tabakalarından girdiği için tatlılaşıp alâimi semâ renkleri alıyordu. Mağaranın cidarlarında tıpkı mukaddes mağaralarda olduğu gibi boydan boya taşlar çelenkler ve Tais'in güzelliğini teşhir eden nezir levhaları asılıydı. Bunlardan başka çiy renklerle boyanmış bir takım facia ve komedi maskeleriyle acaip çehreler ve efsanevî hayvanlarla bir takım tiyatro sahneleri temsil eden boyalı resimler de vardı. Tam ortada, bir sütun üstünde aşk ilâhı (Eros) un fev-

kalâde ince işlenmiş fil dışından çok eski ve küçük bir heykeli yükseliyordu. Bu da (Nisyas) ın hediyesi idi. Çukur bir yerde de siyah mermerden bir keçi heykelinin a-kikden yapılmış gözleri parlıyordu. Bu keçinin memelerinin etrafında da kaymak taşından altı keçi yavrusu itişmekte idi; fakat dişi keçi çatal tırnaklarıyla yassı başını kaldırarak kayalıklara tırmanmak ister gibi bir vaziyet almıştı. Zemin taşlarında Bizans halıları, sarı Çinlilerin işledikleri baş yasdıkları ve Afrikanın arslan postları vardı. Altın buhurdanlardan belli belirsiz dumanlar çıkıyordu. Ötede beride mühresenk vazoların içinden çiçekli mağara nebatları yükseliyordu. Ta dipte, gölgeler ve kızılıklar içinde büyük bir Hind kaplumbağasının kabuğunda altın çiviler parlıyor ve tersine çevrilen bu kabuk Tais'e yataklık ediyordu. Tais işte burada her gün su şarılıtları ve çiçek kokuları içinde rehavetle uzanıp dostlarıyla sohbet ederek ve yahut yalnız başına tiyatro hileleriyle senelelerin saniyeler gibi geçişini düşünerek yemek zamanını beklerdi.

İşte o gün Tais oyundan sonra, periler mağarasında istirahat ediyordu. Aynasında güzelliğinin ilk inhitat işaretlerini tetkik ediyor ve nihayet kır saçlarla kırışıklar devrinin de günün birinde çıkıp geleceğini haşyet ve dehşet içinde düşünüyordu. Teninin teravetini iade için bir takım tılsımlı sözler söyleyerek bazı otlarla tütsülenmenin kâfi geleceğini düşünerek kendi kendini tatmin ve teskine çalıştığı halde bir türlü müsterih olamıyordu. Merhametsiz bir ses ona hep: «İhtiyarlıyacaksın, Tais, ihtiyarlıyacak - sın!» diye bağırıp duruyordu. Bu sesin dehşetinden alınnda soğuk terler peyda oluyordu. Sonra sonsuz bir hassa - siyetle tekrar aynaya bakarak kendini hâlâ güzel ve sevilmiye lâayık buluyordu. Kendi kendine gülümsiyerek şöyle bir şeyler mırıldanıyordu:

— Endam kıvraklığı, hareket zerafeti ve kol güzelliği itibariyle İskenderiye'de benimle başa çıkacak tek bir

kadın yoktur; hele kollar, ey benim sevgili aynacığım, hele kollar aşkın hakikî zencirleridir!

Tais işte böyle mırıldanıp dururken birdenbire karşı -sında gözleri ateş gibi, perişan sakallı, muhteşem kıyafetli zayıf bir adam dikildiğini gördü. Tais'in aynası elinden düştü, korkusundan bir çığlık kopardı.

Pafnüs put gibi duruyor ve Tais'in ne kadar güzel olduğunu görüp içinden şöyle dua ediyordu:

— Yarabbi, lûtfet, inayet et te şu kadının yüzü ben kulunu baştan çıkaracağına tehdit ve irşat etsin!

Sonra da konuşmaya çalışarak dedi ki:

— Tais, ben uzak bir memlekette oturuyorum; senin güzelliğinin şöhretine kapılıp buraya kadar geldim. Herkes senin en mahir aktris ve en cazip kadın olduğunu söylüyor. Servetinle aşkların hakkında söylenen masal gibi rivayetler akıllara hayret veren menakibini bütün Nil gemicilerinin ezber bildikleri eski (Rodopis) efsanelerine benziyor. İşte bundan dolayı senin yüzünü görmek sevdasına kapıldım ve nihayet hakikatin bütün rivayetlerden daha parlak olduğunu gördüm. Sen halkın rivayet ettiği -ğinden bin kat mahir, bin kat güzelsin. Ben şimdi senin yüzüne baktıkça içimden: «İnsan bir sarhoş gibi sendelemedikçe buna yaklaşamaz!» diyorum.

Bu sözler samimî değildi; fakap papas din gayretiyle coşduğundan, hakikî bir galeyanla söylüyordu. O böyle söylerken, Tais de ödünü koparan bu garip mahlûka pek de tiksiniyerek bakıyordu. Vahşî ve hantal hali ve nazırlarının karanlık ateşleriyle Pafnüs onu hayret içinde bırakıyordu. O zamana kadar gördüğü erkeklerden büsbütün başka olan bu adamın hüviyet ve hayatını çok merak ediyordu. Onun için sözlerine tatlı bir istihza ile şöyle cevap verdi.

— Yabancı, sen pek çabuk hayran oluyorsun gibi geliyor bana. Aman dikkat et, sakın nazarlarım seni kemiklerine kadar yakıp kül etmesin! Sakın beni sevmeye kalkışma!

Pafnüs de şöyle mukabele etti:

— Ben seni seviyorum, Tais! Hayatımdan, canımdan fazla seviyorum. Hiç ayrılmak istemediğim çölümünden senin için ayrıldım; ebedî bir sükûta vakfolan dudaklarım senin aşkınla o ruhanî sükûtu bırakıp cismanî sözler söyledi; görülmesi haram olan şeyleri senin uğrunda gördüm, işitilmesi haram olan şeyleri senin yolunda işittim. Ruhum senin için heyecanlandı, kalbim senin uğrunda açılıp güvercinlerin su içtikleri kör bir kaynak gibi içinden fikirler fışkırdı. Hortlaklarla cadılar yatağı olan kum çöllerinde gece gündüz durmadan, dinlenmeden senin için yürüdüm; çıplak ayaklarımı senin aşkınla yılanlara, akreplere bastım! Evet, ben seni seviyorum! Seviyorum amma cismani ihtiraslarla kavrularak sana tıpkı aç kurtlarla kızgın boğalar şeklinde saldıran erkekler gibi sevmiyorum. Arslan nasıl ceylânı severse, onlar da seni öyle sever. Onların et yiyici aşkı seni ruhuna kadar kemirir! Fakat ben seni hak yolunda mânen seviyorum, Allahın aşkıyle ebedî surette seviyorum; benim kalbimde sana karşı beslediğim hisse hakikî şevk ve ilâhî şefkat derler. Ben sana eğlenceli sarhoşluklarla sabahı çabuk gelen gecelerin geçici rüyalarından daha tatlı şeyler vâdediyorum. Ben sana ilâhî ziya - fetlerle semavî düğünler vâdediyorum. Benim sana getirdiğim saadet, hiç bitmiyecek bir saadettir; işitilmemiş bir saadettir. Eğer bu dünyanın mes'ut fanîleri sözle tarifine imkân olmıyan bu saadetin bir gölgesini bile görebilmek imkânına mazhar olsalardı, hayretlerinden derhal ölürlerdî.

Tais serkeş bir edâ ile gülerek:

— Aman azizim, dedi, öyle ise o fevkalâde aşkı bana gösteriver. Aman çabuk! Uzun söz benim güzelliğime hakarettir, hiç vakit kaybetmeye gelmez. Vâdetdiğin saadeti sabırsızlıkla görmek istiyorum; amma doğrusunu hiç bir zaman görmeyeceğimden, senin bütün bu vâitlerinin boş lâkırdı olmasından da korkmıyor değilim. Öyle büyük bir saadeti vâdetmek temin etmekten daha kolaydır.

Herkesin bir kabiliyeti vardır. Öyle zannederim ki senin kabiliyetin de güzel söz söylemekten ibaret. Sen bana meçhul bir aşktan bahsediyorsun. Ezelden beri busceler teati edilmekte olduğu halde aşkın halâ bir takım esrarı olmak ihtimali akla sığacak şeylerden değil. Bu mevzuu âşıklar kâhinlerden daha iyi bilir.

— Alay etme, Tais. Ben sana işte o meçhul aşkı getiriyorum.

— Çok geç kaldın, dostum. Ben aşkın her türlüünü bilirim.

— Benim sana getirdiğim aşk şan ve şeref doludur, halbuki senin bildiğin aşklar hep yüz kızartır.

Tais endişeli gözlerle Pafnüs'e baktı, mini mini alnında keskin bir çizgi peyda odu;

— Ev sahibine hakaret etmekle haddini tecavüz etmiş oluyorsun, yabancı. Bana bak da söyle bakayım, ben hiç hacalet içinde kalmış bir mahlûka benziyor muyum? Hayır! Ben hiç bir hacalet duymadığım gibi benim kadar güzel, benim kadar zengin olmadıkları halde benim gibi yaşayan kadınlar da hiç bir hacalet duymıyorlar. Ben her geçtiğim yerde adım başına etrafıma şehvet saçdım ve bütün dünyada işte bununla şöhet buldum. Benim dünyada hâkim olanlardan daha fazla kuvvet ve kudretim var. Ben onların hepsini ayaklarımın dibinde gördüm. Bana bak, şu küçük ayaklarıma bak: bu gün bu ayakları öpebilmek saadeti uğrunda kanlarını dökecek binlerce insan vardır. Ben çok büyük bir şey değilim, yer yüzünde çok yer tutmıyorum. «Serapeom» un üstünden benim sokaktan geçtiğimi görenler beni bir piriñ tanesi kadar görürler; fakat bu piriñ tanesi insanlar arasında cehennemini dolduracak kadar matemlere, husranlara, kinlere ve cinayetlere sebep olmuştur. Ben bu kadar şan ve şerefle muhat olduğum halde sen deli misin ki bana hacaletten bahsediyorsun?

— İnsanların şan ve şeref saydıkları şey Allahın nazarında lekedir. Kadın, biz birbirinden o kadar ayrı ülke-

lerde yetişmiş insanlarız ki dillerimizin de, düşüncelerimizin de birbirinden başka olması kadar tabii bir şey olamaz. Bununla beraber Allahı iştad ederim ki ben seninle uzlaşmak ve hislerimizle fikirlerimiz arasında tam bir ahenk temin etmeden seni terk etmek istemem. Seni benim nefesimin altında tıpkı bir mum gibi eritecek ve hissiyatımın elinde sana istediğim şekli verdirecek ateşli sözleri bana kim ilham edecek, kadın? Ey canlar canı, beni tahrik eden büyük ruhun seni tekrar yaratıp yeni bir güzellikle süsliyerek sevincinden ağlatırken: «İşte ancak bu gün dünyaya geldim!» diye haykırtabilmesi için hangi kuvvet seni bana teslim edecek? Benim kalbimden kim bir âbıhayat fışkırtacak ki sen onun sularında yıkanarak ilk saffetine yeniden kavuşabilesin? Beni kim bir Şeria nehri kalbedecek ki seni dalgalarımla yıkayıp ebedî hayata erdireyim?

Tais artık öfkeli değildi:

— Bu adam ebedî hayattan bahsediyor ve söylediği söz de bana sanki bir tılsım gibi tesir ediyor. Her halde bu adamın ihtiyarlıkla ölüme karşı bir takım sırlar bilen bir kâhin olduğu muhakkak.

diye düşünüyordu.

İşte bu düşünce ile Tais bu adama teslim olmaya karar verdi. Bu kararı verince de sanki korkuyormuş gibi bir kaç adım uzaklaşıp mağaranın dip tarafına çekildi, yatağın kenarına oturdu, gömleğini zarif bir maharetle göğsüne çekti; sonra önüne bakarak sessiz ve hareketsiz bekledi. Uzun kirpiklerinden yanaklarına tatlı bir gölge vuruyordu. Bütün halinden hayâ ve hicap akıyordu; çıplak ayakları rehavetle sallanıyor ve bu haliyle bir ırmak kenarına oturup düşünceye dalan bir çocuğa benziyordu.

Fakat Pafnüs hep ona baktığı halde hiç yerinden kırmılamıyordu; titriyen dizleri artık gövdesini çekemiyor, ağzında dili kuruyordu. Kafasında müthiş bir uğultu vardı. Birdenbire gözleri karardı ve artık kalın bir sis tabakasından başka bir şey görmemeye başladı. Bu kadını

kendisinden gizlemek için Mesihin eli gözlerine konmuş sandı. İşte bu mânevi imdattan kuvvet alıp tamamıyla emin ve mutmain bir halde eski bir çöl münzevisine yakışacak bir vekar ve ciddiyetle:

— Eğer sen bana teslim olursan kendini Allahtan gizleyebilir misin sanıyorsun? dedi.

Tais başını salladı:

— Allah mı! Sanki gözlerini hep Periler mağarasına diksın de gözetlesin diye Allahı zorlıyan mı var? Eğer biz kendisine hürmetsizlik ediyorsak yanımızdan çekilsin! Amma niçin hürmetsizlik etmiş olalım? Madem bizi o yaratmış, kendi yarattığı gibi olduğumuz için, kendi verdiği tabiata uyduğumuz için darılmasına da, şaşmasına da imkân olamaz. Hem Allahın namına pek çok söz söyleniyor ve çok defa hayalinden bile geçirmemiş olduğu fikirler hep ona izafe ediliyor. Acaba sen bile Allahın hakikî mahiyetini bilir misin, yabancı? Sen kimsin ki bana onun namına söz söyleyebiliyorsun?

Bu suale karşı papas sırtındaki iğreti kaftanı biraz aralıyarak içindeki kıl gömleği göstererek dedi ki:

— Ben «Antinoe» rahibi (Pafnüs) üm ve mukaddes çölden geliyorum. İbrahimi Keldânîler diyarından, Lûtu «Sodom» dan çıkaran el beni de cismanî âlemden ayırdı. Ben artık insanlar için yok olmuştum. Fakat kumlardaki «Kudsi şerif» imde bana senin hayalin zahir oldu; ben senin fûsk-u-fücur içinde puyan olduğunu ve hakikî ölümün sende tecelli ettiğini anladım. Onun için tıpkı bir mezarla karşılaşır gibi senin karşına çıkıp haykırıyorum : «Kalk, Tais!».

«Pafnüs», «rahip», «papas» gibi isimleri işidince Tais dehşetinden sap sarı kesildi. Şimdi artık saçları dağılmış, yüreği sızlıyarak evliyanın ayaklarına kapanıyordu::

— Aman, bana kıyma! Sen niçin geldin? Benden ne istiyorsun? Bana kıyma; çöldeki evliyaların benim gibi hoş gidecek kadınlardan hoşlanmadıklarını bilirim. Benden nefret edersin de belki bana bir zararın dokunur diye

ödüm kopuyor. Senin kudret ve kuvvetinde benim hiç bir şüphem yoktur. Amma emin ol ki beni hor görüp nefret etmen doğru olmaz, Pafnüs. Ben hiç bir zaman görüştüğüm adamlar gibi senin bu ihtiyarî fakirliğinle alay etmedim. Sana düşen de benim servetimi bir cinayet saymamaktır. Ben hem güzelim, hem büyük san'atkârim. Fakat güzelliğim kendi ihtiyarımla olmadığı gibi, san'at ve mesleğim de kendi intihabımla olmuş değildir. Beni yaratan, bu iş için yaratmış. Ben insanları teshir için dünyaya geldim. Hattâ demin sen bile beni sevdiğinden bahsediyordun. Şimdi ilmini benim âleyhime kullanma. Güzelliğimi bozacak yahut beni tuzdan bir heykel şekline sokacak afsunlar okuma. Beni korkutma! Zaten ödüm kopuyor. Beni öldürme! Ben ölümden çok korkarım.

(Pafnüs) Tais'in ayağa kalkmasını işaret edip dedi ki:

— Müsterih ol, çocuk. Ben seni zillet ve hacalet içine atacak değilim. Ben sana kuyunun kenarına oturup «Samarya» kızının testisinden su içen ve (Simon) un evinde yemek yerken Meryemin elinden güzel kokular kabul eden Zati şerif tarafından geliyorum. Zaten ben sana ilk taşı atacak kadar günahsız değilim. Cenabı Hakkın bana bezlettiği sayısız lûtuflarla inayetleri ben çok sulistimal ettim. Şimdi elimden tutup beni buraya sevkeden kuvvet Allahın gazabı değil, rahmetidir. Ben senin karşına aşk sözleriyle çıkarken yalan söylemiş olmadım, çünkü beni sana getiren yüreğimin hararetidir. Beni yakan ateş, şefkat ateşidir. Eğer gözlerin insan vücudunun sakil manzaralarına alışmış olmayıp ta eşyanın mistik manzarasını görebilseydi, sen şimdi beni Allahın dağ başında Hazreti Musa'ya gösterdiği çalı yanğınından ayrılmış bir dal şeklinde görürdün: Allah bu manzarayı Musa'ya hakikî aşkı, insanı yaktığı halde yok etmiyen ve söndükten sonra faydasız küllerle kömürler bırakmayıp her hulûl ettiği cismi en güzel kokularla ebedî surette tâtir eden hakikî aşkı öğretmek için göstermiştir.

— Papas, sözlerine inanıyorum, onun için artık se -

nin beni tuzığa düşüreceğinden yahut bana fenalık edeceğinden korkmuyorum. Zaten ben Teb diyarı münzevilerinin bahsini çok işittim. (Antuan) la (Pol) ün hayatları hakkında duyduğum şeyler hep şaşılacak harikalar dır. Ben senin ismini de işitmemiş değildim; hattâ daha genç yaşında faziletçe en yaşlı münzevîler derecesine erdiğini bile duydum. Demin seni görür görmez, daha kim olduğunu bilmeden her halde alelâde bir adam olamıyacağını derhal anladım. Sen şimdi söyle bana, (İzis), (Hermes) ve (Jünon) rahipleriyle Keldanî kâhinlerinin, Babil münecimlerinin yapamadıkları şeyi sen benim için yapabilir misin? Papas, eğer sen beni seviyorsan benim ölmeme mâni olabilir misin!

— Kadın, yaşamak istiyen yaşıyacaktır. Eğer sen yaşamak istiyorsan, senin için ebedî bir ölüm demek olan o iğrenç zevklerden kaçmalısın. Allahın kendi tükrüğü ile yuğurup nefesiyle canlandırdığı bu güzel vücudu müthiş surette yakacak olan zebanîlerin elinden kurtarmıya bak. Yorgunluktan bitkin bir haldesin, gel, inziva ve itikâfın mukaddes menbâlarında dinlenip serinlen; gel, çölün semalara kadar fışkıran gizli çeşmelerinden âbıhayat iç. Ey mustarip ruh, haydi gel de artık muradına er. Ey saadete susamış kalb, gel de hakikî saadetleri tat : fakirlik, feragat, mâsevâdan tecerrüt ve fenafillâh insanın yer yüzünde bulabileceği hakikî saadetlerdir. Ey Mesihin yarınki sevgilisi olan bu günkü düşmanı, haydi Ona gel, haydi gel! Madem aşkı arıyordun, eğer gelirsen: «İşte şimdi buldum!» diyeceksin.

Bu sırada Tais uzaklarda bir şeyler seyrediyor gibiydi; birdenbire şu suali sordu:

— Papas, dedi, eğer bütün zevklerimden el çekip töbe ve istiğfar edecek olursam, acaba sahihten cennete dünyadaki vücudumla olduğum gibi gidip bütün güzelliğimi muhafaza edebilecek miyim?

— Tais, ben sana ebedî hayat getiriyorum. İnan bana, çünkü benim sana tebşir ettiğim hakikattir.

— Hakikat olduğunu kim temin eder?

— Hazreti Davud Aleyhisselâm'la bilcümle enbiya ve mürselîn temin eder, Kitabı - Mukaddes temin eder, şahit olacağın mucizeler temin eder.

— Papas, ben sana inanmak istemez değilim. Çünkü ben bu dünyda saadet denilen şeyi bulamadım. Talihim kraliçelerden daha parlak geçtiği halde hayatın bin türlü elem ve kederi, bin türlü acılıklarıyla karşılaştım ve nihayet işte her şeyden usandım. Benim şu vaziyetime dünyanın bütün kadınları gıpta ettikleri halde, küçük - lüğümde şehir kapılarının birinde ballı börekler satan dişsiz bir koca karının hali aklıma geldikçe ben de ona gıpta ediyorum. Dünyada yalnız fakirlerin iyi, mes'ut ve mübarek oldukları ve işte bundan dolayı hakir ve fakir yaşamakta büyük bir lezzet olacağı benim öteden beri bir çok defalar aklımdan geçirdiğim bir fikirdir. Papas sen benim ruhumu dalgalandırdın ve en dibindeki şeyleri ta üstüne çıkardın. Ah, bilmem kime inanmalı? Ne olmalı. hayat nedir?

Tais bu sözleri söylerken, Pafnüs tepeden tırnağa de-ğişmişti; yüzünden semavî bir saadet akıyordu:

— Dinle beni, dedi, ben senin evine yalnız girme - dim. Yanımda bir Başkası, şimdi burada benim yanı ba-şımda dikilip duran bir Başkası da vardı. Sen Onu gö - remezsin, çünkü senin gözlerin henüz Onu görmeye lâ - yık değildir; fakat biraz sonra lâtif bir şa'saa içinde gö - recek ve: «yalnız O sevimli imiş!» diyeceksin. Eğer bi - raz evvel o ruhanî elini benim gözlerime koymuş olma - saydı belki ben de seninle günaha girecektim Tais, çün - kü ben şahsım itibariyle zaafdan ve heyecandan mürek - kep bir mahlûkum. Fakat O bizim her ikimizi de kurtar - dı; Onun kuvvet ve kudreti nisbetinde iyiliği de son - suzdur ve ismi Halâskâr'dır. Onun dünyaya geleceğini hem Davud peygamber, hem kâhin kadın tebşir etti; da - ha beşikteyken çobanlarla kâhinler taptı; hahamlar çar - mıha gerdi; mukaddes kadınlar defnetti; havarîlerce di-

ni dünyaya ilân ve şehitlerin kanıyla tasdik ve teyit edildi. İşte şimdi de senin ölümden korktuğunu işidip seni ölmekten kurtarmak için evine kadar geldi! Ey benim Mesihim, sen şimdi bana görünüyorsun, değil mi, vaktiyle yıldızlarla beraber gök yüzünden yer yüzüne indiğin şanlı günlerde Celile halkına görüldüğün gibi görünüyorsun, değil mi, (Herod) un katliâm ettirdiği masum çocuklar «Beyt-Lâhm» in damlarında ve analarının kucaklarında oynarken yıldızları elleriyle tuttukları mübarek günlerde görüldüğün gibi görünüyorsun, öyle değil mi? Şimdi biz senin huzurundayız, değil mi Mesihim, sen şimdi bana mübarek vücudunun hakikatini gösteriyorsun, değil mi? Yüzün işte şurada değil mi, yanağından akan şu göz yaşı hakikî bir göz yaşı değil mi? Öyle ya, ezeli adalet meleşi onu toplıyacak ve o da Tais'in ruhunu kurtaran tıdyei necat olacak! işte şu karşımdaki sensin, değil mi benim Mesihim? Bak işte mübarek dudakların biraz açılır gibi oluyor; Mesihim, ne istersen söyleyebilirsin: söyle, dinliyorum. Sen de Tais, bahtiyar Tais! Bak Haîâskâr senin yanına kadar gelip sana ne diyor: bu sözleri ben söylemiyorum. O söylüyor. Diyor ki: «Ey benim kaybolmuş kuzucağım, ben seni çok aradım! Nihayet işte buldum! Benden artık kaçma. Gel, kollarıma atıl yavrucağım, atıl da seni cennetteki otlaklara kadar sırtımda götürüyüm, gel, Taisciğim, gel, sevgilim, gel beraber ağlıyalım!»

İşte bunun üzerine Pafnüs gözleri vecd içinde diz üstü yere düştü. Tais de o mübarek zatin çehresinde İsa'yı canlı gösteren bir nur gördü. Hıçkırığa hıçkırığa:

— Ey çocukluğumun hayal olmuş günleri! Ey benim sevgili babacığım Ahmes! Ey mübarek (Sen Teodor)! Keşke sen beni tan yerinin ilk aydınlıkları içinde beyaz mantona sarıp vaftiz sularım daha kurumadan götürürken ölseydim!

Pafnüs haykırarak Tais'e doğru atıldı:

— Demek sen vaftiz oldun!... Ey hikmetinden sual o-

lunmıyan Allahım! Ey Ulu Tanrım! Ey Erhamürrahimin olan Rabbim! Ezelî takdirine kurban olayım! Beni sana doğru cezbeden kudret ve kuvvetin ne olduğunu işte şimdi anlıyorum, Tais! Seni benim gözlerime bu kadar güzel ve bu kadar sevimli gösteren kuvvetin hangi kuvvet olduğunu artık anlıyorum. Demek bunca zamandır için - de yaşadığım Allahın gölgesinden beni birdenbire ayırıp şu cismanî muhitin zehirli havasında senin peşine düşen kuvvet, vaftiz sularının kuvveti imiş. Senin vücudunu yıkayan mubarek suların tek bir damlası, bir tek damlacığı da benim alnıma sıçramış demek! Gel, hemşire, gel, gel de biraderinin selâmet busesini al!

Papas bu sözler üzerine dudaklarını fahişenin alnına hafifçe temas ettirdi. Ondan sonra sözü Allaha bırakıp sükût etti; periler mağarasında artık Tais'in su şırıltılarına karışan hıçkırıklarından başka bir şey duyuyordu.

Göz yaşlarını hiç silmeden döküp durduğu sırada, kuşlar, anberler ve çelenkler taşıyan iki siyah halayık geldi. Tais gülümsemiye çalışarak:

— Ağlamanın sırası değildi, dedi. Gözyaşları gözleri kızartıp teni bozuyor. Halbuki bu gece bazı dostlarıma davetliyim; çok güzel olmalıyım, çünkü ziyafette bulunacak kadınlar yüzümün yorgunluktan bozulduğuna dikkat edebilirler. Bu halayıklar beni giydirmeye geliyorlar. Sen çekil de bunlar işlerini yapsın, baba. Bunlar çok usta, çok tecrübeli şeylerdir; onun için çok pahalı aldım. Şu altın küpeli beyaz dişlisine bak. Ben bunu valinin karısından kaçırdım.

Pafnüs Tais'in o ziyafete gitmesine ilkönce bütün nüfuzıyla mani olmak istedi. Fakat ihtiyatlı davranmayı tercih ettiğinden, ziyafette kimlerin bulunacağını sor - du.

Tais hepsinden evvel ev sahibi olan donanma kumandanı ihtiyar (Kotta) dan bahsetti. Ondan sonra da (Nisyas) la diğer bir takım münakaşacı filozoflardan, şair (Kalikrat) dan, «Serapis» mâbedinin başrahibinden, at

beslemekten başka işleri olmıyan bir takım zengin delikanlılardan ve nihayet gençliklerinden başka hususiyetleri olmıyan bazı kadınlardan bahsediyordu. İşte bunun üzerine birdenbire ilhamı rabbanîye mazhar olan papas:

— Sen de git Tais, dedi. Git! Amma ben seni yalnız bırakamam. O ziyafete ben de seninle beraber geleceğim; geleceğim amma ağzımı bile açmayıp yanında oturacağım.

Tais kahkaha ile güldü. Zenci halayıklar hanımlarının etrafında pervane gibi dönüp dolaşırken o da papaza bağırdı:

— Peki amma Teb münzevilerinden bir âşıkım olduğunu görünce herkes ne der?

ZİYAFET

Pafnüs de peşinde olduğu halde Tais ziyafet salonuna girdiği zaman davetlilerin ekserisi parlak takımlarla süslü at nal şeklindeki sofranın etrafındaki sedirlere yan gelip yaslanmışlardı. Sofranın ortasında gümüşten bir havuz vardı: bu havuzun fıskiye yerinde parlıyan dört heykelin her biri bir tulumdan havuzda yüzen haşlanmış balıkların üstüne salçalar döküyordu. Tais içeri girince her taraftan alkışlar yükseldi.

— Hoş geldin, peri kızı!

— Her mânayı gözleriyle ifade eden sükûti sahne perisi, safa geldin!

— İnsanların da, Tanrıların da sevgilisi, hoş geldin!

— Ey derdi de, dermanı da veren, senin sıhhatine!

— Rakotis incisinin şerefine!

— Herkesin hasreti, senin şerefine!

— İskenderiye gülünün âfiyetine!

Tais bu alkış tufanının dinmesini sabırsızlıkla bekledikten sonra ev sahibi (Kotta) ya:

— Lüsyüs, dedi, sana bir çöl münzevisi getirdim, ateşten sözlerle yürekler yakan büyük bir veliyyulâh!

Donanma kumandanı (Lüsyüs Orelüs Kotta) ayağa kalkıp şöyle dedi:

— Ey hristiyan dinine salık Pafnüs, hoş gedin, safa geldin. Bundan böyle devletimizin resmî dini sayılan bu yeni mezhebe benim bile az çok hürmetim var. Mübarek imparatorumuz (Konstantin) senin dindaşlarını imparatorluk taraftarlarının ön saffına çıkardı. Zaten Lâtin basiretinin Mesihi bizim Panteona kabul etmesi kadar tabii bir şey olamazdı; atalarımızın hoş bir sözü vardır: her ilâhın az çok ilâhî bir tarafı bulunur derler. Ne ise, şimdi o bahsi bir tarafa bırakalım. Canlarımız tenlerimizde iken içip eğlenmiye bakalım.

İhtiyar (Kotta) sâkin bir eda ile işte böyle söylüyor-

du. O gün yeni bir kadirge modelini tetkik etmiş ve yazmakta olduğu Kartaca tarihinin altıncı kitabını bitirmişti. Gününü boş geçirmediğinden emin olduğu için, hem kendinden, hem Tanrılarından memnundu.

Yukarıki sözlerine şunları da ilâve etti:

— Pafnüs, dedi, burada senin sevebileceğin bir çok kimseler var: meselâ «Serapis» baş rahibi (Hermodor), filozof (Doryon), (Nisyas) ve (Zenotemis), şair (Kalikrat), çok sevgili bir gençlik arkadaşımın (Şereas) ve (Aristobül) ismindeki genç oğullarıyla yanlarında gördüğün (Filina) ve (Droze) gibi güzelliklerini dille tarife im - kân olmıyan dilberler nasıl sevilmez!

(Nisyas) gelip Pafnüs'ü kucakladı ve kulağına eği - lerek:

— Ben sana demiştim, kardeşim, Venüsün kuvvet ve kudretine payan yoktur demiştim; işte sözüm çıktı. Sen istemediğin halde seni buraya onun o tatlı zulmü sürük - leyip getirdi. Şimdi dinle beni, sen tepeden tırnağa din - dar bir zatsın; fakat, eğer bütün Tanrıların anası Venüs olduğuna iman etmiyecek olursan, mahvolduğun gündür. Sana bilvesile şunu da söyleyim ki ihtiyar riyaziyeci (Melant) ın ikide bir tekrar edip durduğu bir söz vardır: «Eğer Venüs imdadıma yetişmezse ben bir müsellesin ev - safını ispattan bile âciz kalırım!» der.

Yeni gelen misafiri bir müddet tetkik eden (Doryon) birdenbire el çırpıp alkış çığlıkları koparmıya başladı:

— İşte o, arkadaşlar, hem ta kendisi! Bakış o bakış, sakal o sakal, gömlek o gömlek: ta kendisi! Bizim Tais tiyatrodan san'atkâr kollarını gösterirken ben ona orada rast gelmiştim; oturduğu yerde çılgın gibi çırpınıp duruyor ve çok şiddetli bir şeyler söylüyor gibiydi. Her halde çok ciddi adam! hepimize çıkışacak; dehşetli bir belâ - gati var; eğer (Markus) hristiyanların (Eflâtun) u ise, Pafnüs de (Demosten) leridir. (Epikür) o küçük bahçe - sinde dolaşırken her halde bunun sözleri gibi sözler işit - memiştir.

Bu sırada (Filina) ile (Droze) Tais'i gözleriyle yiyecek gibi bakıyorlardı. Güzel san'atkârın kumral saçlarında mavi menekşeden bir taç vardı: bu tacın her çiçeği açık rengiyle onun gözlerinin rengini andırıyor, hem öyle andırıyordu ki çiçekler silik nazarlara benziyor ve gözler de parlak çiçekleri andırıyordu. Bu hal o kadında bir Allah vergisiydi : onun üstünde her şey canlanır, her şey candan ve ahenkten ibaret olurdu. Mor zemin üzerine gümüş lameli elbisesinin uzun kıvrımlarından âdeta hazin bir zarafet sarkıyor ve bu zarafetin hüznünü ne bilezikleri, ne gerdanlıkları tahfif edebiliyordu; onun bütün parlaklık ve ihtişamı kollarının çıplaklığındaydı. Tais'in elbisesiyle saç tuvaletini istemiye istemiye beğenen kadın dostları kendisine bu takdirlerinden bahis bile etmediler. (Filina) yalnız şöyle söyledi:

— Aman ne güzelsin! İskenderiye'ye ilk geldiğin zamanlar bile her halde bundan güzel değilmişsindir. Halbuki annem seni o zaman gördüğünü hatırlardı da bana dünyada senin kadar güzel kadın az bulunacağından bahsedirdi.

(Droze) de şöyle bir şey sordu:

— Senin bu akşam bize getirdiğin bu yeni âşık da kim Allah aşkına? Vahşi ve âcayip bir hali var. Eğer fillerin çobanları olsaydı, her halde fil çobanı derdim. Bu kadar vahşi bir dostu da nereden buldun Tais? Cehennem islerine bulanmış yer altı sâkinlerinden mi seçdin bu mezar kaçkınıni?

Fakat (Filina) bir parmağını (Droze) nin dudaklarına koyarak:

— Sus, dedi, aşk esrarı ifşa edilmez, öyle şeyler sorulmaz. Her halde ben kendi hesabıma dumanı burnunda bir zebaninin ağzından gelecek bir buseyi böyle bir herifin dudaklarına tercih ederim Amma bizim ilâheler kadar güzel olan sevgili Taisciğimiz tıpkı ilâheler gibi bütün duaları kabul etmek mecburiyetinde olduğu için bizim gibi

yalnız güzel adamlara yüz vermekle iktifa edemez.

Tais cevap verdi:

— İkiniz de aklınızı başınıza toplayın! Bu adam hem kâhin, hem sihirbazdır. Yalnız yavaş sesle söylenen sözleri değil, hattâ insanın zihninden geçen fikirleri bile işidir. Sonra siz uyurken kalbinizi söküp çıkarır; yerine bir sünger takar; siz de ertesi gün su içerken boğulup ölürsünüz!

Tais arkadaşlarının benizleri attığını gördü, ikisine de arkasını dönüp Pafnüs'ün yanında bir sedire oturdu. Birdenbire bu hususî fısıltılara (Kotta) nın mükrim ve mütehakkim sesi hâkim oldu:

— Arkadaşlar, herkes yerli yerine! Esirler, kadehlere ballı şarap koyun! dedi.

Ondan sonra, ev sahibi kadehini kaldırarak:

— İlk önce mübarek imparatorumuz (Konstans) la imparatorluğun siyanet perisi şerefine içelim. Vatan her şeyden ve hattâ Tanrılardan bile üstün tutulmalıdır, çünkü Tanrılar da vatanın içindedir.

Bütün davetliler ağızlarına kadar dolu kadehlerini dudaklarına götürdüler. Yalnız Pafnüs içmedi, çünkü (Konstans) İznik mezhebini tazyik ediyordu ve fazla olarak hristiyanın vatani bu dünyada değildi.

(Doryon) şarabını içdikten sonra şöyle bir şeyler mırıldandı:

— Vatan nedir? Durmadan akan bir ırmak. Sahilleri de, dalgaları da durmadan değişir.

Donanma kumandanı bu sözlere şöyle mukabele etti:

— Biliyorum, (Doryon) senin vatan hislerine ehemmiyet vermediğini ve hikmet sahiplerinin dünya işlerinden uzak yaşaması lâzım geldiğine kâni olduğunu biliyorum. Fakat ben bilâkis her namuslu adamın büyük devlet mevkileri işgalini en büyük gaye telâkki etmesine taraftarım. Ne güzel şeydir Devlet!

«Serapis» baş rahibi (Hermodor) söz aldı:

— Doryon «Vatan nedir? diye sordu. Ben onun bu sualine şöyle cevap veririm: Vatan Tanrıların mabedleriyle ataların mezarlarından mürekkep bir camiadır. Vatan - daşlar birbirlerine müşterek hatıralar ve müşterek ümit - lerle bağlı insanlardır.

Genç (Aristobül) (Hermodor) un sözünü kesdi:

— Ben bu gün güzel bir at gördüm, dedi. (Demofon) un atı. Başı zarif, çenesi ince, kolları kalın. Tıpkı bir horoz gibi başını kemali azametle dimdik tutuyor.

Fakat genç (Şereas) başını salladı:

— O at senin dediğin kadar iyi bir at değil, Aristobül. Tırnakları ince, bukağılıkları yere değiyor, o hayvan çok geçmez topal olur.

Onlar bu münakaşada iken (Droze) birdenbire keskin bir çığlık kopardı:

— Ay! az kaldı bir hançer gibi uzun ve keskin bir kılıç yutuyordum. Çok şükür tam zamanında boğazımdan çekip çıkardım. Demek Tanrılar beni seviyorlarmış.

(Nisyas) gülümseyerek şu suali sordu:

— Tanrılar seni seviyor diyorsun, değil mi Drozeci - ğim? Onların bu sevgisi, kendilerinin de insanlar gibi kusurağlı olduklarını gösterir. Aşk, derunî bir aciz alâmetidir. İnsanların zaafını işte bu alâmet gösterir. Onun için Tanrıların (Droze) ye karşı besledikleri aşk onların da kusağsız olmadıklarına delildir.

Bu sözler (Droze) yi son derece hiddetlendirdi:

— Nisyas, dedi, senin bu sözlerin hem mâ - nasız hem münasebetsiz. Zaten söylenen sözü anlamadan mânasız cevaplar vermek senin âdetindir.

(Nisyas) hâlâ gülümseyip duruyordu:

— Söyle, söyle, (Droze) ciğim, dedi. Sen ne söylersen söyle, her ağzını açdıkça herkes sana teşekkür etmeli. Ne güzel dişlerin var!

İşte bu sırada salona mühmel kıyafetli, ağır hareketli, dimdik başı, vakur ve ciddi bir ihtiyar girdi, sâkin bir

nazarla davetlileri gözden geçirdi. (Kotta) yanına, kendi sedirine oturması için işaret etti:

— Hoş geldin, (Ökrit)! dedi. Bu ayda felsefeye ait bir şey yazdın mı? Eğer yanılmıyorsam eski bir Atinalı zara-fetiyle kullandığın o Nil kamışından çıkmış doksan ikinci e-ser olacak galiba.

(Ökrit) de gümüş sakalını sıvazlıyarak şu cevabı ver-di:

. — Bülbül ötmek için yaratıldığı gibi ben de lâyemut ilâhları tebcil için yaratılmışım.

Doryon

Biz (Ökrit) i revakîlerin sonuncusu olarak hürmetle selâmlamalıyız. O bizim içimizde vekarı ve aklıyla tıpkı bir atalar timsali şeklinde yükseliyor! İnsan kümeleri içinde yapıyınız yaşıyor ve hiç kimsenin anlamadığı sözler söylüyor.

Ökrit

Yanılıyorsun, Doryon. Bu dünyada fazilet felsefesi he-nüz ölmüş değildir. Benim İskenderiye'de, Romada ve İstanbul'da bir çok müritlerim var. Esirler içinde de, prensler içinde de bir çok kimseler bilirim ki hâlâ ne-fislerine hâkimdirler, hür yaşarlar ve her türlü alâkalar-dan tecerrüt ederek sonsuz bir saadet duyarlar. Bun-lardan bir çoklarının kalbinde birer (Epiktet) le (Mark Orel) yaşar. Fakat yer yüzünde fazilet şûlesi hakikaten sönmüş bile olsa, sönüp sönmemesi benim elimde olma-dıktan sonra, onun ziyaından benim saadetim niçin mü-teessir olsun? Saadetlerini kendi kudretlerinin haricinde görenler yalnız delilerdir, Doryon; ben Tanrıların iste-dikleri şeyler haricinde hiç bir şey istemem ve onların her istediklerini isterim. İşte bu suretle ben de onlara ben-zemiş ve onların o sarsılmaz saadetlerine iştirâk etmiş olu-rum. Eğer faziletin yer yüzünden kalkması mukadderse buna ben de razıyım ve bu muvafakatim hikmet yahut

şecaatimin en büyük eseri kadar beni mes'ut ve bahtiyar eder. Benim aklım her hususta Allahın hikmetini taklit eder ve işte böyle vücuda gelecek suret, aslından daha kıymetli olur; çünkü taklit, ibdâdan daha büyük zahmetler ve daha büyük emeklerle vücuda gelmiş olur.

Nisyas

Anlıyorum. Sen kaza ve kader esasını kabul ediyorsun. Amma unutuyorsun ki eğer fazilet yalnız emek ve gayretten ibaretse, (Zenon) tarafdarlarının ilâhlara benzetmek iddiasıyla sarfettikleri gayretten ibaretse, öküze benzetmek için şişdikçe şişen kurbağanın hâlini (Zenon) felsefesinin bir şaheseri saymak lâzımgelir.

Ökrit

Nisyas, sen alay ediyorsun ve alayında da her zaman ki gibi muvaffak oluyorsun. Fakat eğer senin bahsettiğin öküz tıpkı Mısır Tanrılarından (Apis) le baş rahibini burada gördüğün yer altı öküzü kabîlinden bir Tanrı ise ve eğer o kurbağa da akıl ve hikmetle mülheim olup da öküzün derecesine çıkabilirse, o zaman o kurbağa hakikaten o öküzden daha faziletli sayılmaz mı, o zaman sen o kadar meziyetli bir hayvancığa nasıl olur da hayran olmazsın?

Dört uşak sofranın üstüne tüyleri hâlâ üstünde bir yaban domuzu koydular. Hayvanın etrafına süt emecek vaziyette dizilmiş hamur işi yavrulardan yaban domuzunun dişi olduğu anlaşılıyordu.

(Zenotemis) «Antinoe» rahibine doğru dönüp:

— Arkadaşlar, dedi, içimize davetsiz bir davetli geldi. Issız çöllerde akıllara hayret verecek bir inziva hayatı geçiren meşhur Pafnus hiç beklemediğimiz bir misafir olarak geldi.

Kotta

Öyle söyleme, şöyle söyle, Zenotemis: davetsiz geldiği için şeref mevkii kendisinindir de.

Zenotemis

İşte onun için biz ona karşı bir kat daha muhabbet gösterip en çok neden hoşlanıyorsa onu temine çalışmalıyız, azizim Lüsyüs. Her halde böyle mubarek bir zatin güzel pişmiş et kokularından ziyade güzel fikir kokularına rağbet buyuracağı muhakkaktır. Onun için bahsimizi kendisinin mensup olduğu mezhebe, yâni çarmıhda can veren İsa dinine nakledersek her halde memnun ve teaddüdü itibariyle beni zaten pek alâkadar eden bu mezhepten bahse ben kendi hesabıma çok memnun olurum. Eğer zahirî metinlerinin altındaki mâna ruhu kavranabilirse, bu dinin bir çok hakikatler ihtiva ettiği anlaşılr : be nhristiyanların din kitaplarında bir çok ilâhî ilhamlar bulunduğu kaniim. Fakat bence yahudilerin kitapları o değerde değildir, Pafnüs. Ahdi - Atik iddia edildiği gibi Allahın değil, bir şeytanın ilhamıyla yazılmıştır. Bu metinleri imlâ eden «Yave» havanın süflî tabakalarını doldurup bizim musap olduğumuz felâketlerin bir çoklarına sebep ola nhabis ruhlardan biridir; fakat «Yave» cehalet ve vahşet itibariyle tekmil emsalini gölgede bırakmıştı. İlim ağacının etrafına mavi halezununu dolayan altın kanatlı yılanın mayası da bilâkis aşk ve nurla yuğurulmuştu. İşte bundan dolayı biri aydınlık ve biri de karanlık olan bu iki kuvvet arasında mücadele zaruriydi. Bu mücadele hilkatin ilk günlerde patlak verdi. Allahın henüz istirahat çekildiği ve ilk erkekle ilk kadın olan «Âdem» le (Havva) nın da cennet bahçelerinde mes'ut ve çıplak yaşadıkları sırada «Yave» bu ilk çiftin felâketine sebep olacak bir sevdaya kapılıp gerek onlara ve gerekse henüz (Havva) nın o muhteşem kalçalarında taşıdığı müstakbel nesillere hâkim olmak kararını verdi. Fakat «Yave» nin ne pergeri, ne rûbabı olduğundan ve insanları kendine münkat eden iimle ikna eden san'atın da cahili bulunduğundan, o zavallı iki çocuğu bir takım biçimsiz şekiller, keyfî tehditler ve gök gürültüleriyle korkutup duruyor-

du. Âdemle Havva «Yave» nin gölgesini başlarında gördükçe birbirine sokuluyor ve işte bu korku içinde yüreklerindeki aşk artıp gidiyordu. Nihayet şeytan onların bu haline acıdı ve ilim sahibi olup artık yalana kapılmamaları için kendilerini tenvire karar verdi. Böyle bir teşebbüs fevkalâde bir basirete mütevakkıftı, çünkü ilk insan çiftinin zaafı bu teşebbüsü pek şüpheli bir hale getiriyordu. Bununla beraber o hayırhah yılan bir kere teşebbüs etti. Gözünden hiç bir şey kaçmadığını iddia ettiği halde hakikatte pek nafiz nazarlı bir şey olmıyan «Yave» nin haberi bile olmadan Allahın o iki mahlûkuna yanaşıp zırhının şa'saası ve kanatlarının parlaklığıyla gözlerini kamaştırdı. Ondandır da gözlerinin önünde o kıvrak gövdesiyle daire, kat'ınakıs ve halezun gibi vasıflarının mükemmelliyeti sonradan Yunanlılarca teyit edilmiş hatâsız şekiller çizerek fikirlerini çeldi. Âdem bu şekilleri Havvadan daha iyi kavriyordu. Fakat yılan söze başlayıp isbatına imkân olmıyan en yüksek hakikatleri öğretmiye başlayınca, mayası kırmızı bir toprakla yuğurulmuş olan Âdem'in o ince fikirleri kavriyamıyacak kadar kaba tıynetli olduğunu ve halbuki ondan daha lâtif ve daha hassas olan Havva'nın bilâkis kolayca kavradığını farkettiler. İşte bundan dolayı yılan Havva'yı Âdem'den evvel irşat için kocası yanında olmadığı zamanlar yalnızca görüyor ve...

Doryon

Müsaade et de sözünü burada keseyim, Zenotemis. Senin bu anlattığın efsanede ben her şeyden evvel (Pallâs Atene) nin devlerle olan mücadelelerine ait bir menkabe sezer gibi oldum. Yahudi rivayetindeki (Yave) Yunan efsanesindeki (Tifon) a pek benzediği gibi, «Pallâs» da Atinalılarca yanında bir yılanla tasvir edilir. Hem senin şimdi anlattığın kıssa, bahsettiğin yılanın zekâsı yahut hüsnüniyeti hakkında beni birdenbire şüpheye düşürdü. Eğer o yılan hakikaten akıl ve hikmet sahibi ol-

saydı, hiç onu öyle istiap edemiyecek kadar küçük bir dişi kafaya tevdi edermiydi? Onun için ben o yılanın tıpkı «Yave» gibi cahil ve yalancı olduğuna, Havva'nın kolay kanacağını gördüğü için onu seçtiğine ve Âdem'i de ondan daha zeki ve daha akıllı bulduğuna hükme - diyorum.

Zenotemis

Azizim Doryon, her şeyden evvel şunu bilmelisin ki en yüksek ve en saf hakikatler akıl ve zekâ ile değil, ancak hisle ihata ve idrâk edilebilir. İşte bundan dolayı umumiyetle erkeklerden daha az akıllı olmakla beraber daha çok hassas olan kadınlar ilâhî şeyleri daha kolay kavıracak derecelere yükselirler. Kehanet ve keramet onlara vergidir: bu itibarla (Apollon Sitared) le (Nâsıralı Mesih) in bazan kadınlar gibi bol bir entariyle tasvir edilmeleri büsbütün sebepsiz değildir. Onun için sen ne dersen de, her halde mürşit yılanın bu nuranî teşebbüste sütten daha ak ve yıldızlardan daha parlak olan Havva'yı o kalın kafalı Âdem'e tercih etmekle büyük bir basiret göstermiş olduğunda şüphe yoktur, Doryon. Havva yılanın sözlerini teslimiyetle dinledi ve göklere kadar yükselen dalları ilâhî bir fikir şebnemi içinde parlıyan ilim ağacına doğru peşinden gitti. Bu ağacın yaprakları müstakbel insanların bütün dillerini konuşuyor ve bunların sesleri mükemmel bir ahenk içinde birleşiyordu. Bu ağacın meyvesinden yiyen müritler maden, taş ve nebat bilgileriyle maddî ve manevî kanunları öğreniyorlardı. Fakat ağacın yemişleri alevlendi, acıdan ve ölümden korkanlar bunları ağızlarına götüremezlerdi. Amma Havva yılanın derslerini büyük bir itaatle dinlediğinden o boş vehimlere kapılmadı ve insana Allah bilgisini öğretti. Yemişleri tatmak istedi. Fakat çok sevdiği Âdem'in kendisine nisbetle geri bir mahlûk olmasını istemediğinden kocasının elinden tutup onu da o harikulâde ağaca götürdü. Ağaçtan ateş gibi bir elma koparıp ilk önce ken-

disi ısırđı, üst tarafını da kocasına verdi. Aksi bir tesadüf eseri olarak o sırada cennet bahçesinde gezinip duran «Yave» onların bu hareketini gördü ve artık âlim olduklarını anlayıp müthiş surette gazaba geldi. «Yave» bilhassa kıskandığı zaman korkunç olurdu. Bütün kuvvetlerini toplayıp havanın süflî tabakalarında öyle müthiş bir gürültü kopardı ki o iki zayıf mahlûk hayretlerindenden donup kaldı. Erkeğin elindeki yemiş yere düştü, kadın da zavallı adamın boynuna asılarak : «Ben de cahil kalıp seninle beraber ıstırap çekeceğim!» dedi. İşte bu suretle muzaffer olan «Yave» Âdem ve Havva ile onların bütün tohumlarını korku ve şaşkınlık içinde bıraktı. Bütün san'atı hava tabakalarında pek kaba bir takım hâdiseler ikaından ibaret olan «Yave» nihayet o mühendis ve musikişinas yılanın ilmini mağlûp etti. İnsanlara hak-sızlık, cehalet ve vahşet öğretilip yer yüzünde fenalığı hâkim kıldı. (Kabil) le çocukları çalışkan oldukları için onlara musallat oldu; periler kadar güzel şiirler söyleyip (Ezop) un masalları gibi efsaneler tertip ettikleri için Felistinlileri imha etti. İlimle güzelliğe can düşmanı keşildi ve netice itibariyle insan cinsi kanatlı yılanın hezimetini asırlarca kan ve göz yaşıyla ödedi. Fakat hamdolsun Yunanlılar içinde (Fisagor) ve (Eflatun) gibi bir takım yüksek ve ince ruhlu insanlar yılanın ilk kadına öğretmek istediğı fikirlerle şekilleri dehalarının kuvvetiyle keşfe muvaffak oldular. Bu dahîlerde işte o yılının ruhu vardı; bundan dolayı da Doryonun dediğı gibi yılan Atinalılar tarafından tebcil edildi. Nihayet, daha son zamanlarda insan şekline girmiş üç semavî ruh tecelli etti: (Celileli İsa), (Bazilid) ve (Valânten) isimlerini alan bu ruhlar, kökleri yerin içinden geçen ve tepesi gök yüzüne değen o akıl ve hikmet ağacının en parlak meyvelerini toplamaya muvaffak olmuşlardı. Yahudilerin hataları ekseriyetle kendilerine yüklenen hıristiyanların intikamını almak için benim söyleyeceğim işte bundan ibaret.

Doryon...

Eğer maksadını iyi anlıyabildiysem, sen (İsa), (Bazilit), ve (Valânten) isminde üç adamın (Fisagor), (Ef-lâtun) ve bütün Yunan filozoflarıyla insan cinsini bütün boş vehimlerinden kurtarmış olan o ilâhî (Epikiür) ün bile bilmediği bir takım esrarı keşfetmiş olduklarına kanisin, Zenotemis. Şimdi sen bu üç faninin bütün hükemaca meçhul kalmış olan esasları ne suretle keşfedebilmiş olduklarını söylersen hepimizi minnettar etmiş olursun.

Zenotemis

İlimle fikir insan mâlûmatının ilk derecelerini teşkil ettiği halde ebedî hakikatlere ancak vecd ve istiğrak yolundan gidilebileceğini bilmem sana tekrara ~~hacet var~~ mı, Doryon?

Hermodor

Evet, Zenotemis, ağustos böceği nasl şebnemle beslenirse insan ruhu da vecd ve istiğrakla beslenir. Bu fikri şöyle ifade etmek daha doğrudur: tam bir istiğrak kabiliyeti ancak ruha münhasırdır. Çünkü insan üç esastan mürekkeptir: biri maddî cismi, biri bir cismi lâtif olan ruhu ve biri de her türlü fesat ve inhilâlden masun olan aklıdır. Birdenbire ıssız ve sessiz kalmış bir saray haline gelen cisimden çıkıp da ruhunun bahçelerinden uçararak geçen akıl Allaha erince, ölmeden evvel ölmek ve daha doğrusu müstakbel hayatı görmek zevkini tatmış olur; çünkü ölmek hakikatte yaşamak demektir; insan aklı işte bu vaziyette ilâhî bir safiyet almış ve aynı zamanda hem sonsuz bir saadete, hem mutlak bir ilme erişmiş olur, bir kül olan vahdete girer. Ekmel olur.

Nisyas

Mükemmel şey. Amma doğrusunu istersen ben kül - liyetle hiçlik arasında büyük bir fark görmüyorum, Her-

modor. Hattâ böyle bir farkı ifade edebilecek kelimeler bulunabileceğine bile kani değilim. Namütenahilik tıpkı yokluğa benzer: bunların her ikisi de kabili tasavvur değildir. Bence ekmeliyyet pek pahalıya mal olur; insan onu ödemek için varlığını verir, yâni elde etmek için mevcudiyete nihayet vermelidir Bu feci âkıbetten Allah bile kurtulamamıştır: çünkü o da filozoflar tarafından mükemmeleştirildikçe mevcudiyetinden tecerrüt etmiştir. İşte bundan dolayı yokluğun ne olduğunu bilmediğimiz için varlığın ne olduğunu da bilmiyoruz. Hiç bir şey bilmiyoruz. İnsanların anlaşmasına imkân yoktur derler. Halbuki ben bütün bu münakaşa görüldülerimize rağmen bütün insanlar için nihayet bir noktada birleşmemek imkânı olmadığına ve kendi yığıldıkları tenakuz yığınlarının altında yanyana gömülüp kaldıkları zaman birleşmiş olacaklarına kaniim.

Kotta

Ben felsefeyi çok severim, vakit buldukça tetkik ederim. Fakat felsefenin ne olduğunu yalnız (Çiçeron) un kitaplarından anlıyorum. Esirler, kadehlere ballı şarap doldurun!

Kalikrat

Olur şey değil doğrusu! Karnım aç olduğu zamanlar ben hep eski facia şairlerinin hanedan sofralarında yedikleri yemekleri düşündüğüm için ağzım sulanır. Fakat senin bize bol bol ikram ettiğin nefis şarabı ağzıma alırmaz artık hep dahilî muharebelerle kahramanlıklar tahayyül ediyorum. Ne sönük bir devirde yaşadığımı düşündükçe yüzüm kızarıyor; hürriyet diye bağıracağım geliyor ve son Romalılarla beraber Filibe sahralarında hayalen kan döküyorum.

Kotta

Cumhuriyetin son devirlerinde benim ecdadım (Brü-

tüs) le beraber hürriyet için can verdi. Fakat onların Hürriyet ismini verdikleri şeyin hakikatte Roma halkını kendi idareleri altında yaşatacakları bir esaretten başka bir şey olmamak ihtimali de akla gelebilir. Bir millet için hürriyetin en büyük nimet olduğunu inkâr edemem. Fakat yaşıma artıp görgüm ilerledikçe bu nimetin ancak kuvvetli bir hükûmet tarafından temin edilebileceğini anlıyorum. Ben tam kırk sene devletin en yüksek makamlarında bulundum: geçirdiğim uzun tecrübeden şunu anladım ki millet ancak zayıf idareler altında ezilir. Onun için bir çok hatiplerin yaptıkları gibi hükûmeti zayıf düşürmiye çalışanların menfur bir cinayet işlediklerine kaniim. Her ne kadar ferdî idareler bazan meşum neticeler verebilirse de, ahaliden rey toplamak suretiyle de hiç bir karar verilemez. İşte bundan dolayı Roma hakimi - yetinin dünya sulhünü temininden evvel milletlerin saadetini ancak münevver müstebitler temin edebilmişlerdir.

Hermodor

Ben kendi hesabıma hiç bir hükûmet şeklinin iyi olmadığına kaniim, Lüsyüs: Hiç bir zaman iyi bir şekil bulunamayacaktır, çünkü Yunanlılar o ince zekâlarıyla bir çok güzel şekiller tasavvur ettikleri halde, o iyi şekli bulamamışlardır. Bu meselede bizim için artık hiç bir ümit kalmamıştır. Dünyanın vahşet ve cehalet içinde yıkılıp gideceğini gösteren bir takım kat'î alâmetler var. Medeniyetin o müthiş ihtizarına şahit olmak bizim nasibimizmiş, Lüsyüs. Zekânın, ilmin, faziletin verdiği huzuzattan bizim hissemize kalan şey, birbirimizin ölümünü görmek gibi vahşi bir zevkten ibaret.

Kotta

Halkın açlığıyla barbar milletlerin cüretinden korkunç felâketler olamayacağına şüphe yok. Amma iyi bir ordu, iyi bir donanma ve iyi bir maliye ile...

Hermodor

Boş yere öğünmekten ne çıkar? Can çekişen imparatorluk artık barbarların kolayca avlıyacakları bir şikâr halini aldı. Yunan dehasıyla Lâtin sabrının kurduğu sîteler yakında sarhoş vahşiler tarafından yağma edilecek.

Yeryüzünde artık ne san'at kalacak, ne felsefe. Tanrıların tasvirleri hem mâbetlerde, hem ruhlarda yıkılacak. Fikrin gecesi, dünyanın sonu gelecek. Sarmatların günün birinde zekâlarını işleteceklerine, Cermenlerin felsefe ve musiki ile meşgul olacaklarına, Kadlarla Marko-manların layemut ilâhlara tapacaklarına insan nasıl ihtimal verebilir? Her şey yıkılıyor, her şey harap oluyor. Bir zaman dünyanın beşiği olan bu ihtiyar Mısır artık medeniyetin mezarı olacak; ölüm tanrısı «Serapis» fanilerin son ibadetlerini görecek; ben de son tanrının son rahibi olacağım.

Bu sırada kapı perdesini acayip bir sima kaldırdı: davetlilerin karşısına dızlak kellesi sipsivri bir çıkıntı teşkil eden kanbur bir cüce çıktı. Arkasında Asyalılar tarzında mavi bir kaftan, dizlerinde tıpkı barbarlarınkı gibi sırma işlemeli kızıl bir potur vardı Pafnüs bunu görür görmez aryanî mezhebinden (Markus) olduğunu anladı ve gökten yıldırım ineceğinden korkarak başını elleriyle kaplayıp dehşetinden sapsarı kesildi. Bu şeytanlar ziya-fetinde ne müşriklerin küfürleri, ne filozofların fahiş hataları ona hiç bir tesir yapamadığı halde, tek bir mürteddin huzuru bütün cüretini kırmıştı. Birdenbire kaçmak istedi, fakat gözü Tais'in gözüne ilişince derhal müsterih oldu. Ebedî saadete ezelden namzet olan Tais'in ruhunu gözlerinden okumuş ve bu müstakbel evliya kadının daha şimdiden kendisini himaye ettiğini anlamıştı. İşte bu hisle Tais'in eteğini sedirin üstünden lıp tuttu, çinden İsa Aleyhsselâma dua etti.

Hıristiyanları Eflâtun'u diye anılan zatin içeri girişi

bir tabasbus mırıltısıyla karşılandı. Bu yeni Eflâtun'a önce Hermodor hitap etti:

— Büyük Markus, dedi, seni aramızda gördüğümüze hepimiz sevinдик: tam zamanında geldin diyebilirim. Hıristiyan akidesi hakkında bizim bütün malûmatımız resmen ilân edilen esaslardan ibaret. Her halde senin gibi bir filozofun avam takımı gibi düşünmiyeceğı muhakkak olduğu için, mensup olduğun dinin başlıca esasları hakkında senin ne düşündüğünü hepimiz merak ediyoruz. Remiz ve timsale pek düşkün olan aziz dostumuz Zenotemis biraz evvel muhterem Pafnüs'ten yahudi kitapları hakkında malûmat istiyordu. Fakat Pafnüs hiç bir cevap vermedi: biz onun bu sükûtuna hayret etmemeliyiz, çünkü muhterem misafirimiz sükût nezri yapmış ve Cenabı Hak çölde onun dilini mühürlemiştir. Fakat sen, Markus, sen hristiyan konsillerinde söz söylemiş ve hatta imparator (Konstantin) in meclislerinde bile fasahat göstermiş olduğun için, eğer istersen hristiyan efsanelerinde gizlenen felsefî hakikatler hakkında bizi tenvir ederek merakımızı tatmin edebilirsin. Bu hakikatlerin en birincisi, benim de kendi hesabıma iman ettiğim tek bir Allahın mevcudiyetinden ibaret değil midir?

Markus

Evet, muhterem biraderler, ben doğmamış, ezeli ebedî ve her şeyin haliki olan tek bir Allaha inanırım.

Nisyas

Senin iman ettiğin Allahın dünyayı yarattığını biz de biliyoruz, Markus. Her halde bu yaratış onun mevcudiyetinde büyük bir buhran teşkil etmiştir. Allah bu işe karar vermeden evvel ezelden beri mevcuttu. Amma haksızlık etmiş olmamak için şunu da söyleyim ki onun bu vaziyeti her halde çok müşkül bir vaziyetti: çünkü Allah ekmeliyetini muhafaza için hiç bir şey yapmamak me-

buriyetinde olmasına mukabil, kendi mevcudiyetini kendi kendine karşı ispat etmek istediği takdirde mutlaka bir şey yapmak mecburiyetindeydi! Sen bana onun nihayet harekete geçmek kararını verdiğinden bahsediyorsun. Kumsursuz bir Allah için affedilmez bir ihtiyatsızlık olmakla beraber, ben senin bu sözünü de kabul ediyorum. Amma sen de bize onun bu dünyayı nasıl olup da yarattığını anlatmalısın, Markus.

Markus

(Hermodor) la (Zenotemis) gibi hristiyan olmadıkları halde ilmin esaslarına vâkıf olanlar da bilirler ki, Allah dünyayı doğrudan doğruya ve bilâ vasıta yaratmış değildir. İlkönce kendine bir oğul yaratmış ve ondan sonra da bu oğul her şeyi halketmiştir.

Hermodor

Hakkın var, Markus; Allahın işte bu oğlu (Hermes), (Mitra), (Adonis), (Apollon) ve (İsa) gibi muhtelif isimlerle geliş güzel anılmış ve bu muhtelif isimler altında hep ona ibadet edilmiştir.

Markus

Eğer ben onu (İsa), (Mesih), ve (Halâskâr) isimlerinden başka bir isimle anacak olursam hristiyanlıktan çıkmış olurum. (İsa) Allahın öz oğludur. Fakat ezeli de değildir, çünkü bir mebdei vardır; doğmadan evvel de mevcut olduğu meselesine gelince, böyle bir hezeyanı kabul için İznik katırları yahut İskenderiye kilisesini (Atanaz) ismi altında uzun zaman idare etmiş olan harın eşek gibi bir şey olmalıdır.

Pafnüs bu sözleri duyunca sapsarı kesilip ölüm terleri döktü, istavroz çıkardı ve o ulvî sükûtunda sebat etti.

Markus sözüne şöyle devam etti:

— İznik konsilinin ahmakça tertip ettiği akaid esasları Allahın taksim ve tecezzi kabul etmeyen sıfâtına o-

nun kendi tecellisi olup kâinatı yaratmakta mütevassıt rolü oynıya nMesih'i de teşrik etmesi ulûhiyetin şanına tecavüzdür. Her halde sen hristiyanların hakikî Allahiyle alay etmekten vaz geç, Nisyas; şunu bil ki Allah tıpkı kırlardaki zanbaklar gibi ne çalışır, ne iplik eğirir. Onun işçisi kendisi değil, biricik oğlu olan (İsa) dır: İsa dünyayı yarattıktan sonra gelip kendi eserini tashih etmiştir. Çünkü hilkat mükemmel olamayacağından, iyilikle fenalık birbirine karışmıştı.

Nisyas

İyilik nedir, fenalık nedir?

Bir sükût vakfesi oldu: bu sükût içinde Hermodor kolunu sofraya örtüsüne uzatarak Korent madeninden küçük bir eşek heykeli gösterdi; bu eşeğin sırtında iki sepet vardı: bunların birine yeşil zeytin, birine siyah zeytin doldurulmuştu.

Hermodor dedi ki:

— Şu zeytinlere bakın. Renklerindeki tenakuz nazarlarımıza ne hoş geliyor, bir kısmının koyu, bir kısmının açık renkli oluşu ne hoşumuza gidiyor! Eğer bunlarda akıl ve fikirden eser olsaydı, yeşilleri yeşilliğin lehinde ve siyahlığın aleyhinde bulunur ve siyahlar da yeşillerden nefret ederdi! Amma biz onların vaziyetini onlardan daha iyi takdir edebiliriz, çünkü bize nisbetle tanrılar ne kadar üstünse, biz de bunlara nisbetle o kadar üstünüz. Eşyanın yalnız bir cephesini gören insan için fenalık fenalıktır; fakat her şeyi anlıyan Allahın nazarında fenalık iyiliktir. Her halde çirkinlik çirkindir, güzel değildir; fakat eğer her şey güzel olsaydı hey'eti umumiye güzel olmazdı. Bu vaziyete göre, birincisinden daha büyük olan ikinci Eflâ-tun'un dediği gibi dünyada fenalık olması iyidir.

Ökrit

Sözlerimizde fazilete biraz daha riayet edelim. Fenalık fenalıktır, fakat bozulmaz âhengini ihlâl etmesine imkân

olmıyan dünya için değil, onu yapan ve yapmamak imkânına mâlik olan fena adam için fenadır.

Kotta

Gök Tanrı'ya yemin ederim ki bundan mükemmel muhakeme olamaz.

Ökrit

Dünya büyük bir şairin ibdâ ettiği bir faciadır. Bu faciayı tertip eden Allah her birimizi bir rol oynamaya memur etmiştir. O sana ister dilenci, ister prens, ister topal rolü tayin etmiş olsun, her halde sen onun tayin ettiği rolü elinden geldiği kadar iyi oynamakla mükellefsin.

Nisyas

O faciadaki topalın tıpkı (Hefaistos) gibi topallaması, delinin Yunan esatirindeki (Ajaks) ın çılgınlıklarına nefsini terketmesi, zaniyenin (Fedr) tarzında zinalar işlemesi, her halde fena olmaz: piyesin temsili bittikten sonra kırallar, âdiller, hunhar zalimler, dindar bâkireler, hayâsız zevceler, büyük kalpli vatandaşlar, alçak katiller, vel-hasil bütün aktörler şairden hep aynı derecede tebrik ve takdir göreceklendir.

Ökrit

Sen benim fikrimi tahrif ediyorsun. Nisyas, güzel bir kızı iğrenç bir ahtapota benzetiyorsun. İlâhların tabiatlerini, adaletleriyle ezeli kanunlarını bilmediğin için acıyorum sana.

Zenotemis

Ben kendi hesabıma iyiliğin de, fenalığın da hakikatine kaniim, arkadaşlar. Fakat (Yahudâ) nın busesine varıncıya kadar insanların bütün hareketlerinde mutlaka bir nedamet ve istiğfar tohumu bulunduğuna da kaniim. Her halde fenalık insanların nihaî selametine yardım eder ve bu mahiyeti itibariyle iyilik esasiyle birleşip iyilik evsafı

arzeder. Hıristiyanlar bu esası efendisine bir selâmet busesiyle ihanet ederek beşerin selâmetini temine muvaffak olan kızıl sakallı adama ait efsane ile pek mükemmel ifade etmişlerdir. İşte bundan dolayı benim kanaatimce (Sen Pol) müritlerinin en bedbaht havariye karşı gösterdikleri adavet kadar boş ve haksız bir kin olamaz: bu kini güdenler, Mesih'in bizzat tebşir ettiği bu hain busesinin kendi itikatlarınca insanların necatı için zarurî bulunduğunu düşünmemişlerdir; eğer (Yahudâ) otuz dinarlık ihanet kesesini almamış olsaydı, Allahın hikmet ve kerameti tekzip edilmiş olacak, takdiri ilâhî iflâs edecek, Cenabı Hakkın iradesi suya düşecek ve dünya cehle, şerre ve zevale mahkûm olacaktı, işte bunu takdir edememişlerdir.

Marküs

Allahın hikmeti (Yahudâ) nın o ihanet busesini vermemekte serbest olmakla beraber mutlaka vereceğini keşif ve takdir etmişti. Allah o hainin hıyanetini işte bu suretle beşer necatının o mükemmel binasında bir temel taşı olarak kullandı.

Zenotemis

Demin benim insan necatını çarmıhta can veren İsa'nın eseri şeklinde anlatışım hıristiyanların bu itikatta olduklarını bildiğimden ve Yahudâ'ya ebedî bir lânet isnad etmek istiyenlerin hatasını onlar gibi düşünerek daha iyi kavramak istediğimdendi. Fakat bence İsa hakikatte (Bazilid) le (Valânten) in mübeşşiridir. Halâs ve necat esasına gelince, eğer merak ediyorsanız, onun da yeryüzünde nasıl tahakkuk ettiğini size anlatabilirim, arkadaşlar.

Davetliler muvafakatlarını işaretleriyle anlattılar.

Ziraat ilâhesi (Seres) in mukaddes sepetlerini taşıyan Atina bakireleri şeklinde on iki genç kız başlarının üstünde nar ve elma sepetleriyle ve nerede çalındığı belli olmayan bir neyin ahengine göre hafif adımlarla salondan içeri girdi. Kızlar sepetleri sofranın üstüne koydular; ney

sustu ve bu sükût içinde (Zenotemis) şu sözleri söyledi:

— Allahın fikri olan (Önuua) dünyayı yaratınca yer yüzünün idaresini meleklerle teslim etti. Fakat melekler efendilik icabatından olan sükûnetlerini muhafaza edemediler. Havva kızlarının güzelliklerini görüp akşamları kuyu başlarında baskınlar vererek bu kızlarla münasebette bulundular. İşte bu izdivaçlardan yeryüzünü zulüm ve vahşet içinde bırakmış korkunç bir nesil hasıl oldu ve bunun üzerine yeryüzünün yollarındaki tozlar mâsum kanlarıyla sulandı. (Önuua) bu manzara karşısında büyük bir ye'se kapıldı; yeryüzüne eğilip bakarak inler gibi bir sesle:

«— Demek yaptığım bu imiş! dedi. Benim işlediğim bir hata yüzünden evlâtlarım acı bir hayat içinde kaldı. Onların çektikleri ıstıraba benim cinayetim sebep oldu: şimdi tamir ve telâfiye mecburum. Ancak benim vasıtamla düşünen Allah bile bunların ilk saffetlerini iadeye muktedir değildir. Artık olan oldu ve hilkat işi ebediyen noksan kaldı. Bari ben mahlûklarımı yüz üstü bırakmayım. Madem ben onları kendim gibi bahtiyar edemiyorum, hiç olmazsa kendim onlar gibi bedbaht olabilirim. O zavallıların zillet ve sefalet içinde sürünmelerine sebep olan vücutlarını ben verdiğim için, şimdi kendim de onlar gibi bir vücuda girip yeryüzüne inmeli, ben de onların içinde yaşamalıyım.

«(Önuua) işte bu sözleri söyledikten sonra yeryüzüne inip Yunan mitolojisindeki «Tendar» ailesinden bir kızın karnında tecessüd etti. Dünyaya sıska ve cılız gelip (Elen) ismini aldı. Hayat işleri içinde yetiştiğinden az zamanda serpilip güzelleşti, letâfet buldu ve fâni cismini en mülevves lekelerle kirletmek maksadiyle en câzibeli kadın şeklini aldı. En haris ve en şehvetli erkeklerin sessiz bir şikârı şeklinde zinaya da, kaçırılmaya da hep boyun eğdi ve bu suretle bütün zinaların, bütün şiddetlerin ve bütün haksızlıkların fidiyei necatını verip güzelliği ile bir

çok milletlerin inkırazına sebep olarak dünyadaki cinayetlerin Allah tarafından affını temin etti. İnsan şekline girmiş semavî bir fikirden ibaret olan (Önuua) nın en güzel ve en cazıp devri işte o kadın şeklinde kahramanlarla çobanlara teslim olduğu devirdir. Şairler onun o sakın, muhteşem ve meş'um güzelliğini tasvir edip münacatlarının başlarında kendisine: «Ey durgun denizler gibi sakın ruh!» diye hitap ettikleri zaman onun ülûhiyetini her halde sezmiş oluyorlardı.

(Önuua) merhamet yüzünden fenalık ve ıstıraba işte böyle sürüklendi. Nihayet öldü; İspartalılar mezarını hâlâ gösterirler: Onun şehvetten sonra ölümü de öğrenmekten maksadı, yeryüzüne kendi eliyle saçtığı acı yemişlerin hepsini tatmaktır. Fakat ondan sonra (Elen) in çürüyen vücudundan çıkarak başka bir kadın şekline girdi ve gene her türlü hakaret ve rezaletlere atıldı. İşte böylece, vücuttan vücuda geçip fenalık devirlerini bizimle beraber geçirerek dünyanın bütün günahlarını kendi üstüne almaktadır. Onun bu fedakârlığı neticesiz kalmıyacaktır. Cismanî rabıtalarla bize bağlanıp bizimle beraber sevdiği ve beraber ağladığı için nihayet hem kendi necatını, hem bizim mağfiretimizi temin edecek ve bizi ak gerdanında götüreceği cennetin sükûn ve huzuru içinde tekrar mes'ut edecektir.

Hermodor

Ben bu efsaneyi bilmiyor değildim. Hattâ o lâhuti (Elen) in cismanî istihalelerinden birinde imparator (Tiber) devrindeki sihirbaz (Simon) la yaşadığından bile bahsedildiğini hatırlarım. Amma ben onun yeryüzüne sükutunu ihtiyarî bir hareket değil, melekler düşerken kendisini de beraber sürüklemelerinden mütevellit mecburî bir sükut bilirdim.

Zenotemis

Hakkın var, Hermodor, bu gibi esrara pek vâkıf ol -

mıyan bazı kimseler o bedbaht (Önuua) nın kendi rızasıyla sukut ettiğini bilmezler. Fakat eğer mesele onların zannettikleri gibi olsaydı, o zaman (Önuua) bütün günahları affettiren bir mağfired fahişesi, bütün lekeleri üstüne almış bir kurban, bizim günahlarımızın şarabıyla meşbu bir ekmek, sevimli bir adak, makbul bir fidyei necat ve dumanı Allaha çıkan bir ateşgede kurbanı olmazdı. Eğer onun günahlarında ihtiyarî bir mahiyet olmasaydı, o zaman bunların hiç bir kıymeti kalmazdı.

Kalikrat

Her ölümünden sonra tekrar doğan o güzel (Elen) in şimdi hangi memlekette, hangi isim altında hangi cazip şekilde yaşadığını da istersen sana ben söyleyim, Zenotemis?

Zenotemis

Böyle bir sırrı keşfedebilmek için büyük bir hakim olmak ister. Halbuki akıl ve hikmet, kaba şekiller âleminde yaşayıp tıpkı çocuklar gibi hoş sesler ve boş hayallerle vakit geçiren şairlere vergi değildir, Kalikrat.

Kalikrat

Tanrılara dil uzatma, dinsiz Zenotemis; onlar şairleri çok severler. İlâhlar dünyanın ilk kanunlarını manzum olarak imlâ etmişlerdir, onların bütün vahîleri de manzumdur. Şairlerin tertip ettikleri ilâhiler semavî kulaklara pek hoş gelir. Şair demek aynı zamanda kâhin demektir, bunu bilmiyen var mıdır? Ben de başımda (Apolon) un defneden tacını taşıyan bir şair olduğum için, şimdi size (Önuua) nın son tecessüdünde aldığı şekli ifşa edeceğim. Ezelî ve ebedî (Elen) şimdi sizin yanınızdadır : o bize bakıyor, biz de ona bakıyoruz. Yatağının yastıklarına yaslanan şu hulyalı dilbere, gözlerinde yaşlar, dudaklarında buseler parlıyan şu güzel kadına bakın. İşte o, ta kendisi: Hâlâ (Priyam) devrinde, Anadolu'-

nun çiçekler içinde parladığı devirlerde olduğu kadar lâ-tif olan (Önuua) nın şimdiki ismi (Tais) dir.

Filina

Ne diyorsun, Kalikrat? Demek bizim sevgili Tais'ımız (Pâris) i, (Menelâs) ı, «Trua» şehrinin önlerinde harbeden güzel Akalıları tanır, öyle mi? Trua'daki tahta at büyük müydü, Tais?

Aristobül

Attan kim bahsediyor?

(Kereas) :

— Traklar gibi içmişim!

diye haykırarak sofranın altına yığılıverdi.

(Kalikrat) kadehini kaldırarak:

— Bana ölüm gecesinin kanadıyla hiç bir zaman kararamıyacak bir hâfıza vâdeden şiir perilerinin şere - fine içiyorum!
dedi.

İhtiyar (Kotta) uyukluyor ve dızlak kellesi geniş o-muzlarının üstünde ağır ağır sallanıyordu.

(Doryon) sırtındaki filozof mantosunun içinde bir müddettir fıkırdayıp duruyordu. Sendeliye sendeliye Tais'in sedirine yaklaştı:

— Bir kadın sevmek benim şanıma lâayık olmamakla beraber, ben seni seviyorum, Tais!
dedi.

Tais

Demin niçin sevmiyordun?

Doryon

Daha karnımı doyurmamıştım da onun için.

Tais

Amma ben sade su içtim: azizim, onun için müsaade et de seni sevmeyim!

(Doryon) üst tarafını dinlemek istemediğinden, kendisini Tais'in elinden almak için göz işaretleri yapan (Droze)'nin yanına sokuldu. Onun yerini alan (Zenotemis) de Tais'in dudaklarına bir buse kondurdu.

Tais

Ben seni biraz daha faziletli bir şey sanırdım.

Zenotemis

Ben insanı kâmilim, kâmil insanlar hiç bir kanuna tâbi değildirler.

Tais

Öyle amma, sen bir kadının kolları arasında ruhunu telvis etmekten korkmuyor musun?

Zenotemis

Ruhun hiç bir alâkası olmadan da vücut kendi arzularını teskinle meşgul olabilir.

Tais

Haydi oradan, defol! Ben hem ruhen, hem cismen sevilmeğe isterim. Halbuki bütün bu filozoflar hep teke gibi şeyler!

Lâmbalar birer birer sönüyordu. Perdelerin aralıklarından süzülen soluk bir sabah ağartısı davetlilerin uçuk benizleriyle şişkin gözlerine vuruyordu. (Kereas) ın yanına elleri yumulu yuvarlanan (Aristobül) rüyasında seyislerini değirmen döndürmeye gönderiyordu. Beti benzi sapsarı kesilen (Filina) yı (Zenotemis) kollarının arasına almış, sıkıp duruyordu. (Doryon) (Droze) nin çıplak gerdanına şarap damlatıyor ve bu damlalar kahkahalarla sarsılan o çıplak göğüsten aşağı yakut gibi süzülürken kadıncağızın yanında ki filozof onları o kapyak cildin üstünde dudaklarıyla takip edip içmiye çalışıyordu. (Ökrit) ayağa kalktı; kolunu (Nisyas) ın omuzuna koyup arkadaşını salonun nihayetlerine sürükledi.

Gülümsiyerek :

— Azizim, eğer hâlâ düşünüyorsan, ne düşünüyor -
sun?
dedi.

— Kadınların aşkları (Adonis) in bahçelerine benziyor, onu düşünüyorum.

— Ne demek istiyorsun?

— Sen bilmez misin, Ökrit, kadınlar her sene tarahçalarda yaptıkları küçük bahçelerde Venüs'ün sevgilisi olan (Adonis) in şerefine saksılara dal dikerler? Bu dallar pek az zaman yeşilliklerini muhafaza ettiklerinden, çarçabuk soluverirler.

— Azizim, öyleyse ne o aşklara ehemmiyet verelim, ne o bahçelere. Geçici şeylere bel bağlamak çılgınlıktır.

— Eğer güzellik bir gölgeden ibaretse, arzu da bir şimşekten başka bir şey değildir. Güzelliğe karşı beslenen arzu niçin bir çılgınlık olsun? Geçici şeyin devamsız şeye iltihakı ve şimşegin kaypak gölgeyi kaybetmesi bilâkis daha makul değil midir?

— Sen aşık oynayan çocuklara benziyorsun, Nisyas. İnan bana: hür ol, hür. Erkek dediğin hür olur.

— İnsanda vücut oldukça nasıl hür olabilir, Ökrit?

— Şimdi görürsün, oğlum. Biraz sonra «Ökrit hakikaten hürmüş!» dersin.

Fecrin ilk ışıklarıyla çehresi aydınlanan ihtiyar, somaki sütunlardan birine dayanarak konuşuyordu. (Hermodor) la (Markus) da yaklaşıp (Nisyas) la beraber ihtiyarın önünde duruyor ve sarhoşların kahkahalarıyla çığlıklarına lâkayt kalan bu dört arkadaş ilâhiyattan bahsediyordu. (Ökrit) öyle hakımane sözler söylüyordu ki (Markus) nihayet:

— Sen hakikî Allahı tanımıya cidden lâıyaksın! demiye mecbur oldu.

(Ökrit) de şu cevabı verdi:

— Hakikî Allah akıl ve hikmet sahibinin kalbindedir. Ondan sonra da ölümünden bahsettiler.

(Ökrit) dedi ki:

— Ben nefsimi ıslah etmekle meşgul ve bütün vazifelerimle alâkadar olduğum bir sırada ecelimin gelmesini isterim. Ölümü karşımda görünce temiz ellerimi semaya kaldırıp tanrılara diyeceğim ki: «Ey tanrılar, ruhumdaki mâbede koyduğunuz tasvirlerinize ben hiç bir leke sürmedim; ben kendi fikirlerimi onlara taşlar ve çelenkler asar gibi astım. Sizin takdirinize muvafık bir hayat geçirdim. Yaşadığım ömrü kâfi buluyorum.»

İhtiyar bu sözleri söylerken kollarını semaya doğru kaldırıyor ve çehresinde nur parlıyordu.

Bir müddet dalgın durdu. Sonra derin bir neşe ile tekrar söze başladı:

— Ey Ökrit, olgun bir zeytin tanesi kendisini taşıyan ağaçla besliyen toprağa karşı nasıl şükrederek yere yuvarlanırsa, sen de hayattan öyle ayrıl!

İhtiyar bu sözleri bitirir bitirmez koynundan yalın bir hançer çıkarıp göğsüne sapladı.

Etrafındakiler el birliği ile kolunu tuttukları sırada hançerin ucu filozofun kalbine girmişti; (Ökrit) artık huzur ve rahat âlemindeydi. (Hermodor) la (Nisyas) kadınların keskin çılgınlıkları, rahatları bozulan dalgın davetlilerin homurtuları ve halıların kuytu gölgelerinde boğulan şehvet iniltileri içinde solgun ve kanlı cesedi ziyafet salonundaki sedirlerden birine götürdüler. Hafif bir asker uykusundan uyanan ihtiyar (Kotta) hemen yerinden fırlayıp cenazenin yanına geliyor ve yarayı muayene ederek:

— Benim hekimimi, Ariste'yi çağırınsınlar! diye bağıırıyordu.

(Nisyas) başını salladı:

— Ökrit artık öldü, dedi. Herkes nasıl sevmek isterse, o da öyle ölmek istedi. Sözle tarifine imkân olmayan arzuya hepimiz gibi o da inkıyat etti. Nihayet işte o da hiç bir arzu bilmiyen tanrılara döndü.

(Kotta) alnına vurarak döğünüyordu:

— Ölmek mi? Daha devlete hizmet edebilecek bir çağda ölüm istemek gibi dalâlet mi olur?

Tais'le Pafnüs bu manzara karşısında yanyana put gibi sessiz duruyor, içlerinde nefret, dehşet ve ümit tufanları kabarıyordu.

Papas birdenbire aktrisin elini tuttu; onunla beraber çiftleşmiş vücutların, yanı başlarında sızıp kalmış sarhoşların üstünden atlıyarak, yerlere dökülen kanlarla şaraplara basarak Tais'i dışarı sürükledi.

Şehrin üstüne pembe bir gün doğuyordu. İssız yolun iki tarafında teselsül eden sütun sıraları uzakta İskender türbesinin parlak kubbesinde nihayet bulur gibi görünüyordu. Kaldırım taşlarının ötesinde berisinde yolunmuş çelenklerle sönmüş meşaleler sürünüyordu. Havada denizin serin nefesleri duyuluyordu. Pafnüs arkasındaki muhteşem kaftanı ikrahla çıkararak parça parça edip ayaklarının altında çiğnedi.

— Neler söylediklerini işittin ya, Taisciğim! diye haykırdı. Ağızlarından çıkmıyan çılgınlık, etrafa saçmadıkları küfür kalmadı. Kâinatın ilâhî halikını cehennem zebanilerinin işkence meydanlarına sürüklediler, iyilikle fenalığı utanmadan inkâr ettiler, Mesihe küfredip Yahudayı göklere çıkardılar. Hepsinin en alçağı, karanlıklar çakalı ve hayvan leşi demek olan o müfsit ve ölüm suratlı aryanî ağzını tıpkı bir mezar gibi açtı. Taisciğim, sen o iğrenç sümüklüböceklerin yerlerde sürünerek sana doğru nasıl geldiklerini, sonra o yapışkan terleriyle seni nasıl telvis ettiklerini kendi gözlerinle gördün; esirlerin ayaklarının altında o hayvanların nasıl sızıp kaldıklarını gördün; kusmuqlarıyla kirlettikleri halıların üstünde hayvan gibi çiftleşdiklerini gördün; o kakavan ihtiyarın sefahat âlemlerinde dökülmüş şaraplardan daha âdî olan kanını döküp bezm âleminden çıkar çıkmaz hiç beklemediği Mesihi ile nasıl yüzyüze geldiğini gördün! Elhamdülillâh! Dalâleti kendi gözlerinle görüp ne müstekreh olduğunu anladın. Tais, Tais, Tais, şu filozofların safsatalarını bir

düşün de ondan sonra eğer istersen sen de onlarla beraber sapıtabilirsen sapıt. Onların tam kendilerine lâıyk olan kadın dostlarının, o habis ruhlu ve şehvetli şebeklerin nazarlarını, jestlerini, kahkahalarını gözünün önüne getir de ondan sonra sen de istersen onların vaziyetinde kal!

O gecenin bütün iğrençlikleriyle gönlü bulanık ve erkeklerin huşunet ve lâıydisile kadınların habasetlerini, geçirdiğı saatların ağırlığını hâlâ hisseden Tais inler gibi bir sesle:

— Yorgunluktan ölecek hale geldim, babacığım! Bilmem nerede dinlenmeli? Alnım yanıyor, başım homboş, hele kollarım öyle yorgun ki eğer şimdi saadeti bile elimin altına getirseler tutacak takatim yok...

Pafnüs şefkatli gözlerle Tais'e bakıyordu:

— **Gayret.** hemsire: senin huzur ve sükûn saatin işte şu bahçelerle sulardan yükselen buharlar gibi bütün aklı-ğı ve berraklığıyla hulûl ediyor.

O sırada Tais'in evine yaklaşıyorlar ve duvarların üstünden periler mağarasının etrafındaki çınarlarla sakız ağaçlarının şebnemler içinde seher rüzgârlarıyla titreşen tepelerini görüyorlardı. Önlerinde geniş ve ıssız bir meydan vardı: bu meydanın etrafında adak sütunlarıyla heykelleri yükseliyor ve nihayetlerinde de esatir heykellerine dayanan mermer sıralar yarım daireler şeklinde kıvrılıyordu. Tais işte bu sıralardan birine yığıldı. Sonra, papa-za doğru endişeli bir nazarla bakarak:

— Ne yapmalı?

diye sordu. Papas da şu cevabı verdi:

— Yapacağın şey, senin ayağına kadar gelen namer'i zatin peşine düşmekten ibaret. Bağcılar asmanın üstünde çürüyen salkımı koparıp mis kokulu bir şaraba tahvil için nasıl cendereye götürürlerse, o da seni bu cismanî âlem-den işte öylece çekip çıkarmak istiyor. Şimdi sen beni dinle : İskenderiyeden on iki saat ilerde, garp tarafında, deniz kıyısına yakın bir yerde bir kadın manastırı vardır : bu manastırın nizamnamesi nazma çekilip sazlar ve def -

lerle terennüm edilecek bir akıl ve hikmet şaheseridir. Hiç aldanmadığımdan emin olarak diyebilirim ki bu manastıra giren kadınlar, daha ayakları oranın toprağına basar basmaz hemen başları göğ'e değ'er. Onlar bu mukaddes âlemde melâike hayatı geçirir. Bu manastırın kadınları Mesihin kendilerini sevmesi için fakir, yüzlerine bakması için hakir ve zevceliğıne kabul etmesi için afif olurlar. Mesih onları her gün bahçıvan kıyafetiyle ziyaret eder : tıpkı mezar yolunda Meryeme görüldüğü gibi yalın ayak ve güzel elleri açık gelir. İşte ben seni bu günden tezi yok, hemen bu manastıra götüreceğim, Taisciğim: o mukaddes kızlara bir an evvel kavuşup semavî sohbetlerine sen de iştirâk etmiş olursun. Onlar seni tıpkı bir hemşire bekler gibi bekliyorlar. Manastırın kapısında hepsinin anası olan dindar (Albin) sana bir selâmet busesi verip: «*Hos geldin, kızım!*» diyecek.

Tais bir hayret ve takdir çığılığı kopardı:

— Albin, ha! bir kaysar kızı ha! İmparator (Karus) un torunu!

— Ta kendisini! sarayda doğduktan sonra manastıra kapanan ve cihan padişahının kızı olduğı halde Mesihin hizmetçiliğı payesine yükselen Albin. İşte o Albin senin anan olacak.

Tais ayağına kalktı ve :

— Haydi öyle ise sen beni Albinin evine götür!. dedi. Pafnüs de kazandığı zaferi tamamlamak için sözlerine şöyle devam etti:

— Elbette götüreceğim, hem götüreceğim, hem de götürdüğüm yerde günahlarına ağlaman için seni bir höcreye kapatacağım. Çünkü sen bütün lekelerini göz yaşlarıyla yıkayıp temizlemeden Albinin kızlarına karışamazsın. Kapını mühürliyeceğim: ondan sonra sen bahtiyar bir mahpus vaziyetinde İsa'nın bizzat gelip mağfiret alâmeti olarak benim koyduğum mührü kendi eliyle sökmesini göz yaşları içinde bekliyeceksin. Sen hiç şüp'he etme, İsa'nın geleceğinden emin ol, Tais; gözlerinin üstüne yaşlarını sil-

mek için o nurdan parmakların konduğunu duyduğun zaman ruhunun cismi lâtfi kim bilir ne vecd içinde titriyecek!

Tais bir daha tekrar etti:

— Haydi beni Albinin evine götür, baba!

Sevincinden yüreği ağzına gelen Pafnüs etrafına göz gezdirdi ve kâinatı seyretmekte âdeta korkusuz bir lezzet duydu; gözleri Allahın nurunu lezzetle içiyor ve alnından bir takım meçhul nefesler geçtiğini hisseder gibi oluyordu. O sırada birdenbire önündeki meydanın bir köşesinde Tais'in evinin kapısı gözüne ilişti: tepelerine hayran hayran baktığı güzel ağaçlardan o günahkâr kadının bahçelerine gölgeler düştüğünü düşünerek şimdi bu kadar hafif ve saf olan havanın o bahçelerde ne iğrenç şeylerle kirlendiğini hatırladı ve bu hatıra onun ruhunu öyle bir yeise düşürdü ki birdenbire gözlerinden acı bir şebnem zuhur etti.

— Tais, dedi, şimdi seninle başımızı bile çevirmeden kaçacağız. Amma senin bütün o geçmiş cinayetlerinin âletleri, şahitleri, suç ortakları hükmünde olan o kalın perdelerini, yataklarını, halılarını, lâvanta şişelerini, lâmbalarını, velhasıl senin o mülevves hayatını haykır haykır ilân eden eşyanı hep arkamızda bırakmış olacağız. İster misin ki o cinayet eşyasını şeytanlar canlandırsın, içlerindeki habis ruh ayaklansın da hepsi birden senin peşine düşüp tâ çöllere kadar koşup gelsin? Doğrusunu istersen öyle bir takım sefahat masalarıyla rezalet iskemlelerinin şeytanlara âlet olup harekete geçtikleri, dile geldikleri, ayaklarıyla yerlere vurup havalarda uçup gittikleri görülmemiş şeyler değildir. Dünyada ne kadar hacalet ve rezalet görmüş eşya varsa hepsi yere geçsin! Haydi çabuk, Tais! Şehir halkı uyurken sen git, kölelerinle cariyelerine emret de şu meydanın ortasında büyük bir ateş yaksınlar: evinde bulunan o iğrenç hazinelerin hepsini kendi ellerimizle o ateşe atıp küllerini yele verelim!

Tais buna da razı oldu.

İstedigini yap, babacığım, dedi. Cansız şeylerin bazan habis ruhlara mesken olduğunu ben de bilirim. Geceleri ev eşyalarının bazıları ya muntazam fasılalarla bir takım darbeler vurmak veyahut işarete benzer bir takım parıltılar çıkarmak suretiyle dile gelir. Amma bu kadarı bir şey değil, daha üst tarafı da var. Sen periler mağarasına girdiğin zaman sağ tarafta suya girmeye hazırlanan çıplak bir kadın heykeli olduğunu farkettiler mi, babacığım? Bir gün ben işte bu heykelin tıpkı canlı bir insan gibi başını çevirip sonra tekrar eski haline geldiğini kendi gözlerimle gördüm. Korkumdan donup kaldım. Ben bu harikayı «Nisyas» a anlattım amma o benimle alay etti; bununla beraber ben gene bu heykelde bir tılsım bulunduğuna kaniim, çünkü bir gün Dalmaçyalı bir misafirim benim güzelliğimden hiç mütehassis olmadığı halde o taştan kadına karşı çok şiddetli arzular gösterdi. Her halde benim sihirli eşyalar içinde yaşayıp en büyük tehlikelere maruz kaldığım muhakkaktır, çünkü tunçtan bir kadın heykelini öper öpmez boğulan erkekler görülmüştür. Maamafih büyük bir maharetle yapılmış kıymetli eserlerin yakılıp yıkılması yazıktır; onun için eğer halılarımın perdelerim yakılırsa çok acırım. Bunların içlerinde renklerinin güzel - likleriyle birer harika sayılan bazı parçaları bana hediye eden adamlar çok pahalı satın almışlardır. Benim gayet kıymetli bir takım kupalarım, heykellerim ve tablolarım da vardır. Bunların yakılmasına lüzum yoktur. Zannedirim. Amma sen ne lâzımsa hepsini takdir edebilecek vaziyette bulunduğun için, nasıl istersen öyle yaparsın, babacığım.

Tais işte böyle söyliyerek papazın peşine takılıp üstünde bir sürü çelenklerle taşlar asılı duran küçük kapıya kadar gitti ve kapıyı açtırıp evdeki esirlerin hepsini çağırması için kapıcıya emir verdi. İlk önce dört Hintli ahçı geldi bunların dördü de sarı derili, dördü de tek gözlüydü. Aynı ırka mensup ve aynı mâlûliyetle malûl olan bu dört esiri bir araya toplamak Tais için hem büyük bir iş

hem büyük bir eğlence olmuştu. Bunlar sofrada hizmet ederken davetlilerin tuhafına gider ve Tais de onlara başlarından geçen maceraları anlattırırdı. Dördü de sükût içinde bekliyordu. Peşlerinden yamakları da geldi. Ondan sonra da seyisler, av uşakları, sedyeciler, tunç dizlikli uşaklar, vücutları baştan başa kıllı iki bahçıvan, üzerlerinden heybet akan altı zenci ve biri sarf âlimi, biri şair ve biri de bir muganni olmak üzere üç rum köle sıralandı. Bunların hepsi o büyük meydanda muntazam bir sıra teşkil ettikleri sırada içerden dışarda ne olacağını merak edip endişeye düşen bir takım kuzgunî halayıklar da kulaklarına kadar açılan geniş ağızlarının üstünde yusuvarlak iri gözler oynatarak koşuştular. Nihayet, örtülerini düzelterip ince altın zincirlerle bağlı ayaklarını ağır ağır sürüyen bezgin tavırlı altı beyaz ve dilber esire görüldü. Bunların hepsi toplandıktan sonra, Tais kendilerine Pafnüs'ü göstererek dedi ki:

— Bu adam size ne emrederse yapın, çünkü Allahın ruhu bundadır; eğer itaat etmiyecek olursanız, hepiniz o anda helâk olursunuz.

Tais vaktiyle öyle bir şeyler işittiği için çöllerdeki aizenin asalarıyla vurdukları dinsizleri birdenbire yarıklarından dumanlar çıkan yerin dibine geçirmek iktidarına hakikaten mâlik zannederdi.

Pafnüs oradaki kadınlarla tıpkı onlara benziyen rum esirlerini geri gönderdikten sonra ötekilerine dedi ki:

— Meydanın ortasına odun yığın, büyük bir ateş yakın; hem evin içinde, hem mağarada ne varsa hepsini karma karışık ateşe atın!

Esirler hayretlerinden put gibi duruyorlar ve gözleriyle hanımlarından fikir soruyorlardı. Fakat Tais sessiz ve hareketsiz durduğundan, onlar birbirlerine sokuluyor, dirsek dirseğe bir küme teşkil ediyor ve bu işin bir alay olmak ihtimalinden şüphe ediyorlardı.

Papas :

— Emrime itaat edin!
dedi.

Esirlerin bir çoğu hıristiyandı. Bunlar aldıkları emrin ne demek olduğunu anlıyarak içerden odunla ateş getirmeye gittiler. Hıristiyan olmıyanlar da hıristiyanlara memnuniyetle iltihak etti: çünkü kendileri fakir oldukları için servetten nefret ederler ve tahrip duygusunu bir sevkita-bîi şeklinde hissederlerdi. Esirler odunları yığarken, Paf-nüs Tais'e dedi ki:

— Ben bir aralık İskenderiyede o hayvan aryanîlerin henüz telvis etmedikleri için kilise ismini taşımağa lââyık bir mabed bulunduğu takdirde işte o mabedin hazinedarını çağırıp senin bütün servetini dullara dağıtılmak üzere ona teslim etmeği ve bu suretle de bir cinayet kazancını bir adalet hazinesi şekline tahvil etmeyi düşündüm fakat bu düşüncem Allahtan gelmediği için reddettim ve kendilerine şehvet döküntüleri dağıtmakla Mesihin sevgili -lerine hakaret edilmiş olacağını hesap ettim. Tais senin dokunduğun her şey canına kadar yakılmalı. Çok şükür, denizin dalgalarından daha çok buseler görmüş olan şu tüller, şu gömlekler bundan sonra artık ancak alevlerin dilleriyle dudaklarının kokusunu taşıyacak.

Esirler, çabuk olun! daha odun getirin!! sen de evine gir, kadın, şu mülevves zinetleri üstünden çıkar; ondan sonra git cariyelerinin en hakirinden büyük bir lütûf ve teveccüh eseri olarak sana ortalık silerken giydiği göm -leği ihsan buyurmasını istirham et!

Tais bu emre itaat etti. Hintli esirler diz üstü ateş üf -lerken, zenci köleler ateş üf -lerken, zenci köleler ateş yı -ğının üstüne fil dışinden, abanosdan ve servi ağacından yapılmış çekmeceleri atıyor ve bunlar da yarılıp açılarak içlerinden taşlar, çelenkler ve gerdanlıklar dökülüyordu. Ateşin dumanları tıpkı yahudilerin o lâtif kurban âyin -lerinde olduğu gibi siyah bir sütun halinde yükselyordu. Biraz sonra için için yanan ateş birdenbire parlıyarak âdetâ bir ejderha gibi homurtular çıkarmıya ve biraz evvel göze

görünmiyecek kadar hafif olan alevler şimdi o kıymetli gıdalarını yutup yok etmiye başladı. İşte bunun üzerine esirler büsbütün gayrete geldiler; muhteşem hahırlarla sırma işlemeli tülleri, çiçekli örtüleri keyifli keyifli çekip çıkarmıya başladılar. Masaların, koltukların, kalın yastıkların, altın ayaklı yataklıkların ağırlığı altında keyiflerinden sıçıyorlardı. Üç gürbüz habesh köle mağarada duran ve bir tanesi tıpkı bir canlı kadın gibi bir erkek kalbinde şiddetli bir hırs uyandıran renkli peri heykellerini kucaklarına alıp koşa koşa getriyordu; bunların bu hali kadın kacıran büyük maymunları andırıyordu. Bu çıplak dilberler o hayvan gibi mahlûkların kollarından düşüp parçalanınca, bir inilti işitildi.

Tam işte bu sırada Tais göründü: çözükle saçları uzun dalgalı bir şelâle şeklinde akıyor, yalın ayak yürüyor ve sırtındaki biçimsiz ve kaba gömlek sırf onun vücuduna temas ettiğinden dolayı ilâhî bir şehvet iktisap ediyordu. Arkasından da uzun sakalına fil dışından bir «Eros» heykeli karışmış bir bahçıvan geliyordu.

Tais arkasındaki adama durmasını işaret etti; sonra Pafnüs'e yaklaşp o küçük şehvet ilâhını göstererek:

— Babacığım, dedi, bunu da ateşe atalım mı? Eski ve fevkalâde bir san'at eseri: ağırlığının yüz mislince altın eder. Bunun'ziyayını telâfiye imkân yoktur, çünkü bu kadar güzel bir «Eros» heykeli yapacak bir san'atkâr bir daha dünyaya gelmiyecek. Şunu da düşün ki bu minimini yavrucağ aşktır, aşk olduğu için işkençe edilmemelidir, babacığım. İnan bana: aşk bir fazilettir; eğer ben günah işledimse, ondan dolayı değil, ona karşı işledim, babacığım. Ben onun emriyle işlediğim işlerden hiç bir zaman pişman olmayacağım ve yalnız ona rağmen yaptığım şeylere ağlıyacağım. Aşk, kadınları kendi namına gelmiyen erkeklerle teslim olmaktan menneder. İşte bundan dolayı onu tebci etmelidir. Bak, Pafnüs, bak şu mini mini «Eros» ne güzel! Bak, şu bahçıvanın sakalına ne zarif edalarla saklanıyor! (Nisyas) beni severken bir gün bana getirmiş,

ve : (Bu sana benden bahsedecek.) demişti: Fakat bu afacan bana (Nisyas)dan değil, vaktiyle Antakyada tanıdığım bir gençten bahsedip durdu. Bu ateş yığınının yuttuğu servet artık elverir, babacığım! Sen şu «Eros» u al da sakla, manastırın birine koy bunu görenler gönüllerini Allaha çevirirler, çünkü semavî düşüncelere yükselmesini tabiatıyla bilir.

Küçük «Eros» un artık kurtulduğunu zanneden bahçıvan tıpkı bir çocuğa güler gibi yüzüne bakıp gülümserken Pafnüs küçük tanrıyı kollarından çekip alarak ateşe attı ve:

— Yalnız «Nisyas» ın eli değmiş olması bile bunun her tarafa bin türlü zehir saçmasına kâfi gelir!
diye bağırdı.

Sonra kendi elleriyle o parlak elbiseleri, o kızıl mantoları, o altın sandalları, tarakları, kaşağları, aynaları lâmbaları sazlarla rübapları atıyor ve bu sırada tahrip neş'esile mest olan esirler de müthiş bir kül ve kıvılcım yağmuru altında çığlıklar kopararak raksediyorlardı.

İşte bu gürültüden uyanan komşular birer birer pencerelerini açıp gözlerini oğuşdurarak bu kadar dumanın nereden çıktığını anlamak istiyorlardı. Anladıktan sonra da yarı çıplak bir halde meydana koşup ateşe yaklaşıyor - lar :

— Bu ne?
diye düşünüyorlardı.

Bunların içinde Tais'in lavanta ve kumaş aldığı bir takım tüccarlar da vardı: işte bunlar solgun ve cılız kafalarını endişe içinde uzatarak işi anlamaya çalışıyorlardı. Önlerinde esirleriyle ziyfetlerden dönen sefiğ gençler başlarında çelenkler titriyerek, kaftanları dalgalanarak duruyor ve müthiş çığlıklar koparıyorlardı. Gittikçe biriken meraklıların teşkil ettiği cemaat artık Tais'in «Antinoe» rahibine kapılarak bir manastıra çekilmeden bütün dünya malını yakmakta olduğunu anlamıştı.

Tüccarlar şöyle düşünüyorlardı:

—Tais bu memleketten gidiyor; biz artık ona hiç bir şey satamıyacağız; akla fenalık verecek bir vaziyet, biz onsuz ne yaparız? Bu papas onun aklını başından almış. Herif bizi mahvediyor. Neden kimse ses çıkarmıyor? Bu derde deva olmadıktan sonra devletin bunca kanunları ne işe yarar? Acaba İskenderiyede artık hâkim yok mu, mahkemeler kapandı mı? Bu Tais olacak kadın ne bizi, ne çoluk çocuğumuzu düşünüyor. Onun bu hareketi herkese dokunan bir rezalet. Onu bu şehirde kalmıya zorla mecbur etmeli.

Delikanlılar da kendi hesaplarına düşünüyorlardı:

— Eğer Tais sahne ile aşktan el çekecek olursa bizim en kıymetli eğlencelerimize oldu olanlar. Bu kadın tiyatromuzun en tatlı şerefi en lezzetli şanı idi. Hattâ kendisine mâlik olmak saadetini tatmamış olanları bile mes'ut ederdi. Sevilen kadınlar hep onun şahsına sevilirdi; onun tesiri olmıyan hiç bir buse taati edilmezdi, çünkü o şehvetler şehveti idi ve yalnız bizim havamızı teneffüs etmesi bile bize zevkolurdu.

Gençler işte böyle düşünüyorlardı; hele içlerinden «Serons» isminde biri Tais'in kollarında geçirdiği tatlı dakikaları hatırladıkça onun zorla kaçırıldığından bahsediyor ve Mesih ismindeki Tanrıya küfürler yağıdırıyordu. Tais'in bu hareketi cemiyetin her zümresinde çok ciddi muahezelerle karşılanıyordu:

— Ne yüz karartıcı karar!

— Vay kahbe, bizi yüz üstü bırakıp savuştu!

— Ağzımızdan lokmamızı kaptı!

— Kızlarımızın cehizlerini götürüyor.

— Bari benden aldığı taçların paralarını verse.

— Bana da altmış kat elbise ısmarlamıştı, ben de onların paralarını isterim.

— Herkese borcu var.

— O gittikten sonra «İfijeni», «Elektr» ve «Poliksen» rollerini kim oynayacak? Hattâ güzel «Polib» bile onun kadar muvaffak olamaz.

— Tais'in kapısı kapandıktan sonra artık hayatın tadı kalmaz.

— İskenderiye semasının tatlı ayı parlak yıldızı idi.

Şehrin kör, kötürüm, sakat bütün meşhur dilencileri şimdi hep o meydanda toplanmıştı; bunlar zenginlerin gölgelerinde sürünerek şöyle sızlanıyorlardı:

— Bugüne kadar bizi besliyen Tais buradan gittikten sonra biz artık nasıl yaşarız? Onun sofraya kırıntılarıyla günde iki yüz felek düşkününün karnı doyardı, evinden bahtiyar çıkan âşıkları da geçtikleri yollarda bizlere avuç avuç gümüş paralar atarlardı.

Halkın arasına karışan bir takım hırsızlar da müthiş yaygaralarla kafa patlatıp herkesi ite kaka ortalığı büt-bütün karıştırarak el çabukluğuyla bahada ağır bir şey aşırarak istiyorlardı.

Bütün bu kargaşalığın içinde soğuk kanlılığını muhafaza edip sükût eden bir tek kişi vardı o da «Mile» yünüyle «Tarant» keteni satan ve Tais'ten büyük bir alacağı olan ihtiyar «Tadde» idi. Kulağını kabartıp yan gözle etrafı kollayan bu ihtiyar, keçi sakalını sıvazlıyarak pek düşünceli görünüyordu. Nihayet genç «Serons» a yaklaşıp kolundan çekti ve yavaş sesle:

— Benim güzel beyzadem, sen Tais'in gözdesisin; göster kendini: papasa kaptırma sevgilini!

«Serons» :

— Tanrılarımı inkâr etmiş olayım eğer kapabilirse! Ben şimdi Tais'i göreceğim: öğünmek gibi olmasın amma, her halde benim sözümü o isli vahşiden biraz daha fazla dinler. Savulun! savulun! pis herifler! diye bağırdı.

Erkekleri yumruklayarak, yaşlı kadınları devirerek, çocukları çiğneyerek Tais'in yanına sokuldu, şöyle bir tarafa çekti:

— Güzel kız, bana bak, hatırla beni, ondan sonra hakikaten aşktan vaz geçiyor musun, onu söyle?

dedi. Dedi amma Pafnüs de Tais'le «Serons» un arasına atılarak :

— Dinsiz, eğer sen buna dokunacak olursan kendini ölmüş bil: bu kadın mukaddesdir, Allah payıdır! diye bağırdı.

Kendinden geçen delikanlı şöyle mukabele etti:

— Defol, maymun! Bırak beni sevgilimle görüşeyim, yoksa sakalından tuttuğum gibi murdar leşini işte bu ateşe kadar sürükleyip seni bal kabağı gibi kızartırım!

İşte böyle deyip Tais'e el attı. Fakat papas umulmaz bir şiddetle itti, delikanlı sendeledi, dört adım geriye yuvarlanıp ateş yığınının dibindeki alevli odunların içine düştü.

Bu sırada ihtiyar «Tadde» ötekinden berikine koşuyor, kölelerin kulaklarını çekip efendilerin ellerini öpüyor, herkesi Pafnüs'ün aleyhine kışkırtıyordu; hattâ nihayet küçük bir grup teşkil edip kız kaçırان papazın üstüne sevk etmeye bile muvaffak oldu. «Serons» ayağa kalktı : yüzü gözü karalanmış, saçları yanmış, henü dumanndan, hem öfkeden boğulacak hale gelmişti. Tanrılara küfrederek muhacimlerin arasına katıldı; onların arkasından da koltuk değneklerini sallayıp sürünerek bir sürü dilenci geliyordu. Nihayet Pafnüs kolları uzanan muhacimlerin yumruklarından, sopalarından ve ölüm tehditlerinden mürekkep bir çenber içine alındı.

— Dar ağacına! Papas dar ağacına!

— Hayır, ateşe atın. Diri diri yakın!

Bu tehditler yağarken Pafnüs güzel şikârını sımsıkı tutup bağrına basıyor, gök gürültüsünü andıran bir sesle:

— Kâfirler, diyordu, sakın ak güvercini Allahın kurtalından almıya kalkışmayın! Öyle bir günah işliyeceğiniz de şu kadına uyun, siz de onun gibi çamur kalbinizi altın edin! Ondan ibret alın da bu dünyanın nîmetlerinden vaz geçin: onlar sizin hükmünüzde değil, siz onların hükmündesiniz. Vakit geçirmeyin: ceza günü geliyor, Allahın sabrı tükeniyor. Tövbe edin, istiğfar edin,

günahlarınızı itiraf edin, ağlayın Allaha yalvarın. Tais'in gittiği yoldan gidin. Onun kebairinden farkı olmıyan cina-yetlerinize lânet edin. İçinizde zengin, fakir, tüccar, asker, esir, asıl, kim vardır ki Allaha karşı fahişeden üstün ol-duğunu iddia edebilsin? Her biriniz bir canlı çirkefsiniz birdenbire bir çamur nehri gibi akıp gitmeyişiniz ancak Allahın mağfiretinden doğan bir mucizedir.

Papas bu sözleri söylerken gözlerinden alevler fışkı-rıyordu; dudaklarından ateşler çıkar gibi oluyor ve etra-fındakiler onun bu ateşten sözlerini ister istemez dinli -yorlardı.

Fakat ihtiyar «Tadde» boş durmuyordu. Yerden taş-larla istridye kabukları toplayıp gömleğinin eteğine sak-lıyor ve kendisi atamadığı için dilencilerin ellerine sı -kıştırıyordu. Biraz sonra çakıl taşları yağmur gibi yağmı-ya başladı ve ustaca atılan bir istridye kabuğu da Pafnüs'-ün alnını yardı. O mustarip şehit çehresinden akan kan yeni bir vaftiz suyu şeklinde töbekâr kadının başına dam-lıyor ve papas bağrına bastıkça nazik teni onun o kıldan gömleğinin temasiyle incinen Tais de vücudundan haşyet ve şehvet râşeleri geçtiğini hissediyordu.

İşte bu sırada başında çiçekten bir taç görünen zarif kıyafetli bir adam o çılgın cemaati yarıp kendine yol aç-a-rak:

— Durun! durun! Bu papas benim kardeşim! diye bağıırıyordu.

Bu gelen «Nisyas» dı : filozof «Ökrit» in gözlerini ken-di elleriyle kapadıktan sonra evine dönmek için işte bu meydandan geçerken ateş yığınınından dumanlar çıktığını, Tais'in bir riyazet gömleği giydiğini ve Pafnüs'ün de taş-landığını görmüşse de pek şaşmamıştı, çünkü «Nisyas» hiç bir şeye hayret etmezdi.

Tekrar, tekrar bağıırıyordu:

— Durun, diyorum; benim eski arkadaşıma dokunma-yın; benim Pafnüs'cüğüme kıymayın.

Fakat filozofların o ince münazaralarına alışmış olan

«Nisyas» da halkın galeyanını dindirecek kuvvetli irade-den eser bile yoktu. Dinliyen olmadı. Papazın başına çakıl ve kabuk yağmurları yağmakta devam ediyor ve o da vücudunu Tais'e siper itti haz ederek Mevlâsına şükrettiğinden, Allahın inayetiyle her yarası bir nûvaziş şeklini alıyordu. Halka söz geçiremeyeceğini anlayıp ne tehdit, ne telkinle dostunu kurtaramıyacağına kanaat getiren «Nisyas» artık işi pek de itimad etmediği Tanrılara havale edeceği sırada, insanlara karşı duyduğu istihfafın tesiriyle birdenbire aklına bir hile geldi. Öyle şehvetle sefahat ve sadakayla merhamet düşkünlerinde daima şişkinliğini muhafaza eden altın ve gümüş dolu kesesini kemerinden çıkardı; sonra taş atanların hepsine koşup altınları kulaklarında şingırdattı. Galeyan öyle müthişti ki ilk önce hiç kimse aldırmadı; fakat gittikçe bütün nazarlar şingırdıyan atınlara dikildi ve bu manzara karşısında gevşiyen kollar artık şikârlarını tehdit etmemiye başladı. «Nisyas» halkın gözleriyle ruhlarını celbe muvaffak olduğunu görünce kesesini açtı, kalabalığın içine altın ve gümüş paralar saçmaya başladı. İlk önce en aç gözlüler eğilip toplamaya koyuldu. Bu ilk muvaffakiyetine memnun olan filozof öteye beriye ustalıkla dirhemler ve dinarlar serpti. Kaldırımların üstünde zıplıyan dünyalıkların seslerine kapılan işkenceciler hep birden yere kapandı. Dilenciler, esirler, tüccarlar biribiriyle itişip kalkışırken «Serons» un etrafında bir halka teşkil eden asilzadeler de bu manzarayı kahkahalarla seyrediyorlardı. Hattâ «Serons» bile öfkesini unuttu. Yanındakiler yerlere kapanan rakipleri kışkırtıyor, pehlivanlar seçip bahisler tutuşuyor ve ikide bir kavga çıktıkça tıpkı hırlaşan köpeklerle yapıldığı gibi ayak takımını birbirine karşı kızıştırıyorlardı. Kötürüm bir dilenci eline bir drahmi geçirince alkış tufanları afakı tuttu. Bunun üzerine o genç asilzadeler de para saçmaya başladı ve o koskoca meydanda bir maden yağmuru altında kalan bir sürü insan sırtının kabarmış bir deniz dalgaları

gibi birbiriyle çarpışmasından başka bir şey görünmez oldu. Pafnüs artık unutulmuştu.

«Nisyas» hemen ona koştu arkasına mantosunu örtüp Tais'le beraber daracık sokaklara götürdü: artık takip eden yoktu. Bir müddet sessizce koşuşdular; ondan sonra artık selâmete çıktıklarını anlayıp adımlarını ağırlaştırdılar; «Nisyas» mahzun ve müstehzi bir eda ile:

— Demek kader böyle imiş! «Pluton» «Prozerpin» i kaçırıyor, yani Tais benim vahşi dostumun peşine düşüp bizden uzaklaşıyor, ha!

dedi. Tais de şu cevabı verdi:

— Öyle, Nisyas, öyle, ben senin gibi güleç yüzlü, güzel kokulu, nazik ve hodbin insanlar içinde yaşamaktan artık usandım. Malûmdan bıktığım için meçhulün peşine düşmek istiyorum. Ben neş'enin neş'e olmadığını tecrübeyle anladım: şimdi bu adam da bana hakikî neş'enin ıstırapta olduğunu öğretiyor. Ben de ona inanıyorum, çünkü o hakikati biliyor.

«Nisyas» gülümsiyerek sözüne şöyle devam etti:

— O yalnız hakikati bilir amma ben hakikatleri bilirim, canımın içi. Onun bildiği bir tek hakikat; ben bütün hakikatlere vâkıfım. Ben ondan daha zenginim amma, doğrusunu istersen daha zengin olduğum için daha mağrur olmadığım gibi daha mes'ut da değilim.

Papasın gözlerinden ateşler saçarak kendisine baktığını görünce de şu sözleri ilâve etti:

— Ben seni ne çok gülünç, ne de büsbütün haksız buluyorum zannetme, azizim Pafnüs. Hattâ eğer kendi hayatımı senin hayatınla mukayese edecek olursam, esas itibariyle hangisinin müreccah olduğunu bile kestiremem. Ben biraz sonra «Krotil» le «Mirtal» in hazırlamış olacakları banyoya gireceğim, bir «Poti» sülününün kanadını yiyeceğim, ondan sonra da ya bir «Mile» masalını veyahut «Metrodor» un eserlerinden birini belki yüzüncü defa olarak okuyacağım. Sana gelince, sen de höcrene gidip mutî bir deve gibi yere çökerek bir çok zamandır ağzında geve-

leyip durduğun bilmem hangi bir avsun cümlesini diline dolayıp geviş getirecek ve akşam olunca da yağsız, tuzsuz bayır turpları yutacaksın. Şimdi, azizim, zahiren birbirine benzemiyen bu hareketlerde bulunmakla her ikimiz de tek-mil ef'ali beşeriyenin yegâne sâiki olan aynı bir hisse itti-ba etmiş olacağız: saadetin, saadet denilen vehmin peşin-de koşacağız. Onun için eğer ben şimdi kendimi haklı gös-terip seni haksız çıkaracak olursam, münasebetsizlik et -miş olurum, azizim efendim!

«Sana gelince, Tais'ciğim, sen de git zevkine bak, ri-yazet ve imsâk içinde eğer mümkünse servet ve eğlence i-çinde olduğundan daha mes'ut ol. Her ne olursa olsun, ben sana gıpta ederim. Çünkü Pafnüs'le ben, bütün ömrümüz-de hep kendi mizacımızla uyup yalnız bir türlü zevk pe-şinde koştuğumuz halde, sen hayatında aynı bir ferdin en-deren duymuş olacağı en mütenakız zevkleri tatmış ola-caksın, Tais'ciğim. Doğrusunu istersen, ben de bir saat ka-dar tıpkı bizim Pafnüs cinsinden bir veliyullah olmak iste-mez değilim. Fakat benim için onun imkânı yok. O halde, Allaha ısmarladık, Tais! Mizacınla mukadderatında gizli kuvvetler seni nereye sevkediyorsa sen de oraya gidersin. Haydi git, gittiğin uzak yerlere «Nisyas» ın hayır duala-rıyla beraber git! Ben o duaların ne boş şeyler olduğunu bilmez değilim; fakat vaktiyle senin kollarının arasında duyduğum, şimdi de hatırasını kalbimde hissettiğim o tat-lı hayallere karşı sana kuru teessürlerle boş dualardan baş-ka ne ile mukabele edebilirim? Elvedâ, lütûfkâr kadın, el-vedâ! İyiliğin meçhul timsali, faziletten gizlisi, erkekle -rin şehveti, elvedâ! Tabiatın meçhul bir maksatla şu sah-te dünyaya atmış olduğu şekillerin en güzeli, elvedâ!

«Nisyas» bu sözleri söyledikçe papasın kalbinde derin bir hiddet kaynıyordu.

(Nisyas) papasın yüzüne şefkatle bakıyordu.

— Allaha ısmarladık, kardeşim, dedi; inşallah şu i-man, kin ve aşk hazinelerini son nefesine kadar muhafa-za edersin! Allaha ısmarladık, Tais : sen beni unutmaya

ne kadar çalışsan nafile, çünkü senin hâtıran daima benim kalbimde.

(Nisyas) onlardan ayrıldıktan sonra İskenderiye'nin büyük mezarlığı civarında cenaze çanakçılarının oturdukları dolambaçlı sokaklara dalgın, dalgın dalıp gitti. Bu çanakçıların dükkânları açık boyalı tuğladan ilâh, ilâhe, aktör, kadın ve kanatlı peri heykelleriyle doluydu: bu küçük heykeller ölümlerle beraber gömülürdü. (Nisyas) şimdi şurada gözleriyle gördüğü hafif insan taklitlerinden bazılarının belki de kendi ebedî uykusuna arkadaşlık edeceğine düşündü; hattâ gömleğinin etekleri kalkık mini-mini bir «Eros» heykeli alaylı bir gülüşle gülüyor gibi geldi. Kendi cenaze alayını kendi gözleriyle görür gibi olmasa (Nisyas) a çok güç geliyordu. Hüznünü gidermek için işi felsefeye döküp şöyle bir muhakeme kurdu:

— Her halde zaman mefhumu aslı olmıyan bir vehimden ibarettir. Bu mefhum bizim kendi zihnimizin mahsulü olan bir kuruntudan başka bir şey değildir. Şu halde mevcut olmıyan bir şey nasıl olur da benim ecelimi getirebilir?... Amma bu hal benim ebediyen yaşayacağımı delâlet eder? Hayır, fakat ben bundan şu neticeyi çıkarıyorum ki benim ölümüm mevcuttur, şimdiye kadar mevcut olduğu gibi bundan sonra da olacaktır. Ben her ne kadar henüz onu hissetmiyorsam da o gene mevcuttur, fakat ben ondan korkmamalıyım, çünkü bir emrivakiin vukuundan korkmak deliliktir. Benim okumaya başlayıp henüz bitirmedeğim bir kitabın son sahifesi nasıl mevcutsa, ölüm de işte öyle mevcuttur.

Bu muhakeme onu neş'elendirmemekle beraber bütün yol boyunca işgal etti; onun için evinin kapısına varıp da kendisi gelinciye kadar top oynamakla vakit geçiren (Krotil) le (Mirtal) in o berrak kahkahalarını duyduğu zaman kalbi hâlâ ıstırap içindeydi.

Pafnüs'le Tais şehrin «Ay» kapısından çıkıp deniz kıyısını takip ettiler.

Papas :

— Şu koskoca mavi deniz bile senin kirlerini yıkamaz, kadın! diyordu.

Hiddetli, hakaretli sözler söylüyordu:

— Kancık köpeklerle dişi domuzlardan daha mülevves olduğun için, Allahın kendine mesken olarak yarattığı bir vücudu dinsizlerle müşriklere şehvet yatağı şekline soktun; öyle kirlendin, öyle kirlendin ki şimdi artık hakikati anladığın halde bile kendi kendinden iğrenip gönlün bulanmadan ne dudaklarını birleştirebiliyor, ne ellerini kavuşturabiliyorsun!

Tais sarp yollarda, kızgın bir güneş altında hiç ses çıkarmadan papası takip etti. Yorgunluktan dizleri kesiliyor, susuzluktan nefesi alevleniyordu. Fakat Pafnüs kâfir kalplerini gevşeten sahte merhametten eser bile duymadığı için o günahkâr vücudu kefaret gibi temizliyen ıstırabı gördükçe seviniyordu. Kutsî bir din gayretiyle aşka geldikçe, güzelliğini levsinin parlak bir delili şeklinde saklıyan bu muhteşem vücudu sopalarla döge döge parçalayacak gibi oluyordu. Daldığı düşünceler kalbindeki mukaddes gazabı körüklüyordu: hele Tais'in (Nisyas) 1 yatağına aldığı aklına gelince, o hali öyle feci buldu ki bütün kanı yüreğine hücum ettiğinden göğsü patlıyacak gibi oldu. Boğazında düğümlenip kalan lânet sesleri dış gıcirtılarına istihale ediyordu. Birdenbire fırladı; sapsarı bir benizle, müthiş bir heybetle, kalbi Allahla dolu bir halde kadının karşısına dikildi; baktı, baktı, tâ ruhuna kadar baktı, ondan sonra yüzüne tükürdü.

Tais durmadı, sakın bir tavırla yüzünü silip yoluna devam etti. Şimdi Pafnüs onu takip ediyor, tıpkı bir uçuruma bakar gibi gözlerini ona dikerek peşinden gidiyordu. Evliyaullaha yakışacak kudsî bir hiddetle yürüyordu. Mesihî bizzat intikam almak mecburiyetinde bırakmamak için Mesih'in intikamını kendisi almaya karar verdiği sırada, Tais'in ayağından kumun üstüne bir damla kan aktığını gördü. İşte

bunun üzerine açık duran yüreğine meçhul bir nefha serinliği girdiğini hissetti, dudaklarına bir yığın hıçkırık - lar çıktı, ağladı, koşup gitti, Tais'in huzurunda secde etti, «hemşire» diye hitaba başladı, kadının kanlı ayaklarını öptü. Belki yüzlerce defa:

— Kardeşim, kardeşim, anacığım, mubarek hatun! diye mırıldanıp durdu.

Sonra dua etti :

— Ey göklerdeki melekler, şu kan damlasını hürmetle toplayıp Arşı-a'lâ'ya götürün! Tais'in kanıyla sulanan kumda mucize kabîlinden bir şakayık açsın da kim görürse hem kalbi, hem havassı tertemiz olsun! Hey mubarek, hey mubarekler mubareki olan Tais!

Papas bu duayı edip böyle bir kehanette bulunur - ken eşeğe binmiş küçük bir çocuk geçti. Pafnüs çocuğa eşekten inmesini emretti, onun yerine Tais'i bindirdi, yuları eline aldı, yoluna devam etti. Akşama doğru güzel ağaç - larla gölgeli bir kanala rastgeldi; eşeği bir hurma ağacına bağladı; yosunlu bir taşta oturdu : Tais'le bölüştüğü bir ekmeği tuzla çördük otundan ibaret bir katıkla yedi. Avuçlarıyla soğuk sular içiyor ve ilâhiyattan bahsediyorlardı. Tais diyordu ki:

— Ömrümde bu kadar temiz bir su içmedim, bu kadar saf bir hava teneffüs etmedim; her esen rüzgârda Allahın estiğini hisseder gibi oluyorum.

Pafnüs de şu cevabı verdi:

— Bak, işte akşam oldu, hemşire. Gecenin mavi karanlıkları tepelere çöküyor. Fakat biraz sonra tan ağarırken hayat merkezlerinin parladığını göreceksin; biraz sonra ebedî sabah güllerinin yandığını göreceksin.

Bütün gece yürüdüler; hilâlin aydınlığı dalgaların gümüş kabartılarını okşarken onlar da mezamir okuyor - lar, ilâhiler söylüyorlardı. Güneş doğarken çöl gözlerinin önünde sonsuz bir arslan postu gibi imtidad ediyor ve kum deryasının sonunda hurma ağaçlarının yanındaki beyaz höcreler fecrin aydınlığında parlıyordu.

Tais :

— Baba, hayat merkezleri bunlar mı?

diye sordu:

— İşte bunlar, kızım, kızkardeşim, bunlar. Seni kendi elimle kapatacağım selâmet yuvası işte burası!

Biraz sonra, koğanların etrafında uçuşan arılar gibi höcrelerin etrafında kaynaşan bir çok kadınlar gördüler. Kimisi ekmek pişiriyor, kimisi zerzavat ayıklıyordu; bir çokları da yün eğiriyor ve gökyüzünün aydınlığı tıpkı Allahın tebessümü gibi üzerlerine iniyor - du. Diğer bir kısmı da ilgın ağaçlarının gölgelerinde düşünceye dalmıştı; bunların beyaz elleri yanlarında sallanıyordu: çünkü bunlar «Madlen» tarikatine sülûk ettikleri için duadan, vecit ve istiğraktan başka bir şey yapmazlardı. İşte onun için bunlara «Meryemler» denir hep beyazlar giyinirlerdi.

Elişleri yapanlara da «Martlar» ismi verilir ve bunlar da mavi elbise giyerlerdi. Hepsinin yüzleri örtülüydü: yalnız en gençleri alınlarında perçemler bırakırlardı; her halde bunu istemiyerek yapıyorlardı, çünkü tarikat nizamları buna müsait değildi. Çok yaşlı, uzun boylu, bembeyaz bir kadın sert ağaçtan bir asâyâ dayanarak höcreden höcreye gidip geliyordu. Pafnüs bu kadına hürmetkâr bir tavırla yaklaştı, baş örtüsünün ucunu öptü:

— Selâmünaleyküm, muhterem Albin! dedi. Başında bulunduğun kovana çiçeksiz bir yolda kaybolmuş bir arı getirdim. Ben bunu avcumun içine alıp nefesimle ısıttım. Al, senin olsun, sana veriyorum.

Papas parmağıyla Aktrisi gösterdi; o da kaysar kızının önünde yere diz çöktü.

(Albin) nafiz nazarlarını bir an Tais'e dikti, ayağa kalkmasını emretti, alnından öptü, sonra papasa dönerek:

— Bunu da Meryemler takımına koyarız.

dedi.

Bunun üzerine Pafnüs Tais'in selânet yuvasına hangi yollardan geldiğini anlatıp ilkönce bir höcreye kapatılma-

sını istedi. Baş rahibe de razı oldu, töbekâr kadını bir kulübeye götürdü: bu kulübe, (Leta) isminde bir bâkireden kudsiyet alıp onun ölümünden beri boş duran bir kulübeydi. Höcrede bir yatak, bir masa ve bir de testiden başka bir şey yoktu; Tais daha eşîge ayak basar basmaz içinde sonsuz bir saadet duydu.

Pafnüs :

— Kapıyı kendi elimle kitliyeceğim, Hazreti İsa'nın bizzat gelip kendi elleriyle sökeceği mührü de kendim koyacağım.

dedi. Çeşme başından bir avuç balçık getirdi, saçından bir telle biraz tükrük katarak kapının aralıklarından birine yapıştırdı. Sonra Tais'in memnun ve müsterih durduğu pencereye yaklaşp yere diz çöktü, üç defa Allaha şükretti ve:

— Hayat yollarında yürüyen kadın ne sevimlidir! Ayakları ne güzcl, yüzü ne nurludur! diye haykırdı.

Ondan sonra ayağa kalktı, kukuletasını gözlerine indirdi, yavaş yavaş uzaklaşıp gitti.

(Albin) maiyet bâkirelerinden birini çağırdı:

— Kızım, dedi, haydi git, Tais'e ne lâzımsa götür: ek-mek götür, su götür, üç delikli bir de ney götür!

SÜTLEĞEN

Pafnüs artık mukaddes çöle dönmüştü. «Atribis» taraflarında bir gemiye bindi: bu gemi rahip (Serapyon) un manastırına erzak taşımak üzere Nil'in yukarılarına doğru çıkan bir gemi idi. Karaya çıkınca, müritleri coşkun te - zahürlerle karşı geldi. Kimisi kollarını gökyüzüne doğru kaldırıyor, kimisi de papasın ayaklarına kapanıp sandallarını öpüyordu. Onların bu tezahürleri, o mubarek zati şerifin İskenderiye'de gösterdiği muvaffakiyeti öğrenmiş olmalarındandı. Kilisenin emniyet ve muzafferiyetine ait haberler papaslara umumiyetle işte böyle meçhul ve seri vasıtalarla giderdi. Havadis, çölde sam yeli süratiyle e - serdi.

Pafnüs kumlara dalıp giderken, müritleri de Allaha şükrederek peşinden gidiyorlardı. Din kardeşlerinin en eskisi olan (Flâvyen) birdenbire ruhanî bir cezbe uğrayıp Allahtan ilham alarak şöyle bir ilâhî okumaya başladı:

— Ne mubarek gün bu gün! İşte babamıza kavuştuk!

«Babamız, mükâfatı hepimize ait yeni muvaffakiyet - lerle mücehhez dönüyor.

«Babaların fazileti çocukların servetidir; rahiplerin kudsiyeti bütün höcreleri güzel kokular içinde bırakır.

«Pafnüs babamız Yesû-ül-Mesih'e yeni bir zevce takdim etti.

«Keramet gösterdi: kara koyunu ak koyun yaptı.

«İşte şimdi de bize yeni sevaplarla mücehhez geliyor.

«Çiçeklerin özüyle ağırlaşan Feyyum arısı gibi geliyor.

«Yünlerinin ağırlığına güç dayanan Habeşistan koçu gibi geliyor.

«O böyle gelince, bize düşen de yemeklerimize biraz zeytinyağı katarak bu mubarek günü kutlamaktır!»

Rahibin oturduğu höcrenin kapısına geldikleri zaman, hepsi birden diz çöküp :

— Babamız bizi takdis etsin; avdetini tes'id için de her birimize bir ölçek zeytinyağı versin! diye bağırdılar.

Yalnız Safderun Pol ayakta durup :

— Bu adam da kim?

diye soruyor ve Pafnüs'ü tanımıyordu. Fakat sözüne kulak veren yoktu, çünkü kalbinde iman dolu olmakla beraber kafasında zekâdan eser olmadığını hepsi bilirdi.

«Antinoe» rahibi höcresine kapanınca şöyle düşündü:

— Nihayet işte huzur ve saadet yuvama döndüm. Demek artık sükûn ve huzurumun kalesine kapanmış oluyorum. Fakat acaba neden dolayı şu kamış çatı artık yüzüme gülmüyor. Nicin şu duvarlar bana «Hoş geldin!» demiyor? Gittiğim gündenberi bu saadet yuvasında hiç bir şey değişmemiş, her şey yerli yerinde. İşte masam, işte yatağım.

İşte bana kaç defa uhrevî selâmet fikirleri ilham eden mumya kafası, işte içinde hep Allahın hayalini görmek istediğim kitap. Bunların hepsi yerinde amma hiç biri benim bıraktığım gibi değil. Hiç bir şeyde eski letâfetinden eser kalmamış, her şey hazin bir hal almış; bu gün bana bunların hepsini ömrümde ilk defa olarak görüyorum gibi geliyor. Vaktiyle kendi ellerimle yaptığım şu yataklıkla şu masaya, şu kupkuru ve kapkara kafaya, Allahın ilhamlarını kaydettiğim şu papirüs tomarların baktıkça âdetâ bir ölü eşysı görüyor gibi oluyorum. Hepsini bildiğim halde şimdi hiç birini tanıyamıyorum. Çok yazık! Etrafımdaki eşya hakikatte değişmemiş olduğuna göre, demek ki ben eski ben değilim. Ben bir başkasıyım. Bu eşyanın sahibi olan ölü benim! Ölen benliğim ne oldu, yarabbi! Kendisi ne götürdü? Bana ne bıraktı? Ben kimim?

Hele hiç elinde olmıyarak höcresini çok küçük bulmasına çok canı sıkılıyordu, çünkü iman gözüyle bakınca, bu höcrenin ucu bucağı görünmemeliydi, zira Allahın hudutsuzluğu burada başlıyordu.

Pafnüs secdeye kapanıp duaya başlayınca, içine biraz ferah geldi. Duaya başlıyalı bir saat ya geçmişti, ya geçmemişti: birdenbire gözlerinin önünden Tais'in hayali geçti: Papas Allaha şükretti :

— Ey Mesih, bana bunu gönderen sensin! Bu inayet ancak senden gelebilir : Demek sana takdim ettiğim kadının hayaliyle memnun, emin ve müsterih olmamı istiyorsun! İşte onun için sen bana onun artık eski zehrinden eser kalmıyan tebessümünü, bundan böyle masumiyet kesbeden letâfetini, dikenlerini kendi ellerimle ayıkladığım güzelliğini gösteriyorsun! Sen beni tatyip için onu bana tıpkı benim senin için tasfiye ve tezyin ettiğim şekilde gösteriyor, arkadaş arkadaşına hoş bir hediye nasıl gülümseyerek gösterirse, sen de onu bana işte öyle izhar ediyorsun. Ben de işte bundan dolayı, o hayatın bana senden geldiğini bildiğimden dolayı bu kadının seyrine doymuyorum. Onu sana veren ben olduğumu tabîî unutmazsın, değilmi Madem hoşuna gidiyor, büsbütün senin olsun; amma sakın onun o parlak güzelliğini kendi gözlerinden başka gözlere gösterme ha!

Pafnüs bütün gece uyuyamadı: Tais'in hayalini Periler mağarasındaki hakikatinden daha vazıh şekillerle gördü. Bunu kendikendine de itiraf edip :

— Ben ne yaptıysam Hak yolunda yaptım! dedi.

Bununla beraber, günlünün bir türlü rahat etmediğini gördükçe kendisi de şaşıyordu. İnler gibi bir sesle:

— Niçin mahzunsun, ey gönül, niçin benim rahatımı kaçıırıyorsun? diyordu.

Diyordu amma kalbi hep üzüntü içinde kıvranıyordu. Münzeviler için korkunç imtihan günleri geldiğini gösteren bu iç sıkıntısı tam otuz gün sürdü. Tais'in hayali gece gündüz gözünün önündeydi. Pafnüs hâlâ bu hayalin Allah-tan geldiğine kani olduğu için defetmek istemiyor, hâlâ

bu hayalin mubarek bir kadın hayali olduğuna inanıyordu. Faka tbir gece sabaha karşı Tais rüyasına girdi: saçlarında bir menekşe çelengi vardı; öyle korkunç bir letâfeti vardı ki papas dehşetinden bir naara atıp soğuk terler içinde uykusundan uyandı. Gözleri hâlâ uyku içinde olduğu halde yüzünden sıcak ve nemli bir nefes geçtiğini hissetti : ön ayaklarını yastığa dayayan küçük bir çakal kokmuş nefesini papasın burnuna üfleyip kis kis gülüyordu.

Pafnüs hayretinden dona kaldı, bastığı yer yıkılıyor sandı. Hakikaten artık yıkılan kanaatinden yuvarlanıp gidiyordu. Bir müddet düşünme kabiliyetini kaybetti; sonra tekrar aklını başına toplayıp tekrar düşünmiye başladı ama şimdi de düşüncesi ıstırabını büsbütün artırdı.

Kendi kendine:

— Her halde şu iki şıktan biridir, dedi : ya bu hayal de bundan evvelkiler gibi rahmanîdir ve bu takdirde esasen iyi olduğu halde kirli bir kaptaki ekşiyen şarap gibi benim kalbimin fesadından bozulmuştur. Eğer bu böyle ise, benim denaetim fazileti fazahate kalbetmiş ve çakal şekline giren şeytan da hemen bu vaziyetten azamî surette istifade etmiş demektir. Yahut bu hayal rahmanî değil şeytanîdir ve bu takdirde fasit ve bâtıl olan odur. Eğer bu ikinci şık vâritse, o zaman bundan evvelki hayallerin de benim zannettiğim gibi semavî bir menşee mensup olup olmadıklarında bihakkın tereddüt ederim. Demek ki ben münzeviler için zarurî olan fark ve temyiz hassasından mahrumum. Her iki takdire göre de Cenabı Hak beni rahmetinden mahrum ediyor demektir : ben bu halin sebebini bilmediğim halde yalnız neticesini hissediyorum.

Pafnüs işte bu muhakemeleri yürütüyor ve derin bir ıstırapla şu salleri soruyordu:

— Ey ulu Tanrım, senin kendi evliyalarının hayalleri de bir tehlike teşkil ettikten sonra, sen kullarını daha ne gibi tecrübelerle tabi tutacaksın? Bana benim anlayacağım ibr alâmet ve işaretle hangi şeyin senden, hangi şeyin ötekenden geldiğini ayân et, yarabbi!

Fakat hikmetinden sual olunmayan Allah Pafnüs kullunun kalbini her nedense tenvir etmek istemediğinden, şüphe içinde kalan papas artık Tais'i düşünmemiye karar verdi. Verdi amma bu karardan da fayda çıkmadı. Tais onun yanında değildi amma içindeydi. Her ne yapsa, okusa, düşünceye dalsa, ibadet etse, mürakabeye varsa hep Tais'in baktığını hissediyordu. Onun hayali gelirken öyle bir hışırtı olurdu ki tıpkı bir kadının yürürken örselediği bir kumaş hışırtısına benzerdi; bu hayallerde hakikatlerden daha bariz bir vuzuh vardı: Hakikatler müteharrik ve müphem oldukları halde ıssızlıktan doğan hayallerde yalnızlığın bütün hususiyetleriyle kuvvetli bir kat'iyet görülür. Tais Pafnüs'e muhtelif şekillerde görünüyordu; bazan alnında son çiçek çelengiyle, tıpkı İskenderiye'deki ziyafette olduğu gib gümüş sırma işlemeli mor bir elbise ve düşünceli bir çehre ile görünür, bazan ince tül bulutları ve Periler mağarasının ılık gölgeleri içinde şehvetkâr olur, bazan riyazet gömleği içinde semavî bir neş'e ile dindar görünür, bazan da gözleri ölüm dehşetleri içinde yanarken yaralı kalbinin kanlarına bulanmış çıplak göğsünü gösterek feci bir halde tezahür ederdi. Bu tecellilerde onu en çok mustarip eden şey, kendi elleriyle yaktığı çelenklerin, gömleklerin, tüllerin böyle hortlayıp durmalarıydı; Pafnüs bu eşyanın ölmez bir ruhu olduğuna kani oluyor ve bu kanaatle :

— İşte şimdi de Tais'in işlediği günahların sayısız ruhları hep bana geliyor!
diye haykırıyordu.

Pafnüs başını çevirdikçe Tais'i hep arkasında hisseder ve bu hal onu büsbütün endişeye düşürürdü. Çektikleri çekilecek şeyler değildi. Fakat bunca şeytan iğvaları içinde cismiyle ruhu saffetini muhafaza ettiği için Allahtan ümidini kesmiyor, Cenabı Hakka tatlı serzenişlerde bulunuyordu.

— Yarabbi, diyordu, eğer ben o uzak yerlere gidip müşrikler içinden o kadını getirdiysem kendim için değil,

senin için getirdim. Sana ettiğim bir hizmetin narına yanı-
mam senin adaletine sığar mı Yarabbi? Sana sığındım, iki
gözüm Mesihim! Benim halâskarım sensin, beni muhafaza
buyur! Hakikatın yapamadığı bir şeyi hayalin yapmasına
imkân verme. Ben o kadının vücuduna karşı muzaffer ol-
duktan sonra, şimdi hayaline beni mağlup etme. Ben şim-
di hayatımın en büyük tehlikelerine maruz olduğumun far-
kındayım. Hayalin hakikatten daha kuvvetli olduğunu hem
biliyor, hem hissediyorum. Zaten hayal demek de ulvî
bir hakikat demek olduğuna göre, bunun başka türlü ol-
masına imkânını vardır? Hayal eşyanın ruhudur. (Eflâ -
tun) bile bir putperest olmakla beraber fikir ve hayalin
mücerret ve müstakil mevcudiyetini kabul etmiştir. Senin
de bana refakat ettiğin şeytanlar ziyafetinde sözlerini din-
lediğim insanlar her ne kadar kebairle mülevves kimseler-
se de her halde akılsız değillerdi, Yarabbi: yalnızlıkta, mü-
rakabe ve istiğrak içinde hissettiğimiz şeylerin birer ha-
kikat olduğunda hepsi ittifak ediyordu; zaten senin kendi
Kitabın da bir çok yerlerinde rüyaların ehemmiyetiyle ge-
rek senin, gerek hasmının gösterdiği hayallerin kuvvetini
teyit ve tasdik ediyor, Allahım.

Şimdi onda yeni bir adam peyda olmuş ve bu yeni a-
dam artık Allahla münakaşaya başlamıştı, amma Allah onu
tenvir hususunda pek acele etmiyordu. Geceleri uzun bir
rüya şeklinde geçiyor ve gündüzlerinin de artık gecelerin-
den hiç bir farkı olmuyordu. Bir sabah derin derin içini çe-
kerek uykusundan uyandı: bu iç çekişlerinde öyle bir inilti
vardı ki âdetâ ay ışığında cinayet kurbanlarının mezarla-
rından çıkan iniltilere benziyordu. Rüyasında Tais gelmiş,
kanlı ayaklarını göstermiş ve kendisi ağlarken o da yata-
ğına girivermişti. Pafnüs'ün artık hiç şüphesi yoktu: Tais-
in hayali tahir değil, gayri tahir bir hayaldi.

İstikrahından gönlü bulanarak kirlenen yatağından fır-
ladı ve artık gün yüzünü görmemek için yüzünü elleriyle
kapadı. Saatler geçiyor, fakat onun içindeki hacalet hissi
bir türlü geçmiyordu. Höcresinde her şey sükût içindeydi.

Bir çok günlerdenberi ilk defa olarak Pafnüs yalnız kal - mıştı. Her günkü hayal artık çıkıp gitmişti amma onun bu gaybubetinde bile bir dehşet vardı. Gördüğü rüyanın hatı - rasını silecek hiç, hiç bir şey yoktu. Pafnüs haşyet ve deh - şet içinde şöyle düşünüyordu:

— Nasıl oldu da reddetmedim? Nasıl oldu da o buz gi - bi kollarıyla ateş gibi dizlerinden sıyrılamadım?

Pafnüs artık o iğrenç yatağın yanında Allahın ismini zikretmeye cesaret edemiyor ve höcresinin kudsiyeti zail olduğu için şeytanların istedikleri zaman serbestçe girip çıkmalarından korkuyordu. Bu korkusu esassız değildi. Vaktiyle eşikten içeri giremeyen yedi küçük çakal sırayla içeri girip yatağın altına dizildi. Akşam üstü dua vakti se - kizinci bir çakal daha geldi : hele bunun kokusu dayanılır şey değildi. Ertesi gün dokuzuncu bir çakal daha iltihak et - ti ve az zamanda otuz, sonra altmış, sonra seksen çakal oldu. Bunların sayıları büyüdüğüce cüsseleri küçülüyor ve hemen hemen fare kadar küçüldüklerinden zemin döşe - mesini ,yatağı, iskemleyi boydan boya kaplıyorlardı içlerin - den biri yatağın baş ucundaki tahta masanın üstüne sıçra - yıp dört ayağını birleştirerek mumya kafasının üstünde duruyor ve ateşli gözlerle papaza bakıyordu. Her gün bir sürü yeni çakallar daha geliyordu.

Pafnüs gördüğü rüyanın kerahatini temizleyip mülev - ves fikirlerden kaçmış olmak için levs içinde kalan höc - resini terke ve çölün uca bir yerinde müthiş riyazetler, fevkalâde çileler ve yepyeni perhizler ve imsâklerle nef - sini tehzibe karar verdi. Fakat bu kararını tatbik etmeden evvel bir kere ihtiyar (Palemon) a gidip fikir danıştı.

(Palemon) u bahçesinde marullarını sulamakla meş - gul buldu. Akşam oluyordu. Nili mubarek mavi görünü - yor ve mor tepelerin eteklerinden geçiyordu. O mubarek zati şerif de omuzuna konan bir güvercini ürkütmemek i - çin yavaş yavaş yürüyordu.

— Selâmünâleyküm, Pafnüs kardeş! dedi. Allahın şu lûtfuna bak : yarattığı hayvanlarla kendi eserlerinden

bahsedip gök yüzündeki kuşları kuvvet ve kudretinin tecelline vesile itti haz edeyim diye onları bana gönderiyor. Şu güvercine bak, şunun boynunda harelenen renklere bak, Ulu Tanrım bunu ne güzel yaartmış! amma sen galiba bana dinî bir meseleden bahsetmiye geldin, değil mi kardeşim? Eğer öyleyse kovamı şöyle koyayım da kulak kesileyim.

Pafnüs ihtiyara seyahatinden, avdetinden, gündüzleri gördüğü hayallerden, geceleri gördüğü rüyalardan bahsetti ve hattâ o caniyane rüyasıyla çakal sürülerini bile anlattı.

Hepsini anlattıktan sonra da şu suali sordu:

— Şimdi ben çöle çekilip fevkalâde riyazetler ve çilelerle şeytanı şaşırtmak istiyorum, sen ne dersin, baba?

(Palemon) şöyle cevap verdi :

— Ben âciz bir günahkârım; bütün ömrümü işte bu bahçede ceylanlar, tavşanlar ve güvercinlerle geçirdiğim için insanları iyi bilmem. Bununla beraber, bana öyle geliyor ki senin bu derdine sebep, cismanî âlemin gürültülerinden yalnızlığın sükûnuna birdenbire geçmiş olmandır, kardeşim. Bu ânî geçişler ruhun sihhatine çok dokunur. Senin vaziyetin, kendisini aynı zamanda hem şiddetli bir sıcağa, hem şiddetli bir soğuğa maruz bırakan bir adamın vaziyetine benziyor, kardeşim. Öyle bir adam hem öksürükten sarsılır, hem sıtmadan kıvrılır. Ben senin yerinde olsam, öyle berbat bir çöle çekileceğime bir rahibe, mubarek bir papasa yakışacak eğlencelerle vakit geçirirdim, Pafnüs kardeş. Meselâ civar manastırları dolaşırdım. Rivayete nazaran çok güzel manastırlar varmış. Rahip (Serapyon) un manastırında bin dört yüz otuz iki hücre olduğundan bahsediyorlar. Bu manastırdaki papaslar Yunan alfabesindeki harflerin sayısı kadar zümreleere ayırmış. Hattâ papasların seciyeleriyle mensup oldukları harfin şekli arasında bile bazı münasebetler bulunduğunu söylüyorlar: Meselâ (Z) harfine mensup olanların mizacı dolambaçlı olduğu halde, (I) harfine mensup olanların fikirleri düz ve pürüzsüzmüş. Eğer ben senin yerinde olsaydım, gi-

dip bu hali kendi gözümle görür ve bu kadar şayanı hayret bir şeyi görmeden rahat etmezdim, kardeşim. Nil boy-larına serpilmiş cemaatların teşkilâtlarını da tetkik edip birbiriyle mukayese ederdim. Senin gibi bir din adamına işte bu gibi meşguliyetler yakışır. Rahip (Efrem) in çok güzel tarikat nizamnameleri tertip ettiğini her halde işit-mişsindir. Kalemin çok kuvvetli olduğu için, kendisinden müsaade alıp bunları istinsah edebilirsin. Bu iş benim e - limden gelmez; benim ellerim yalnız bel bellemeye alışmış olduğundan, papirüslerin üstünde kâtiplerin kamış kalem-lerini oynatacak çeviklikten mahrumdur. Fakat sen yazı bilirsin, kardeşim; Allahın bu lûtfuna şükretmelisin, dün-yada güzel yazıya doyum olmaz. Fâsit fikirlere karşı oku-yup yazmadan müessir silâh olamaz. Hem sen niçin (Pol) ve (Antuan) babalarımızın derslerini kaleme almıyorsun, Pafnüs kardeş? Bu dini meşguliyetler ruhunla hissiyatına gittikçe huzur ve sükûn verir; yalnızlıktan tekrar hoşlan-mıya başlar ve seyahatinden dolayı inkıtaa uğrıyan keşiş-lik işlerine yeniden devam edersin. Her halde şiddetli bir çileden büyük bir fayda beklememelidir. (Antuan) babamız bizimle beraber yaşarken daima söylediği bir söz vardır; derdi ki: «Orucun ifratı zaafa, zaf da ataletе sebep olur. Düşüncesizce uzatılmış imsâkler yüzünden vücutlerini ha-rap eden bazı papaslar vardır. Böyle yapanlar kendi elle - riyle kalplerine hançer saplamış ve dermansızlıklarından dolayı nefislerini şeytana teslim etmiş olurlar diyebilirim.» İşte o mubarek (Antuan) böyle söylerdi; ben biçare bir cahilim; amma Cenabı Hak inayet buyurdu da babamızın sözleri aklımda kaldı.

Pafnüs (Palemon) a teşekkür edip nasihatlerini dü - şüneceğine söz verdi. Bahçenin etrafındaki çitten dışarı çıktıktan sonra başını çevirdi : o temiz yürekli bahçıvan marullarını sularken sırtının kanburunda bir güvercin sa- lındığını gördü. Bu manzara karşısında ağlamak ihtiyacı duydu.

Pafnüs höcresine dönünce, karınca kaynaşır gibi aca-

yıp bir hal gördü. Şiddetli bir rüzgâra tutulmuş kum tanelerini andıran bir vaziyetle karşılaştı; dikkatli bakınca sürülerle küçük küçük çakallar gördü. O gece rüyasında yüksek bir taş sütun göründü : tepesinde bir insan çehresi vardı; kulağına da şöyle bir ses geldi:

— Haydi bu dikili taşın tepesine çık!

Papas uyandığı zaman bu rüyanın rahmanî olduğunu anlayıp müritlerini topladı, şu sözleri söyledi :

— Sevgili yavrular, ben Allahın emrettiği yere gitmek üzere sizden ayrılıyorum. Şimdi bana nasıl itaat ediyorsanız, benim gaybubetimde (Flâvyen) e de öyle itaat edeceksiniz; kardeşimiz (Pol) e de iyi bakınız. Hepinizi Allaha emanet ederim. Allaha ısmarladık.

Pafnüs uzaklaşırken, müritleri secdeye kapanıyorlar ve başlarını kaldırıncı kum deryasının ufuklarında onun o iri ve kara şeklini görüyorlardı.

Pafnüs gece gündüz yürüyüp az gide, uz gide nihayet vaktiyle müşriklerin yaptıkları bir mâbet harabesine vardı : bu mâbet, bundan evvelki mucizeli seyahatinde akreplerle periler arasında uyuduğu mâbetti. Tılsım işaretleriyle kaplı duvarlar olduğu gibi duruyordu. Tepeleri insan başları yahut lotüs çiçekleri şeklinde otuz muazzam sütun üstünde hâlâ iri taş kirşler vardı. Yalnız mâbedin nihayetinde bu sütunlardan biri eski yükünden kurtulup başı boş kalmıştı. Bu sütunun başlığı uzun gözlü, değirmi yüzlü bir kadın başı şeklindeydi : gülümseyip duran bu kadın başında inek boynuzları vardı.

Pafnüs bu sütunu görünce Allahın kendisine rüyada gösterdiği sütun olduğunu anladı ve irtifaini otuz iki kulaç kadar tahmin etti. Bu tahmin üzerine en yakın köye gidip o yükseklikte bir merdiven yaptırdı; bu merdiven direğe dayanınca üstüne çıktı, sütun başlığının tepesine diz çöküp Allaha dedi ki :

— Demek senin bana tayin buyurduğun mesken burasıymış, yarabbi! İnşallah ölünceye kadar burada senin teveccühün altında yaşarım!

Pafnüs yanına yiyecek almamıştı : Allahın inayetiyle köylülerin sadakalarına bel bağlamıştı. Hakikaten ertesi gün ikinci vaktine doğru çocuklarıyla beraber gelen bir takım kadınlar ekmek, hurma ve soğuk su gibi şeyler getirdiler; çocuklar da bunları direğin tepesine çıkardılar.

Sütun başlığı papazın up uzun yatmasına müsait olmadığından Pafnüs bağdaş kurup başını göğsüne sarkıtarak uyuyor ve bu vaziyette uyku onu uykusuzluktan bin kat fazla yoruyordu. Gün doğarken de atmacaların kanatları yüzüne değiyor, değer değmez Pafnüs haşyet ve dehşet içinde gözlerini açıyordu.

Tesadüf bu ya, papaza merdiven yapan marangoz Allahından korkan bir marangozdu. İşte bu dindar adam -cağız o mubarek zatı şerifin orada güneşle yağmur altında kaldığını ve uyurken yuvarlanıp gitmek ihtimalini düşünerek sütunun tepesine bir parmaklıkla bir çatı kurdu.

Bir taraftan da bu yaşayış tarzının harikulâdeliği köyden köye dillerde destan oluyor ve Nil boylarındaki çiftçiler pazar günleri karıları ve çocuklarıyla gelip sütun başlığında yaşıyan evliyaı seyrediyorlardı. Pafnüs'ün müritleri onun bu yüksek inzivagâhının hayret ve takdirle haber alıp yanına gittiler ve sütunun dibinde kulübelere kurmalarına müsaade aldılar. Her sabah, müritler pirin etrafında halka teşkil ediyor, o da onları şöyle sözlerle irşad ediyordu:

— Evlâtlarım, diyordu, Mesihin sevdiği küçük çocuklara benzemiye çalışın. Selâmet ondadır. Zina bütün kebairin asıl ve menşeidir : tıpkı bir babanın çocukları gibi bütün günahlar ondan çıkar. Kibir ve azamet, hasislik, tenbellik, haset ve hiddet gibi şeyler hep onun sevgili evlâtlarıdır. Ben İskenderyede bir şey gördüm, bakın size anlatayım: zenginlerin çamurlu bir nehir gibi taşıyıp giden şehvet ve sefahat cereyanlarına kapılarak sefalet ve felâket uçurumuna sürüklendiklerini gördüm.

Rahip (Efrem) le rahip (Serapyon) itikaf sahasında yapılan bu teceddüdü duyar duymaz kendi gözleriyle gör-

mek istediler. Pafnüs bunların bindiği geminin üç köşeli yelkenini tâ uzaktan fark edince Allahın kendisini münzevilere örnek olarak o direğin tepesine çıkarmış olduğuna hükmetti. O iki mubarek papas da onu görünce hayretlerini gizliyemediler; birbirleriyle müşavereden sonra çile ve riyazetin bu derecesini takbih etmekte ittifak edip Pafnüs'ü oradan inmeye teşvik ettiler.

— Bu hayat tarzı usul ve âdete mugayirdir; acayiptir, usulsuzdür! dediler.

Pafnüs de şöyle mukabele etti:

— Zaten münzevî keşiş hayatı bir harika değil de nedir? Münzevinin ef'al ve harekâtı da kendisi gibi acayip ve garip olmamalı mıdır? Ben buraya Allahın bir işaretiyle çıktım; ancak Allahın bir işaretiyle inebilirim.

Her gün takım takım papazlar gelip Pafnüs'ün müritlerine iltihak ediyor ve o havaî höcrenin etrafında kü-lübeler kuruluyordu. Pafnüs'ü taklit etmek isteyenlerden bir çokları da mâbet harabesinin muhtelif enkazına tırmandılar; fakat bunlar tarikat kardeşlerinin ta'rizleriyle kendi yorgunluklarına dayanamıyarak bir müddet sonra o sevdadan vaz geçtiler.

Her taraftan ziyaretçiler geliyordu. Bunların içinde çok uzaklardan gelenler hem aç hem susuzdu. Fakir bir dul bu gibilere karpuzla soğuk su satmayı düşündü. Mavi beyaz çizgili entarisiyle direğe dayanıp kırmızı toprak telerini, kâselerini, yemişlerini önüne dizen bu kadıncağız :

— Su! Buz gibi su!

diye bağırıp dururdu. Tıpkı bu dul kadın gibi fırıncının biri de bir sürü tuğla getirip yabancılara ekmekle çörek satmak üzere hemen yani başında bir fırın yaptı. Ziyaretçilerin sayısı durmadan çoğalıp artık Mısırın büyük şehirlerinden de seyirci gelmeye başladığından, tamahkârın biri de efendilerle uşakları, develerle katırları barındıracak bir kervansaray yaptırdı. Git gide sütunun kar-

şısında bir çarşı kuruldu: Nil balıkçıları balıklarını, bahçıvanlar da zerzevatlarını işte bu çarşıya getiriyorlardı. Halkı açıkta tıraş eden bir berber de neşeli sözlerle herkesi eğlendiriyordu. O kadar zaman huzur ve sükûn içinde kalan o eski mabed nihayet gürültülü bir hayat ve hareketle doldu. Meyhaneciler yer altı salonlarını şarap mahzenine kalbediyor ve eski zamanlardan kalma direklerle Kudsiyetli Pafnüs hazretlerinin resimleriyle müzeyyen yaftalar çakıyorlardı; bu yaftalarda Yunan ve eski Mısır dilleriyle şöyle bir yazı vardı :

«Burada nar şarabı, incir şarabı ve halis Kilikya birası satılır!»

Eski zamanların kabartma resimleriyle kaplı duvarlara satıcılar soğan hevenkleriyle isli balıklar, kesilmiş tavşanlar, yüzülmüş koyunlar asıyorlardı. Harabeler ezeli konukları olan fareler akşamları dizi halinde nehre doğru kaçıyor, onlar kaçarken de Nil vadisinin kara leylekleri endişeli tavurlarla boyunlarını uzatarak mutfak dumanlarının sarhoş yaygaralarıyla hizmetçi seslerine karışarak yükseldiği saçaklarda mütereddit ayaklarla duruyorlardı. Bu merkezin etrafında mühendisler sokakları çiziyor, duvarcılar da manastırlarla irili ufaklı kiliseler kuruyorlardı. Altı ay içinde ortaya bir şehir çıktı: bir muhafız kıt'ası, bir mahkemesi, bir hapishanesi ve bir de geçkin bir kör kâtibin idaresinde bir mektebiyle bütün bir şehir çıkıverdi.

Durmadan katile katile ziyaretçiler akın ediyordu. Piskoposlarla piskopos vekilleri de hayran, hayran koşup geliyorlardı. O sırada Mısırdaki bulunan Antakya patriki bütün Rühban takımıyla geldi. Direkli evliyanın o şayanı hayret hareketini âlenen tasvip etti ve «Libya» kilisesinin reisleri de «Atanas» başlarında olmadığından dolayı Antakya patriğine ittiba etti. Rahip (Efrem) le rahip (Serapyon) bu havadisi alır almaz koşup geldiler ve ilk defasında gösterdikleri tereddüt ve ihtirazlardan dolayı Paf-

nüs'den özür dilediler. Pafnüs de bunlara şöyle cevap verdi :

—Kardeşler şunu bilin ki benim bu çektiğim çile, uğradığım şeytan iğvalarının aklıma durgunluk veren sayısıyla tesirine nisbetle hafif kalır. Hariçten bakınca insan oğlu küçüktür; Allahın beni koyduğu sütunun üstünden âdem evlâdı bana karınca gibi görünüyor. Fakat dahilî manzara itibariyle insan çok büyüktür: dünya kadar büyüktür, çünkü dünyayı da ihtiva eder. Gözlerimde imtidat eden şu manastırlar, şu kervansaraylar, nehirde dolaşan şu yelkenler, şu köyler ve daha uzaklarda farkettiğim şu tarlalar, şu kanallar, şu kumlar, şu dağlar, işte bütün bunlar benim içimdeki âleme nisbetle hiçtir. Benim kalbimde sayısız şehirlerle hudutsuz çöller vardır. O sonsuzlukta imtidat eden ıstırap ise, ölümle ıstırap ise tıpkı yer yüzünü kaplıyan gece karanlığı gibi onu baştan başa ihata eder. Ben kendi başıma bir kâinatım, fakat fikirlerden mürekkep bir kâinatım.

Pafnüs'ün böyle demesi, içinde kadın ihtivacı duymasındandı. Çile aylarının yedincisinde «İskenderye» den, «Bübast» dan, «Sais» den bir çok kadınlar geldi: yıllarca kısır kalan bu kadınlar o mubarek zatı şerifin şefaati ve altındaki direğin kudsiyeti sayesinde çocuk doğuracaklarını ümit ediyorlar ve işte bu ümitle kısır karınlarını o mukaddes taşa sürüp duruyorlardı. Nihayet gözün alabilediğine arabalar, sedyeler, tahtirevanlar geliyor, Veli yullâhın altında duruyor, itişiyor, kakışıyorlardı. Bunların içinden korkunç manzaralı hastalar çıkıyordu. Kötürüm, çolak, gözleri kaymış, ağızları köpüklü, boğuk sesli çocuklarını Pafnüs'e takdim eden analar vardı. Pafnüs bu çocuklara elleriyle dokunurdu. Körler kollarını uzatarak yaklaşıyor ve iki kanlı çukurla delinmiş yüzlerini Pafnüs'e doğru gelişi güzel kaldırıyorlardı. Kötürümler kollarıyla bacaklarının ağırlığıyla hareketsizliğini, ölümcül cılızlığıyla iğrenç çekiklik ve büzüklüğünü gösteriyorlardı; topallar çarpık ayaklarını arzediyorlardı; kanserli ka-

dınlar göğüslerini iki elleriyle tutup görünmez bir ejderin kemirip durduğu memelerini onun önünde açıyorlardı. İstiskalı kadınlar kendilerini yere indirtirken tulum indirilir gibi oluyordu. Pafnüs bunların hepsini takdis ediyordu. Bir takım cüzamlı Nübyeliler de ağır adımlarla illeyleyip cansız yüzlerinin yaşlı gözleriyle ona bakıyorlardı. Sedye ile «Afroditopolis» li bir genz kız getirdiler : bu kızcağız kan kusduktan sonra üç gündür uykuya dalmıştı. Tıpkı bal mumundan bir heykele benziyordu; anasıyla babası öldüğüne hükmederek göğsüne bir hurma dalı koymuşlardı. Fakat Pafnüs Allaha dua edince genç kız hemen başını kaldırıp gözlerini açiverdi.

O mubarek zati şerifin gösterdiği mucizeler ağızdan ağıza her tarafa yayıldıkça Yunanlıların «Tanrı hastalığı» dedikleri derde müptelâ bir takım zavallılar Mısırın her tarafından sürülerle akın ediyorlardı. Bunlar Pafnüs'ün direğini görür görmez ihtilâçlara uğruyor, yerlerde yuvarlanıyor, dimdik kesiliyor, yusuvarlak oluyorlardı. Hele şu inanılacak şey değildi doğrusu! Bunların bu ihtilâçlarını görenler de şiddetli bir hezeyana uğrıyarak sar'aya tutulmuş gibi bir takım hareketler yapıyorlardı. Papaslarla ziyaretçiler, erkekler, kadınlar hep birden yerlere yuvarlanıyor, tekmil azaları takallüs ederek, ağızları köpürerek, avuç avuç toprak yutup gayıptan haber vererek alt alta, üst üste çırpınıyorlardı. Pafnüs bu hali gördükçe bütün vücudunun zangır zangır titrediğini hissedip direğin tepesinden Allaha şöyle bağıırıyordu :

— Ben herkesin günahını yükleniyorum, bu kavmin bütün vebalini ben kendi boynuma alıyorum. Yarabbi! Benim cismim işte bundan dolayı habis ruhlarla doldu, Allahım!

Her hasta şifa bulup giderken her sefer halk onu alkışlıyor, göklere çıkarıyor, hep şu sözleri tekrar edip duruyordu :

— Biz yeni bir «Âbı hayat» bulduk!

O kerametli direkte artık yüzlerce koltuk değneği

sallanmıya başlamıştı; muratları hasıl olmuş kadınlar adak olarak çelenklerle resimler asıyorlardı. Yunanlılar zarif beyitler yazıyor ve her gelen ziyaretçi kendi ismini kazdığından, taşın üstü az zamanda adam boyunca Lâtin, Yunan, Mısır, Kartaca, İbrânî, Siryanî harfleri ve tılsım işaretleriyle doluyordu.

Paskalya yortusu gâlince bu mucizeler beldesine halk öyle bir tehacüm gösterdi ki ihtiyarlar kendisini eski peygamberler devrine dönmüş sandılar. Büyük bir sahada Mısırlıların alacalı elbiseleri, arapların burnusları, Nübyelilerin beyaz peştamalları, yunanlıların kısa mantoları, romalıların uzun kıvrımlı harmaniyeleri, barbarların kızıl çepkenleriyle şalvarları ve fâhişelerin sırmalı gömlekleri hep birbirine karışıyordu. Eşeklere binmiş çarşafli kadınlar geçiyor, önlerinden de değneklerle yol açan harem ağaları gidiyordu. Yerlere kilimler sermiş bir takım canbazlar da sessiz bir seyirci halkasının ortasında marifetler gösteriyor, zarif perendeler atıyorlardı. Yılan oynatıcılar da kollarını uzatıp o canlı kemerlerini çözüp açıyorlardı. Bütün bu mahşer parlıyor, pırıldıyor, tozarıyor, çınlıyor, çağırıyordu. Hayvanlarını döven deveçilerin küfürleri, miskin hastalığıyla nazara karşı muskalar satan gezgincilerin çığlıkları, İncil âyetleri terennüm eden papasların ilâhileri, cezbeye tutulmuş kadınların kedi gibi miyavlamaları, eski harem şarkıları söyliylen dilencilerin köpek gibi havlamaları, koyunların melemeleri, eşeklerin anırmaları, Nil gemicilerinin geçiken yolcuları çağırmaları, işte bütün bu mahşer gürültüleri birbirine karışıp kafa patlatacak hale geliyor ve bu umumî gulguleye de taze hurma satmak için öteye beriye koşuşup duran zenci çocuklarının keskin çığlıkları hâkim oluyordu.

Bir taraftan da bu çeşit çeşit mahlûklar o bembeyaz semanın altında kadınların lâvantaları, zencilerin kokuları, kızartma dumanları ve sofu kadınların çobanlardan alıp canlı evliyanın huzurunda yaktıkları günlük buhar -

larıyla ağırlaşmış bir hava içinde boğulacak hale geliyor - lardı.

Ortalık kararınca her tarafta ateşler, meş'aleler, fenerler yanıyor ve artık ortada bir takım kıpkızıl göl - gelerle kapkara şekillerden başka bir şey görünmez o - luyordu. Yere çömelmiş bir insan halkasının ortasında ayakta duran ve çehresi isli bir kandil ışığıyla aydın - lanan bir ihtiyar evvel zaman içinde kendi kalbine si - hir yapan (Bityu) nun eliyle yüreğini nasıl göğsünün i - çinden çekip çıkararak bir akasya ağacının içine sakla - dığını ve ondan sonra kendisinin de nasıl ağaca tahav - vül ettiğini anlatıyordu. Elleriyle geniş hareketler yapı - yor, onun bu hareketlerini inhiraflara uğratan gölgesi gü - lünç şekillere sokuyor ve bundan çok hoşlanan dinleyici - ler de hayranlıklarından bağırıyorlardı. Meyhanelerde - ki ayyaşlar da sedirlere uzanarak boyuna bira ile **şarap** **isteyip** duruyorlardı. Gözleri boyalı, karınları çıplak rak - kaseler bu sarhoşların önünde din ve şehvet sahneleri temsil ediyorlardı. Bir köşeye çekilmiş bir takım delikan - lılar zar atıyor yahut parmak oyunu oynuyor, ihtiyarlar da kuytu yerlerde sokak kadınlarını takip ediyorlardı. Bütün bu müteharrik şekillerin üstünde tek başına yükselen yegâne şey, işte o hareketsiz sütundu; bu sütunun başlı - ğındaki inek boynuzlu baş karanlıkların içinde bakıp du - ruyor ve onun üstünde de Pafnüs yerle gök arasında sa - bahlıyordu. Bazan ay Nil nehrinin üstünden birdenbire bir ilâhenin çıplak omuzu gibi çıkıverirdi. O zaman te - peler aydınlıklarla mavilikler içinde parlar ve Pafnüs de suların pırıltılarıyla gecenin gök yakutlara benzijen ay - dınlıklarında Tais'in tenini görür gibi olurdu.

Günler geçiyor, fakat direkli evliya direğinden kı - mıldamıyordu. Nihayet yağmur mevsimi söktü : gökyü - zünün suları çatı tahtalarının aralıklarından geçip Paf - nüs'ün vücudunu sırsıklam etti; fakat kollarıyla bacak - ları uyuştüğundan, hiç kımıldanmadı. Güneşten yani çiğ - den kızaran mubarek derisi çatlayıp gidiyordu. Fakat

Tais'in ateşi zavallıyı için için yakıp kül ediyor ve Paf-nüs bağıra bağıra:

— Bunlar bana yetmez, ulu Tanrım, yetmez, diyor - du. Beni iğva üstüne iğvaya uğrat! İçimdeki füs-kufücuru artır! Behimî arzularımı fazlalaştır! İnsanların bütün şeh-vetini bana ver de hepsinin günahını ben çekeyim, Yarab-bi! Eğer dünyanın bütün günahlarını kendi boynuna al - dığını bir yalancıdan duyduğum Isparta'daki kancık kö-pek hikâyesi uydurma bile olsa, her halde bu kıssada öy- le bir hisse var ki ben onun mânâsını ancak bugün an - lıyabiliyorum. Benim anladığıma göre millet - lerin bütün çirkefleri tıpkı bir kuyuya akar gibi evli-yâullahın ruhuna dökülür. İşte bundan dolayı doğruların ruhu günahkârların ruhundan daha mülevvestir. Ben iş - te bu hakikati anladığım için beni cümle âlemin lâğımı vaptığından dolayı sana hamdü sena ederim Yarabbi!

Nihayet günün birinde mukaddes şehirde büyük bir dedikodu oldu ve bu dedikodu tâ direğin tepesindeki mün-zevî keşişin kulaklarına kadar çıktı: çok büyük bir şah-siyet, şöhreti âfakı tutmuş bir adam, İskenderiye donan-ma kumandanı (Lüsyüs Orelyüs Kotta) gelecekti, geli - yordu, yaklaşıyordu!

Havadis doğruydu.Nil nehrinin cedvelleriyle seyrisefaini teftişe çıkan ihtiyar(Kotta)direkli evliya ile «Stylopolis = Direk eli» denilen yeni şehri görmek istediğinden muhtelif münasebetlerle bahsetmişti. Bir sabah Stilopolisliler neh-rin yelkenlilerle kaplandığını gördüler. Altın yaldızlı ve kırmızı kumaşlarla süslü bir kadırgaya binen (Kotta) ar-kasında hafif bir filo ile çıka geldi. Karaya ayak bastı ve yazı takımını taşıyan bir kâtiple sohbetinden çok hoşlan-dığı hususî tabibi yanında olduğu halde ilerledi.

Peşinden kalabalık bir maiyet kütlesi geliyor ve ne-hir sahilleri senatör üniformaları ve asker elbiseleriyle doluyordu. (Kotta) mukaddes direğin bir kaç adım beri-sinde durdu; harmaniyesinin eteğiyle alnının terini sile-rek direkli evliyayı tetkike başladı. Fıtraten müdekkik bir

adam olduğu için, uzun seferlerinde bir çok tetkikat yapmıştı. Eski hatıralarını tekrar etmekten pek hoşlandığı için, Kartaca tarihini bitirdikten sonra hayatında gördüğü tuhaf şeyler hakkında bir kitap yazmak istiyordu. Onun için karşısındaki manzara ile çok alâkadar görünüyordu.

Ter dökerek, soluyarak :

— Ne tuhaf şey! diyordu. Hele bu adamın bana misafir oluşu unutulur hatıralardan değil, doğrusu. Evet, bu keşiş geçen sene bana akşam yemeğine gelmişti; ondan sonra da bir aktris kaçırdı.

Bu sözleri söyledikten sonra kâtibine dönüp:

— Çocuk, bunu tabletlerime kaydet; sütunun nisbetleriyle sütun başlığının şeklini de unutma. dedi.

Sonra, tekrar alnını silerek ilâve etti :

— Sözlerine itimat edilir kimselerden işittim, bizim keşiş bu direğe çikalı tam bir sene olduğu halde bir sarıye bile inmemiş! Olacak şey mi bu, Ariste?

(Ariste) de şu cevabı verdi:

— Bir hasta için, bir deli için olur şey amma sağlam vücutlu, akli başında insanlar için olacak şey değil! Bilmez misin, Lüsyüs, bazı ruhî ve cismanî hastalıklar müptelâlarına sağlam insanlarda olmıyan bir takım kabiliyetler verir. Doğrusunu istersen sıhhatin iyisi, fenası olmaz. Yalnız âzanın türlü türlü halleri olur. Ben hastalık denilen halleri tetkik ede ede nihayet bunları hayatın zarurî bir takım şekilleri saymaktan başka çare bulamadım. Onun için hastalıklara karşı mücadelede ziyade onların tetkikinden haşlanırım. Öylesi vardır ki insan tetkik ettikçe imrenesi gelir : böyle hastalıklar zahirî bir teşevvüş perdesi altında derin bir ahenk ve intizam saklar; meselâ dört günde bir tutan bir nevi sıtma vardır, ne güzel şeydir o! Bazan da bir takım bünyevî hastalıklar fikrî kabiliyetlerin birdenbire intibahına sebep olur.

(Kreon) u bilirsin. Küçükken peltek, aptal bir şeydi. Fakat günün birinde bir merdivenden tepe taklak yuvarlanıp kafası yarılr yarılmaz senin de bildiğin büyük avukat oldu. Her halde bu papasın da gizli azasından biri hastadır. Zaten bunun bu tarzı hayatı senin zannettiğin kadar şaşılacak bir şey de değildir, Lüsyüs. Düşünsene bir kere, Hind fakirleri yalnız bir sene değil, tam yirmi sene, otuz sene, kırk sene hiç kımindanmadan put gibi duruyorlar.

(Kotta) birdenbire haykırdı:

— Eğer bundan büyük dalâlet olursa Gök Tanrının hışmına uğrayım! İnsan hareket etmek için dünyaya gelir; hareketsizlik affolunmaz bir cinayettir, çünkü devletin zararınadır. Bu meş'um âdeti bilmem hangi itika da hamletmeli? Her halde bir takım Asya mezheplerine mahsus olsa gerek. Ben vaktiyle Suriye valisi iken «Hera» şehrinin kapılarında bir takım direkler gördüm. Bu direklere senede iki defa bir adam çıkar, tam yedi gün kalırdı. Halk bu adamın tanrılarla konuşup Suriye'nin refahını istihsal ettiğine inanırdı. Ben bu âdeti saçma buldum; fakat ilgasına teşebbüs etmedim. Çünkü iyi bir idare adamının âdetleri ilga değil, tatbik ettirmekle mükellef olduğuna kaniim. Halka itikat telkini hükûmete düşmez; onun vazifesi mevcut itikatlara, yani zamanın, zeminin ve ırkların hususiyetinden doğmuş iyi, kötü bütün itikatlara hürmet ve riayet etmektir. Eğer hükûmet bunlarla mücadeleye kalkışacak olursa zihniyet itibariyle ihtilâlcilik ve icraat itibariyle de müstebitlik etmiş olacağından, çok haklı olarak halkın nefretini celbetmiş olur. Zaten halkın bâtil itikatlarını anlayıp göz yummadıkça o gibi hurafatın fevkine çıkmak imkânı olur mu? Her halde ben bu direkli evliyanın havada kendi haline bırakılıp kuşlardan başka kimseden zarar görmemesi taraftarıyım, Ariste. Ben ona karşı olan üstünlüğümü fena muamelelerle değil, fikirleriyle kanaatlarını anlamak suretiyle gösterebilirim.

(Kotta) nefes aldı, öksürdü, elini kâtibinin omuzuna koydu :

— Bazı hıristiyan mezheplerinde fahişeleri kaçırmak ve direklerin tepesinde yaşamak gibi hareketlerin makbul şeyler olduğunu da kaydet, çocuk. Bu gibi âdetlerin tenasül tanrılarına ibadetle alâkadar olduğunu da ilâve edebilirsin. Fakat bu hususta bir kere de kendi fikrini sormak lâzım.

dedi.

Sonra başını kaldırıp güneşe karşı elini gözlerine si-per ederek yüksek sesle:

— Hey! Pafnüs, bana bak! dedi. Vaktiyle evime gelip bana misafir olduğunu unutmadıysan, sözlerime cevap ver. Sen orada ne yapıyorsun? Ne diye oraya çıktın, niçin orada yaşıyorsun? Bu direk sence bir tenasül timsali midir?

Pafnüs (Kotta) nın putperest olduğunu düşünüp cevap vermiye bile tenezzül etmedi. Bunun üzerine müritlerinden (Flâvyen) yaklaşıp :

— Asaletmeab efendimiz, bu zati şerif dünyanın bütün günahlarını kendi boynuna alıyor, hastalara da şifa veriyor!

dedi.

(Kotta) hayretinden bağırdı :

— Olur şey değil! İşidiyor musun, Ariste? Direkli evliya da senin gibi hekimlik ediyormuş! Sen bu yüksek meslekdaşına ne dersin ?

(Ariste) başını salladı:

— Belki de bazı hastalıkları o benden iyi tedavi eder : meselâ sar'a hastalığı böyledir, bütün hastalıklar ilâhların eseri olmak itibariyle hepsi ilâhî olduğu halde halk yalnız buna «Tanrı hastalığı» ismini verir. Fakat bu hastalığın sebebi kısmen hayalîdir; her halde sen de takdir edersin ki şu ilâhe kafasının üstünde tüneyen bu papas, hastaların muhayyilesi üzerinde benim gibi eczahanesinde havanlarıyla şişelerinin üstüne a -

banan bir hekimden daha çok tesir eder, Lüsyüs. Akılla ilimden bin kat daha müessir kuvvetler vardır, Lüs - yüs.

(Kotta) :

— Hangi kuvvetler?

diye sordu.

(Ariste) de ş ucevabı verdi :

— Cehâletle cinnet!

Bu cevap üzerine (Kotta) sözüne şöyle devam etti:

— Ben ömrümde bu kadar garip şeyi çok az gördüm; onun için günün birinde muktedir bir müellifin her halde bu «Stilopolis» şehrinin tesisi hakkında bir eser yazmasını çok temenni ederim. Fakat en az tesadüf edilen şeyler bile ciddi ve çalışkan insanları lüzumundan fazla işgal etmemelidir. Haydi gidip kanalları tef-tiş edelim. Allaha ısmarladık, yâ Hazreti Pafnüs! İnşallah gene görüşürüz! Eğer günün birinde yeryüzüne inip de İskenderiye'ye dönecek olursan, lûtfen bize de uğrayıp bir akşam yemeğine rağbet buyurmanı bilhassa rica ederim.

O sırada orada bulunanların tamamıyla işittikleri bu sözler ağızdan ağıza yayıla yayıla, hıristiyanlarca etrafa neşredile edile Pafnüs'ün ş an ve ş öhretini büsbütün göklere çıkardı. Dindarların hayalhanelerinde bu sözler süslenip başka şekiller aldı; direkli evliyanın donanma kumandanını direğinin tepesinden hidayete erdirdiğinden bahsetmiye başlandı. İman sahipleri (Lüsyüs Orelüs Kotta) nın ş on sözlerine mecazî bir mânâ izafe ediyorlardı; bu zatın o münzevî keşişi davet etmiş olduğı ziyafet onların ağzında hıristiyanlığın «Şaraplı ekmek» âyini, ruhanî bir nimet, semavî bir ziyafet şeklini alıyordu. Bu mülâkat hikâyesi bir takım fevkalâdeliklerle süsleniyor, ve bu hayâlâta herkesten evvel bunları icat edenler inanıyordu. Meselâ (Kotta) nın uzun bir münakaşadan sonra Hak dinini kabul etmesi üzerine gökten bir melek gelip alınının terini sildiğinden bahsediliyordu.

Donanma kumandanının hekimiyle kâtibinin de kensiy-le beraber imana geldikleri de ilâve ediliyordu. Hele bu mucize öyle unutulacak mucizelerden olmadığı için, Libya'nın başlıca kiliselerinin diyakosları vak'anın resmî vesikalarını kaleme almakta kusur etmediler. İşi izam ediyoruz zannedilmesin amma, işte o tarihten itibaren bütün dünya Pafnüs'ü görmek sevdasına kapıldı; hem Şarkta, hem Garpta bütün hıristiyanların kamaşan gözleri hep ona çevrildi. İtalya'nın en meşhur sitelerinden Pafnüs'e elçiler geldi; hattâ Roma kaysarı Haşmetlû (Konstan) hazretleri bile hıristiyan dininin hâmisî sıfatıyla kendisine bir name yazdı ve bu name fevkalâde sefirler tarafından fevkalâde merasimle takdim edildi.

Tam işte bu sıralarda bir gece ayaklarının dibinde kurulan şehir şebnemler içinde uyurken onun kulağına şöyle bir ses geldi :

— Pafnüs, sen işlediğin işlerle büyük bir şöhret ve sözlerinle de büyük bir kuvvet ve kudret kazandın. Allah seni kendi azametini göstermek için ortaya çıkardı. Halka mucizeler göstermek, hastalara şifa vermek, müşrikleri imana getirmek, günahkârlara doğru yolu göstermek, Aryanîleri ilzam etmek ve kilisenin selâmetini kurmak için seni seçti.

Pafnüs şöyle mukabele etti:

— Allahın emri yerini bulsun, âmin!

Gayipten gelen ses tekrar söze başladı:

— Kalk, Pafnüs, kalk git de kardeşi (Konstan) ın akıl ve hikmetini taklit edeceğine (Aryüs) le (Marküs) ün dalâlet mezheplerini terviç eden kâfir prenses (Kons-tans) ın sarayına varıp kendisini gör. Haydi kalk! Sarayın tunç kapıları senin önünde açılacak ve senin sandalların saray divanlarının altın döşemelerinde, kaysarların oturduğu tahtın karşısında akisler yapacak, senin o müthiş sesin «Konstantin» oğlunun kalbini değiştirecek. Sen kiliseye selâmet ve şevket verip hâkim olacaksın; cismi nasıl ruh idare ederse, kilise de öylece imparatorluğa

hakim olacak. 'Sen senatörlerin, kontların, asilzadelerin hepsinden üstün bir mevkie çıkacaksın. Halkın açlığına, barbarların tecavüzlerine nihayet vereceksin. Devlet idaresinde senin başa geçtiğini anlıyan ihtiyar (Kotta) ayaklarını yıkamayı kendine şeref bilecek. Öldüğün zaman zünnarın İskenderiye patrikine götürülecek ve şan ve şeref içinde sakal ağartan büyük (Atanas) da o mukaddes zünnarı tıpkı bir emaneti mubareke gibi öpüp başına koyacak. Haydi git!

Pafnüs şöyle mukabele etti :

— Hemen Allahın emri yerine gelsin, âmin!

İşte bu «Âmin» üzerine ayağa kalkmaya çalışarak aşağıya inmiye hazırlandı. Fakat hatiften gelen ses onun ne düşündüğünü anlıyarak şu emri verdi :

— Sakın bu merdivenden inmiye kalkışma, ha! Eğer öyle yaparsan âdi bir adam gibi hareket etmiş ve Allahın sana verdiği fevkalâde kabiliyetlerden gafil davranmış olursun. Sen kendi kuvvet ve kudretini iyi bil, ey melek Pafnüs! Senin gibi büyük bir evliya havalarda uçmalıdır. Atla bakayım; seni tutacak melekler etrafında bekliyor. Haydi atlayıver!

Pafnüs de şöyle mukabele etti:

— Hemen Rabbimin iradei süphaniyesi yerlerde ve göklerde yerine gelsin, âmin!

Papas, tıpkı hasta bir kartalın tüyleri dökülmüş kanadlarına benziyen uzun kollarını açıp sallıyarak kendini boşluğa atacağı sırada birdenbire kulaklarında müthiş bir kahkaha çınladı. Haşyet ve dehşet içinde kalan Pafnüs şu suali sordu:

— Bu gülen de kim?

Keskin bir ses şöyle bir cevap verdi:

— Dur bakalım! Dur bakalım! Daha dostluğumuzun başındayız; her halde bir gün gelir beni daha iyi tanırsın. Azizim efendim, seni buraya çıkaran benim : emirlerimi icrada gösterdiğin uysallıktan ne kadar memnun olduğumu tarif edemem. Senden çok memnunum, Pafnüs!

Korkudan soğuk terler döken Pafnüs boğuk bir sesle şöyle bir şeyler mırıldandı :

— Def ol, def ol! Ben seni tanıdım, sen Mesihî Küdüs mabedindeki kulenin tepesine çıkarıp yer yüzünün bütün saltanatlarını gösteren mel'unusun!

Pafnüs derin bir ye is ve fütur içinde taşın üstüne yığılıverdi.

— Nasıl oldu da şimdiye kadar tanıyamadım? diye düşünüyordu; demek şifalarını benden bekliyen tekmil şu körlerden, şu sağırlardan, şu kütürümlerden daha sefil bir dereceye düşmüşüm ki tabiatın fevkindeki şeyleri seze bilmek hassasından mahrum kaldım; demek toprak yeyip cenazelerle münasebette bulunan meczuplardan daha ah-lâksızmışım ki artık şeytanî gulgulelerle rahmanî sesleri birbirinden ayırd edemiyorum. Sütünesinin memesinden çekildiği zaman ağılayan çocuk, sahibinin izini koklıyarak bulan köpek ve güneşe doğru dönen çiçek kadar bile ferasetim kalmamış. Şeytanların elinde oyuncak olmuşum. Demek beni buraya getiren şeytanmış! O beni bu direğin tepesine çıkarırken, demek şehvetle nuhvet de benimle beraber çıkmış! Beni meyus eden şey, uğradığım şeytan ığvalarının büyüklüğü değil : (Antuan) da çıktığı dağ başında böyle şeylere uğruyor; ben meleklerin gözleri önünde bu ığvaların kılıçlarıyla vücudumun delik deşik olmasını isterim. Hattâ şu çektiğim işkenceleri taziz ve tebcil edecek hale bile geldim; yalnız Allah sükût ediyor ve onun bu sükûtu da beni hayretler içinde bırakıyor. Benim ondan başka kimsem olmadığı halde o şimdi beni yüz üstü bırakıyor; beni kendi yokluğunun haşyet ve dehşeti içinde yapyalnız bırakıyor. Benden kaçıyor. Öyle ise ben de onun peşinden koşarım. Bu taş artık ayaklarımı yakıyor. Haydi, çabuk! Ne duruyorum, gidip Allaha yetişeyim!

Pafnüs bu sözleri söyler söylemez hemen direğe dayalı duran merdivene yapıştı, ayaklarını basamağa koydu; bir basamak iner inmez sütun başlığındaki kafa ile yüzyüze geldi : bu baş, tuhaf sırtıyordu. İşte bunun

üzerine selâmet ve kudsiyetine mesnet ittihaz ettiği direğin hakikatte kendisini ifsat ve iğva için kurulmuş şey - tanî bir tuzaktan başka bir şey olmadığına kanaat getirdi. Bir hamlede bütün basamakları inip yere ayak bastı. Ayakları toprağı unutmuştu; sallanıp sendeliyordu. Fakat Pafnüs o mel'un direğin gölgesini üstünde hissettiğinden, bacaklarını zorla koşturmak istiyordu. Ortalık uyku içindeydi. Papas hiç kimseye görünmeden etrafı meyhaneler, hanlar, kervansaraylarla muhat büyük meydandan geçip Libya tepelerine doğru çıkan dar bir sokağa daldı. Havlıya havlıya peşinden koşan bir köpek kum çölünün başına kadar arkasından koğaladı. İşte böylece Pafnüs vahşi hayvanların izlerinden başka yolu olmıyan yerlere daldı. Kalpazanların boş bıraktıkları metrûk kulübeleri gerisinde bırakarak gece gündüz yeis ve fütur içinde kaçıp gitti.

Nihayet artık açlıktan, susuzluktan, yorgunluktan ölecek bir hale geldiği halde Allahın olduğu yere daha ne kadar mesafe kaldığını bir türlü kestiremediği bir sırada sağında solunda uzayıp giden ve ufkun kızılıkları içinde kaybolan sessiz bir şehir keşfetti. Bu şehrin birbirinden geniş fasillalarla ayrılan ve hep birbirine benziyen evleri tam ortalarından kesilmiş bir takım ehramları andırıyordu. Bunların hepsi mezardı. Kapıları kırık olduğundan içerilerindeki dehlizlerin karanlıklarında yavrularını emziren sırtlanlarla kurtların gözleri parlıyor ve haydutların soydukları, hayvanların yedikleri ölümler de kapıların eşiklerinde sürünüyordu. Pafnüs işte bu ölümler şehrinde geçip çevresinde hurma ağaçları yükselen bir menbâ civarında rastgeldiği bir mezarın önünde yorgunluktan yere yığılıverdi. Bu mezar çok muhteşemdi; bunun da kapısı kalmadığından, dışardan bakınca içerdeki boyalı odada yılanların yuva yaptığı görülüyordu.

Pafnüs bunu görünce kendi kendine şöyle mırıldandı :

— İşte benim için en münasip yer, işte benim nedamet ve istiğfar mâbedim!

Yerlerde sürünerek gitti, ayağıyla yılanları koğdu ve tam on sekiz saat döşeme taşlarının üstünde yüz üstü kapanıp kaldı; ondan sonra membaa gidip avcuyla su içti. Sudan sonra biraz hurma ile bir kaç lotüs sapı toplayıp tohumlarını yedi. Bu yaşayış tarzını fena bulmadığı için bir hayat kanunu ittihaz etti. Her gün sabahtan akşama kadar başını taştan kaldırmıyordu.

Günlerden bir gün işte bu secde vaziyetinde şöyle bir ses işitti :

— Şu resimlere bak da zihnin açılsın!

İşte bunun üzerine Pafnüs başını kaldırıp odanın duvarlarında samimî ve neşeli hayat sahneleri gösteren levhalar gördü. Bunla çok eski ve hayatı olduğu gibi gösteren mükemmel eserlerdi. Ateş üflerken yanakları yusuvarlak şişen aşçılar görünüyordu; kimisi de kaz yolu-yor yahut tencerelerde koyun butları pişiriyordu. Biraz ötede avcının biri oklarla vurulmuş bir ceylânı omuzlamış, getiriyordu. Şurada, bir takım köylüler tohum ekmek, ekin biçmek ve mahsul toplamakla meşguldü. Başka bir tarafta da kemençe, ney ve harp sesleriyle rakse - den kadınlar vardı. Bir genç kız rübat çalıyordu. Bunun incecik örgülere bölünen siyah saçlarında lotüs çiçekleri parlıyordu. Şeffaf elbisesinin altından vücudunun mun - tazam şekilleri görünüyordu. Göğsü henüz kabarıyor, ağzı bir gül gibi açıyordu. Güzel gözlerini cepheden gördüğü bir profile dikmişti. O ne güzel profildi öyle! Pafnüs bunu uzun uzun seyrettikten sonra önüne bakıp hatiften gelen sese şöyle cevap verdi:

— Niçin sen bana bu resimlere bakmamı emrediyorsun? Her halde bu levhalar şimdi benim ayaklarımın altında, bir kuyunun dibinde, siyah mermerden bir lahd içinde yatan putperestin yeryüzünde geçirdiği günleri gösterir. Bunlar bir ölünün hayatını hatırlattığı için renkle -

rinin keskinliğine rağmen bir gölgenin gölgeleri demektir. Bir ölünün hayatı! Ne boş şeysin, ey hayat!..

Biraz evvelki ses gene yükseldi:

— O öldü amma yaşadıktan sonra öldü; sana gelince, sen de öleceksin amma yaşamadan ölmüş olacaksın!

İşte o günden itibaren Pafnüs artık hiç bir dakika rahat yüzü görmedi. Hatiften gelen ses durmadan bir şeyler söylüyordu. Rübac çalan kız uzun kapaklı gözleriyle hep ona bakıyordu. Nihayet işte bu kız da dile geldi:

— Bak: ben hem esrarengiz, hem güzelim: sev beni sen; gel, seni kıvrandırıp duran şu aşkı benim kollarımın arasında dindir. Sen benden korkuyorsun da ne kâr ediyorsun? Elimden kaçamazsın: kadın güzelliği denilen şey işte benim! Sen benim elimden nereye kaçacaksın, akıl sız? Her nereye kaçarsan kaç, çiçeklerin parlaklığında, hurma ağaçlarının zarif endamlarında, güvercinlerin uçuşlarında, ceylânların zıplayışlarında, ırmakların dalga dalga akışlarında, ayın tatlı aydınlıklarında hep benim şeklimi görürsün ve hattâ eğer gözlerini yumacak olursan sen kendi içinde bile gene beni bulursun. Şimdi burada kara taştan bir yatakta sargılar içinde uyuyan adam beni kollarının arasında sıkalı tam bin yıl oluyor; hayatının son busesini benim dudaklarımdan alalı tam bin sene olduğu halde ebedî uykusunda hâlâ o busenin güzel kokusu var. Sen beni çok iyi tanırsın, Pafnüs. Nasıl oldu da hatırlıyamadın? Ben Tais'in o namütenahi şahsiyetlerinden biriyim; sen de münevver ve eşyanın hakikatine tamamiyle vâkıf bir papassın. Çok seyahat ettin, insan en büyük dersi seyahatten alır. Bazan dışarda geçirilen bir gün evde geçirilen on yıldan daha fazla yenilikler öğretir. Onun için her halde sen Tais'in vaktiyle (Elen) ismi altında Ispartada yaşamış olduğunu her halde işitmiş olmalısın. Tais'in Teb şehrinde de başka bir mevcudiyeti vardır. Tebdeki Tais işte benim. Nasıl oldu da sen bunu anlamadın? Ben sağlığımda dünya günahkârlarından kendi payımı alıp şimdi burada bir gölgeden ibaret kaldım amma bu vaziye-

timde bile senin günahlarını yüklenecek kuvvetim yok zannetme, sevgili papascığım! Niçin öyle şaşkın şaşkın bakınıyorsun? dünyanın neresine gitsen, her yerde Tais'i göreceğinden haberin yokmuydu?

Pafnüs başını taştan taş vuruyor, dehşetinden çığlıklar koparıyordu. Rübab çalan kız her gece duvardan çıkıyor, yaklaşıyor, taze nefeslerle karışık berrak bir sesle konuşup duruyordu. Fakat veliyyüllâh onun bütün işvalarına mukavemet ettiğinden, nihayet kız ona şöyle dedi :

— Sev beni; bana teslim ol, dostum. Sen bana ne kadar mukavemet edersen ben seni o kadar kıvrandırırım. Sen bir ölünün sabrı ne demek olduğunun farkında değilsin. Eğer icap ederse sen ölünceye kadar da ben beklerim. Ben sihirbaz olduğum için senin cansız cesedine bir can sokup yeniden canlandırmasını bilirim : o zaman senin şimdi reddettiğin şeyi o canlı cenaze reddedemez. Düşün bir kere, Pafnüs, cennetteki ruhun gök yüzünden yer yüzüne bakınca kendi cesedinin günah işlediğini görüp ne tuhaf bir vaziyette kalır! Hattâ mahşer gününden ve asırlar bitip tükendikten sonra sana bu vücudu tekrar vereceğini vâdeden Allah bile ne müşkül vaziyette kalır! İçinde bir şeytan oturan ve bir sihirbazın da nezareti altında kalan bir insan kalıbını Cenabı Hak cenneti âlâsına nasıl sokabilir? Sen işin bu müşkül tarafını düşünmedin; belki Allah da düşünmemiştir. Söz aramızda amma, Allahın düşmanı olan ihtiyar yılan çok kurnaz şey. İşte o mükemmel san'atkâr! Beni o süslediği için, ben işte bu kadar güzelim. Bana saç örmesini, parmaklarıma kına yakıp tırnaklarımı akik gibi parlatmasını da o öğretti; sen onu hiçe sayıyorsun amma artık yeter. Bu mezara gelip yerleştiğin zaman buradaki yılanları ayağınla kovmuş ve bunların onun neslinden olup olmadıklarını hiç düşünmiyerek yumurtalarını ezmiştin. Korkarım durduğun yerde başına iş açmış olmıyasın, zavallı dostum! Halbuki sana onun hem musikişinas, hem âşık olduğundan bahset -

mişlerdi. Ne yaptın? Hem ilimle, hem güzellikle bozuşmuş oldun; nihayet işte ser sefil kaldığın halde Allah imdadına yetişmiyor. Yetişmek ihtimali de yok. Haydi benim güzel keşişciğim, gel bana bir öpücük ver bakayım!

Pafnüs büyücülerin nelere kadir olduklarını bilmiyor değildi. Onun için büyük bir endişe içinde şöyle düşünüyordu:

— Belki de şu ayaklarımın altındaki ölü biraz ilerde bir kralın mezarında saklı duran esrarengiz kitapta yazılı sözleri bilir. İşte o sözlerin tesiriyle ölüler yer yüzündeki şekillerine tekrar girip güneşin aydınlığıyla kadınların tebessümlerini görmeye muvaffak oluyorlar.

Pafnüs'ün en büyük korkusu, rübab çalan kızla erkek ölünün tıpkı sağlıklarında olduğu gibi bir araya gelmek ve kendisinin de onların birleşmelerini kendi gözleriyle görmek ihtimali idi. Bazen hafif buse sesleri işitiir giib oluyordu.

Pafnüs artık her şeyden yılıyor ve şimdi Allahtan uzakta hem düşünmekten, hem hissetmekten korkuyordu. Bir akşam âdet ettiği secde vaziyetinde meçhul bir sesin şöyle dediğini duydu:

— Pafnüs, yer yüzünde senin zannettiğinden çok fazla millet vardır; eğer ben kendi gördüklerimi sana da gösterecek olursam ödün kopar, ölürsün. Meselâ alınlarının ortasında bir tek gözleri olan bir takım insanlar var. Bir tek bacaklı insanlar da vardır ki bunlar da seke seke yürür. Bazı insanlar da cinsiyet değiştirir, kadinken erkek olur. Toprağa kök salan ağaç adamlar da vardır. Bazı başsız insanların da göğüslerinde iki gözleri, bir burunları, bir ağızları olur. Şimdi elini vicdanına koy da hulûsla söyle, sen Mesihin işte bu insanlar için, bunların selâmetleri için can verdiğine inanır mısın?

Bir başka sefer de bir hayal gördü. Büyük bir aydınlık içinde geniş bir şose ile ırmaklar ve bahçeler gördü.

Arap atlarına binen (Aristobül) le (Kereas) şo - seden dört nala geçiyor ve koşunun şevkiyle ha - rareti iki gencin yanaklarını gül gibi kızartıyordu. (Ka - likrat) da büyük bir kapının altında şiir okuyordu; sesiyle gözlerinde tatmin edilmiş bir gururun parıltıları titriyor - du. Bahçeye gelince, orada da (Zenotemis) altın elmalar topluyor ve havaî kanatlı bir yılanı okşayordu. Ötede (Hermodor) sırtında beyaz bir elbise ve başında parlak bir taçla Tubâ ağacının altında düşünceye dalıyor ve bu ağaçta çiçek yerine muntazam profilli küçük başlar gö - rünüyordu : bu başlarda tıpkı eski Mısır ilâheleri tar - zında akbaba, atmaca ve parlak ay kursları şeklinde baş - lıklar vardı; bir tarafta da (Nisyas) bir çeşme başında önü - ne musannâ bir kürei sema almış, yıldızların ahenkli hare - ketlerini tetkike dalmıştı.

İşte bu sırada papasın yanına bir elinde bir mersin dalı tutan örtülü bir kadın yaklaştı. Bu kadın ona şöyle söyledi :

— Bak. Bazı kimseler ezeli ve ebedî güzelliği arıyor ve bir günlük ömürlerine bütün ebediyeti sığdırıyor. Ba - zıları da pek büyük bir fikir sahibi olmayarak yaşıyor. Fakat bunlar bile tabiatın güzelliğine karşı durmadıkları için hem bahtiyar, hem güzeldirler ve hayatı olduğu gibi kabul etmekle de kâinatın ulu saniini tebci etmiş olur - lar; çünkü insan Allahın en güzel eserlerindendir. Bü - tün insanlar saadetin bir günah olmadığına ve neş'enin cevazına kaildirler. Düşün bir kere Pafnüs, eğer onlar bu telâkkilerinde yanılmıyorlarsa sen ne yanlış bir yola sapmış olursun!

İşte bunun üzerine hayal kayboldu.

Pafnüs işte böyle mütemadiyen cismanî ve ruhanî iğ - valara uğrayıp duruyordu. Şeytan onu bir dakika rahat bırakmıyordu. Sığındığı mezarın boşluğunda büyük bir şehir meydanının kalabalığı dolu gibiydi. Şeytanların kah - kahaları ortalığı çınlatıyor ve mezarın içinde milyonlarca cadılar, hortlaklar, hayaletler hayatın bütün faaliyetlerini

birden gösterir gibi oluyordu. Akşamları Pafnüs çeşmeye gittikçe erkekli dişili bir sürü kır perileri etrafında dans ediyor ve şehvetli horalarına onu da sürüklüyorlardı. Şeytanların artık ondan korktukları yoktu. Zavallıyı alaylar, edepsizce küfürler, silleler, tokatlar içinde kıvrandırıyorlardı. Bir gün kol kadar bir şeytan Pafnüs'ün beline bağladığı ipi çaldı.

Zihninden şu sual geçiyordu:

— Ey fikir, sen beni nerelere sürükledin?

Nihayet muhtaç olduğu fikir huzurunu temin için elleriyle çalışmaya karar verdi Çeşme başındaki hurmalıkların gölgesinde geniş yapraklı muz ağaçları yetişiyordu. Pafnüs bunlardan dallar koparıp mezarın içine götürdü. Orada hunları taşla ezip ipçilerin yaptıkları gibi lif haline getirdi. Maksadı, şeytanın çaldığı ipin yerine yeni bir ip yapmaktı. Amma şeytanlar bundan biraz mütesir oldu : artık gürültü etmiyorlardı; rübab çalan kız da artık sihirden vazgeçip resimli duvarda rahat durmaya başladı. Pafnüs, muz dallarını ezdikçe cesaretiyle imanını kuvvetlendirmiş oluyordu.

— Allahın izniyle nefsi emmareyi mağlûp edeceğim, diyordu. Ruhuma gelince, o zaten Allahın mağfiretinden ümidini kesmiş değil. Şeytanlar da, şu cehennem cadısı da Allahın zat ve sıfâtı hakkında beni şüpheyne düşürmek için ne yapsalar nafiye. Ben de onlara Yahya âleyhisse - lâmin sözünü tekrar ederim : «Kelimetullah ezelde mevcuttu ve Kelimetullah Allahtı!». Benim bütün ruhumla iman ettiğim esas işte bu esas; eğer bu iman ettiğim esas saçma ise, o zaman büsbütün inanırım; zaten, doğrusunu söylemek lâzım gelirse, saçma olması zaruridir. Çünkü eğer saçma olmayacak olursa, o zaman inanmam, yalnız bilmiş olurum. Halbuki ebedî hayatı temin eden şey bilgi değildir, imandır.

Pafnüs tel tel ayırdığı lifleri güneşe seriyor, gecenin çiğine arz ediyor ve her sabah evirip çevirerek çürüme -

lerine mâni oluyordu; içinde yeni bir çocukluk saffetini u-
yandığına çok memnundu. İpini ördükten sonra hasır ve
sepet yapmak için sazlar kesti. Mezar odası artık bir se-
petçi tezgâhına benziyor ve Pafnüs de burada işten dua-
ya, duadan işe kolayca geçebiliyordu. Bununla beraber ge-
ne Allahın gözüne girememişti, çünkü bir gece öyle bir
çığlıkla uyandı ki dehşetinden dona kaldı; bu ses o me-
zardaki ölünün sesiydi, Pafnüs bunu anlamıştı.

Hafif bir fısıltıya benzeyen bu ses müstacel bir davet
sesiydi :

— Elen! Elen! Gel beraber yıkanalım! Çabuk gel!
diyordu.

Dudakları papasın kulağına değen bir kadın da şöyle
cevap verdi:

— Kalkamıyorum, canımın içi : üstümde bir adam
yatıyor!

Pafnüs, yanağının bir kadın göğsüne dayalı olduğunu
birdenbire farkettiler. Bu vaziyetten kurtulmak için göğsü-
nün kaldırmıya çalışan bu kadının rübab çalan kız oldu -
ğunu anladı. Anlar anlamaz bu güzel kokulu, ılık ve taze
vücudu ye'sin verdiği bir hırsıyla kavrayıp kızgın bir günah
sevdasıyla yanarak:

— Dur, dur canımın içi, dur!
diye bağırdı.

Fakat kız artık ayağa kalkmış, kapının eşliğini boy -
lamıştı. Karşıdan gülüyor, ayın ışığı tebessümünü gümüş
gibi parlatıyordu.

— Niçin durayım? diyordu. Muhayyilesi o kadar kuv-
vetli bir âşığa bir gölgenin gölgesi bile kâfidir. Zaten sen
artık günaha da girdin. Daha ne istiyorsun? Allaha ı s -
marladık! Sevgilim beni çağırıyor.

Pafnüs o gece sabaha kadar ağladı ve nihayet şafak
sökerken bir iniltiden daha hafif bir duaya başladı :

— Ey Mesih, ey benim sevgili Mesihim, niçin beni yüz
üstü bırakıyorsun? Düştüğüm tehlikeyi görüyorsun. Ye -
tiş imdadıma, ey merhametli halâşkâr. Madem artık ba -

ban beni sevmiyor, madem artık baban beni dinlemiyor, senden başka kimsem kalmadığını bari düşün. Ben artık ondan hiç bir şey beklemiyorum; ben onu anlıyamıyorum, o bana merhamet etmiyor. Fakat sen, sen bir kadından dünyaya geldin, ben de işte ondan dolayı bütün ümidimi sana bağlıyorum. Sen de bir zaman bizim gibi insan olduğunu düşün. İşte sana yalvarıyorum; Allahın Allahı, nurun nuru, öz tanrının öz tanrısı olduğun için değil, şimdi üstünde benim de ıstırap çektiğim bu toprakta yoksul ve âciz yaşadığın, tıpkı benim gibi şeytanın iğvasına uğradığın, alnında ölümün soğuk terlerini hissettiğin için yalvarıyorum. Ben senin insanlık âcizine sığınıyorum Mesihim, Mesih kardeşim!

Pafnüs ellerini oğuştura oğuştura bu duayı ettikten sonra, mezarın duvarları müthiş bir kahkaha ile sarsıldı ve vaktiyle direğin tepesinde akseden ses şimdi de alayı bir ifade ile:

— İşte tam mülhit (Marküs) ün dua kitabına lâıyk bir münacat! Pafnüs aryanî olmuş! Pafnüs aryanî olmuş! dedi.

Münzevî keşiş yıldırımına vurulmuş gibi yere yığılı - verdi.

Pafnüs gözlerini açınca, etrafında siyah kukuletalı bir takım rahipler gördü : bunlar onun şakaklarına su serpiyor ve bir takım avsunlar okuyorlardı. Bir çokları da ellerinde hurma dallarıyla dışarda duruyordu.

İçlerinden biri :

— Biz çölden geçerken bu mezardan bir takım sesler çıktığını işittik : içeri girince senin döşeme taşlarında boylu boyuna yattığını gördük. Her halde seni şeytanlar devirmiş, sonra biz gelince hepsi kaçmış olmalı. dedi.

Pafnüs başını kaldırarak hafif bir sesle şu suali sordu:

— Siz kimsiniz, kardeşler? Niçin ellerinizde hurma

dalları tutuyorsunuz? Yoksa benim mezarıma koymak için mi?

Onlar da şöyle cevap verdiler:

— Haberin yok mu, kardeş? Yüz beş yaşına basan (Antuan) babamız artık ecelinin geldiğini anladığı için vaktiyle iltica ettiği «Kolzen» dağından inip sayısını Al-lahtan başka kimse bilmiyen mânevî evlâtlarını takdise geliyor. Biz de o ruhanî babamızı hurma dallarıyla karşılamıya çıktık. Nasıl oluyor da sen bu kadar mühim bir hâdisenin farkında olmuyorsun, kardeş? Nasıl oldu da bu mezara bir melek gelip sana bunu haber vermedi?

Pafnüs de onlara :

— Heyhat! ben öyle bir inayete lâayık değilim; lâayık olmadığım için de buraya cinlerle şeytanlardan başka uğrayan olmuyor. Bana dua edin! Ben «Antinoe» rahibi ve Allahın en âdi kulu Pafnüs'üm.

(Pafnüs) ismini duyar duymaz bütün papaslar hurma dallarını sallayarak bir takım senalar, sitayişler mırıldandılar. Biraz evvel söz söyleyen rahip hayran hayran bağırdı :

— Nasıl olur, günün birinde büyük (Antuan) ın mer-tebesine bile çıkacağından bahsettirecek kadar fevkalâ-delikler gösteren (Pafnüs) hazretleri sensin ha! Ey Allahın bahtiyar kulu, (Tais) ismindeki fahişeyi hak yoluna getiren sensin, yüksek bir direğin tepesinden meleklerin kaçırdıkları zati şerif sensin! O gece direğin dibinde bekleyenler senin nur içinde göklere çıktığını kendi gözleriyle gördüler. Meleklerin kanatları seni beyaz bir bulut şeklinde kaplıyor ve yeryüzüne doğru uzanan sağ kolun da insanların aşağıda kalan evlerini takdis ediyordu. Ertesi gün halk artık seni yerinde görmeyince taşsız kalan direğin tepesine doğru uzun bir inilti yükseldi. Fakat müridin (Flâvyen) mûcizeni derhal ilân edip senin yerine papasların idaresini eline aldı. Yalnız (Pol) isminde safdilin biri bu umumî kanaata karşı gelmek istedi. O rüyasında seni şeytanların kaçırdığını

gördüğünden bahsediyordu; az kalsın halk onu taşıya - caktı : her nasılsa canını kurtarabildi. Ben işte şimdi huzurunda secdeye kapanan şu münzevilerin başrahibi (Zozim) im. Ben de senin huzurunda diz çöküp babalarını da evlâtlarıyla beraber takdis etmeni rica ederim. Ondan sonra da bize Allahın sana yaptırdığı mûcizeleri anlatırsan hepimizi minnettar etmiş olursun

Pafnüs bu sözlere şöyle cevap verdi:

— Cenabı Hak beni senin zannettiğin gibi inayetlerine garketmedi. bilâkis bin türlü şeytan iğvalariyle müt - hiş imtihanlardan geçirdi. Beni melekler kaçırmadı. Yalnız gözlerimin önünde gölgeden bir duvar yükseldi ve bu duvar ben nereye gidersem önümden gitti. Ben bir rüya içinde yaşadım. Zaten Allahtan başka her şey rüyadan ibarettir. İskenderiye'ye gittiğim zaman, bir kaç saat içinde bir çok sozler işittim ve dalâlet ordusunun sayılamıyacak kadar kalabalık olduğunu anladım. Bu ordu beni takip ediyor : şimdi kılıçlarla çevrilmiş gibiyim.

(Zozim) şöyle cevap verdi :

— Muhterem baba, unutmamalı ki aizze kısmı ve bil-hassa münzevî çöl aizzesi müthiş imtihanlara mâruz kalır. Her halde sen meleklerin kollarında bizzat gök yüzüne çıkmamış bile olsan, gene Allahın bu lûtfu senin hayaline nasip ettiği muhakkaktır, çünkü (Flâvyen) le beraber tekmil ahali meleklerin seni kaçırdığına kendi gözleriyle şahit olmuştur.

Bununla beraber Pafnüs (Antuan) a gidip takdisini istemiye karar verdi.

— Zozim kardeş, dedi, o hurma dallarından birini de bana verin, babamızı karşılamaya beraber gidelim.

(Zozim) de :

— Haydi gidelim! En hakikî asker papas takımı olduğu için, bize asker nizamı yakışır. Seninle ben ikimiz de baş papas olduğumuz için önden gideriz. Bunlar da mezamir okuyarak arkamızdan gelirler.

İşte bu tertiple yola düzüldüler; Pafnüs diyordu ki:

— Allah demek, birlik demektir : çünkü Allah tek bir hakikatten ibarettir. Dünya ise dalâletten ibaret olduğu için mütenevvidir. İşte bundan dolayı tabiatın bütün manzaralarından, hattâ zevahir itibariyle en mâsum olanlarından bile yüz çevirmelidir. Onların bizlere hoş görmelerine sebep olan tenevvüleri fenalıklarının en bariz delilidir. İşte bunun için ben durgun sularda bir papirüs demeti göreceğim olursam hemen içime bir sıkıntı çöker. Havassımıza tesir eden her şey menfurdur. En küçük kum tanesinde bile bir tehlike vardır. Her şey bizi iğva eder. Kadın, bir cismi lâtif olan havada, çiçeklerle bezenen toprakta, berrak sularda dağınık duran bütün şeytan iğvalarının bir araya gelmesinden hasıl olmuş bir terkiptir. Ruhu kapalı bir şişe vaziyetinde olanların ne mutlu başlarına! Dilsiz, sağır ve kör olmasını bilip de Allahı anlamak için dünyadan hiç bir şey anlayamayanların ne mutlu başlarına!

(Zozim) bu sözleri uzun uzadıya düşündükten sonra şöyle cevap verdi :

— Muhterem baba, madem sen bana kendi ruhunu gösterdin, ben de sana kendi günahlarımı itiraf edeyim. Böyle yapmakla ikimiz de kilise kanunu mucibince birbirimize günah çıkarmış oluruz. Ben papas olmadan evvel, cismanî âlemde iğrenç bir hayat geçirdim. Fahişeleriyle meşhur «Madora» şehrinde aşkın her türlüşünü tatmak istedim. Her gece bir sürü sefiğ gençler ve neyzen kızlarla sofrâ âlemleri yapıyor ve en beğendiğim kızı alıp evime götürüyordum. İhtiras ateşinin beni nerelere kadar sürükleyip götürdüğünü senin gibi mubarek bir zati şerif hayalinden bile geçiremez. Yalnız şu kadar söyleyim ki benim bu hırsımdan ne namuslu kadınlar, ne de rahibeler kurtuldu : zinanın ve şenaatın her türlüşünü yaptım. İhtiras ateşimi şarapla parlatıyor ve pek haklı olarak «Madora»nın en büyük ayyaşı sayılıyordum. Bununla beraber kalben hıristiyanıyordum ve bunca masiyetler içinde bile çarmıhta can veren İsayâ iman etmekte devam ediyor -

dum. Bütün servetimi sefahat âlemlerinde yedikten sonra, nihayet zaruretin ilk sıkıntılarını hissetmiye başladığım sıralarda, en gürbüz sefahat arkadaşımın müthiş bir hastalıkla çarçabuk sararıp solduğunu gördüm. Zavallının artık dizleri tutmaz olmuştı; titrek elleri hiç bir iş göremiyor, fersiz gözleri kendilğinden kapanıyordu. Göğsünden nefes yerine müthiş hırıltılardan başka bir şey çıkmıyordu. Cisminden daha fazla ağırlaşan fikri de artık işlemez olmuştı. Çünkü Allah onu hayvan gibi yaşadığı için ceza olarak hayvanlaştırmıştı. Servetimi kaybedişim zaten bana salim fikirler telkin etmiye başlamıştı; hele dostumun halinden aldığım ibret büsbütün tesir etti; onun bu hali benim içimde öyle bir tesir bıraktı ki hemen dünya hayatından ayrılıp çöle çekildim. Burada tam yirmi senedir hiç bir şeyin ihlâl etmediği bir huzur ve sükun içinde yaşıyorum. Müritlerimle beraber dokumacılık, mimarlık, marangozluk ve hattâ, doğrusunu söylemek lâzım gelirse yazı yazmasını hiç sevmediğim ve bütün hayatımda maddî bir iş adamı olduğum halde, kâtiplik san'atını bile yapıyorum. Gündüzlerimi neşeli, gecelerimi rüyasız geçiriyorum : her halde Allahın mağfiretine erdiğime kaniim, çünkü en müthiş günahlarımı işlerken bile Allahtan hiç ümidimi kesmedim.

Pafnüs bu sözleri işidince gözlerini havaya kaldırıp şöyle bir şey mırıldandı :

— Yarabbi, bunca kebairle lekelenen bu adamı, bu zaniyi, bu âsiyi bile teveccühüne garkettiğin halde benim gibi bütün emirlerine daima riayet eden bir kulundan yüz çeviriyorsun! Senin adaletin ne anlaşılmaz şey, Yarabbi! Hikmetinden sual olunmaz Yarabbi!

(Zozim) kollarını uzattı :

— Bak, muhterem baba: ufkun iki tarafında simsiyah diziler halinde sanki karıncalar hicret ediyor gibi bir şey görünüyor. İşte bunlar da tıpkı bizim gibi (Antuan) ı karşılamıya çıkan kardeşlerimiz.

Mülâkat yerine geldikleri zaman muhteşem bir man - zara ile karşılaştılar. Rahipler ordusu üç sıra halinde büyük bir yarım daire teşkil ediyordu. Ön sırayı teşkil eden çöl ihtiyarlarının ellerinde asâlar görünüyor, sakalları yerlere kadar sarkıyordu. (Efrem) le (Serapyon) un idaresindeki keşişlerle Nil münzevileri de ikinci saffı teşkil ediyorlardı. Bunların arkasında da uzaklardaki kayalıklardan gelen keşişler vardı. Kiminin kara kuru vücudundan biçimi belirsiz paçavralar sarkıyor, kimisinin de sırtında elbise yerine kakhaha otlarıyla demet gibi bağlanmış sazlar görünüyordu. İçlerinde bir çok çıplaklar da vardı; vardı amma Hak Taâlâ bunların vücutlarını koyun yünü gibi sık bir tüy tabakasıyla örtmüştü. Hepsinin elinde yeşil bir hurma dalı vardı; bunların manzarası zümrütten bir kavsikuzah gibiydi; cennet korolarına benziyor, Tanrı beldesinin canlı surlarını andırıyorlardı.

Bu cemaatin nizam ve intizamı o kadar mükemmeldi ki Pafnüs kendi idaresindeki papasları çarçabuk buluverdi. O da onların yanında durdu amma, kendini bildirip onların o dindarane intizarlarını ihlâl etmemek için yüzünü kukuletasıyla sımsıkı sakladı. Bu sırada birdenbire büyük bir vaveylâ koptu; her taraftan sesler yükseldi:

— Evliya geliyor! Evliya geliyor! İşte büyük evliya! İşte Allahın şeytanları mağlûp eden sevgili kulu! İşte Antuan babamız!

Bu gürültüden sonra derin bir sükût oldu, bütün alınlar kumların üstünde secdeye vardı.

(Antuan) baba, sevgili müritleri (Maker) le (Amatâs) da beraber olduğu halde çölün sonsuzluğu içinde küçük bir tepeden inip geliyordu. Ağır ağır yürüyordu amma vücudu hâlâ dimdikti; halinde fevkalbeşer bir kuvvetin son bakiyeleri vardı. Ak sakalı geniş göğsüne yayılıyor, ayna gibi kafası tıpkı Musa'nın alnı gibi parıl parıl parlıyordu. Gözlerinde kartal bakışları vardı; yuvarlak yanaklarında da çocuk tebessümleri parlıyordu. Hiç bir gözün görmediği, hiç bir kulağın işitmediği riyazetlerle tam bir asır

yorulan kollarını kaldırıp etbaini takdis etti ve sesinin son ihtişamını da şu sevgi sözlerine sarfetti:

— Sancakların ne güzel, ey Yâkub! Çadırların ne sevimli, ey İsrail!

O anda o canlı surun bir ucundan öbür ucuna kadar ahenkli bir gök gürültüsü şeklinde şu âyet aksetti : «Allahından korkanın ne mutlu başına!».

(Antuan) bu sırada (Maker) ve (Amatas) la beraber ihtiyarların, keşişlerle karabaşların saflarını dolaşıyordu. Cennetle cehennemi bile görmüş olan bu keramet sahibi, bir kaya kovuğundan hristiyan kilisesini idare etmiş olan bu münzevî keşiş, en müthiş felâket günlerinde din şehitlerine iman kuvveti veren bu veliyyüllâh talâkat ve belâgatiyle dalâlet mezheplerini yerlere seren bu allâme o manevî evlâtlarının her birine ayrı ayrı şefkatli sözler söylüyor ve kendisini çok seven Allahın nihayet ona vadettiği mes'ud ölümün arifesinde bulunduğunu bildiği için, hepsile ayrı ayrı, senli benli vedalaşıyordu.

Rahip (Efrem) le (Serapyon) a şu sözleri söylüyor - du :

— Sizler çok büyük ordulara kumanda ediyorsunuz; her ikiniz de şöhretleri afakı tutmuş başbuğlarsınız. İşte bu sıfatınızdan dolayı cennette altın zırhlar giyeceksiniz: Mikâil aleyhisselâm size melâike ordusunda müfreze kumandanlıkları verecek!

İhtiyar (Palemon) u görünce de boynuna sarılıp :

—İşte benim evlâtlarımın en iyisi, en sevimlisi! Bunun ruhundan çıkan güzel koku, her sene ektiği baklaların çiçeklerinden çıkan kokular kadar güzel! dedi.

Rahip (Zozim) e de şöyle söyledi:

— Sen Allahın inayetinden ümidini kesmedin, onun için kalbinde rahmanî bir huzur ve sükûn var. Senin fazilet zanbağın, fazahat gübresinin üstünde açtı.

Her sözünde büyük bir hikmet ve isabet vardı. İhtiyarlara diyordu ki :

— Mesihin havarisi, Allahın arşının etrafında beyazlar giymiş, başlarına taşlar takmış yirmi dört ihtiyar oturduğunu gördü.

Gençlere de :

— Neşeli olun; hüznü, kederi bu dünyanın bahtiyarlarına bırakın! diyordu.

Mânevî evlâtlar ordusunun cephesinde dolaşırken, (Antuan) herkesi işte böyle irşat ediyordu. Pafnüs nihayet onun kendi önüne yaklaştığını görünce, kalbi korkuyla ümit arasında parçalanarak diz üstü kapandı; büyük bir ıstırap içinde kıvranarak :

— Baba, baba, babacığım! diye bağırdı. Yetiş imdadıma, mahvoluyorum. Ben Tais'in ruhunu Allaha vakfettim, sonra bir direğin tepesinde, ondan sonra da bir mezar odasında yaşadım. Secdeden kalkmayan aınım tıpkı bir deve dizi gibi nasır bağladı. Fakat gene Allah beni yüz üstü bıraktı. Beni takdis et de kurtulayım, babacığım; elindeki çördük otunu salla da ruhum yıkansın, kar gibi ak pak olayım!

(Antuan) hiç cevap vermiyordu. Parlaklığına hiç kimsenin tahammül edemediği gözlerini «Antinoe» papaslarının gözlerinde gezdirdi. Nihayet nazarı «Safdil» denilen (Pol) e takıldı, uzun uzun baktı, sonra yaklaşmasını işaret etti. Veliyyullahın akıldan mahrum bir zavallıya hitap edişi herkesi hayrette bıraktığından (Antuan) şu sözleri söyledi :

— İndallah bu hepinizden daha makbûldür. Gözlerini kaldır, oğlum Pol, kaldır da gökyüzünde ne görüyorsan söyle.

Safderun Pol gözlerini kaldırdı; yüzü nurlandı, dili gözüldü.

— Gökyüzünde sırma işlemeli al perdelerle süslü bir yatak görüyorum. Bu yatağın etrafında üç bâkire nöbet bekliyor : bunlar o yatağın sahibi olan kadın ruhundan başka hiç bir ruhu yaklaştırmamıya dikkat ediyor.

Bu yatağın kendisi için kurulmuş uhverî bir zafer timsali olduğuna hükmeden Pafnüs artık Allaha şükretmiye başlamıştı. Fakat (Antuan) onu bir işaretle susturup vecd içinde bir şeyler mırıldanan Safderun'u dinlemesini emretti.

— O üç bâkire benimle konuşuyor; onlar bana diyorlar ki «Mubarek bir kadın yeryüzünü terketmek üzeredir; İskenderiyeli Tais yakında ölecek. Biz ona bu mağfiret döşegini hazırladık, çünkü biz onun fazilet timsalleriyiz : Bize İman, Korku ve Aşk derler».

(Antuan) sordu :

— Daha ne görüyorsun, yavrucuğum?

(Pol) gözlerini şimalden cenuba, şarktan garba çevirip durduysa da hiç bir şey göremedi : sonra birdenbire gözüne «Antinoe» rahibi ilişti. Benzi kudsi bir haşyet ve dehşetle sarardı, gözlerinden görünmez alevler fışkırmıya başladı.

— İşte bu adamı yakalamıya hazırlanan üç zebanî görüyorum. Bunların biri bir kuleye, biri bir kadına, biri de bir kâhine benziyor. Üçünün de isimleri kızgın demirlerle yazılmış; birinin ismi alnında, ötekinin adı karnında, üçüncüsünün ismi de göğsünde; bu isimler işte şu isimler: Kibir, Şehvet ve Şüphe. Benim gördüğüm işte bu kadar.

(Pol) bu sözleri söyledikten sonra gözleri tekrar şaşkınlığa, ağzı gene sarktı, tekrar eski bönluğine döndü.

«Antinoe» papasları endişeli nazarlarla (Antuan) a bakarlarlarken, o mubarek zat yalnız şu sözleri söyledi:

— Allahın adaleti hükmnü vermiştir. Bize düşen, ona ibadet edip susmaktan ibaret.

İşte böyle deyip geçti. Herkesi takdis edip gidiyordu. Ufka doğru inen güneş (Antuan) ı nur içinde bırakıyor ve Allahın inayetiyle nisbetsiz bir şekilde büyüyen gölgesi de bu büyük veliyyullahın insanlar içinde bırakacağı ebedî hatıraya timsal olarak sonsuz bir halı gibi peşinde yayılıp duruyordu.

Ayakta olduğu halde yıldırımla vurulmuşa dönen Paf-

nüs artık hiç bir şey görmüyor, hiç bir şey işitmiyordu. Kulaklarında yalnız şu söz çınliyordu : «Tais ölecek!». O zamana kadar böyle bir şey hiç aklına gelmemiştir. Tam yirmi sene bir mumya kafası seyrettiği halde şimdi Tais'in gözleri ölümle söneceğini düşündükçe yeisle karışık bir hayret içinde kalıyordu.

«Tais ölecek!» : bu ne anlaşılmaz söz! «Tais ölecek!» : Bu iki kelimedede ne yeni ve dehşetli bir mâna vardı! «Tais ölecek!» : Öyleyse güneşin çiçeklerin, ırmakların ve bütün hilkatin ne lüzumu var? «Tais ölecek!» : Öyleyse kâinat ne işe yarar? Pafnüs birdenbire sıçradı. «Onu görmek, bir daha görmek!».. Koşmaya başladı. Nerede olduğunu, nereye gittiğini bilmiyor, fakat sevkitabiîsi onu tam gideceği yere götürüyordu; Nil'e doğru gidiyordu. Nehrin taşkın suları bir sürü yelkenlerle kaplıydı. Hemen bir habes gemisine atladı ve geminin baş tarafına uzanarak, gözleriyle mesafeleri yeyip yutarak çılgın bir ıstırap içinde bağırmağa başladı:

— Daha fırsat elimde iken Tais'e mâlik olmayışım ne delilikmiş, ne divanelikmiş! Dünyada ondan başka bir şey olduğunu zannedişim ne mecnunlukmuş! Meğer ben ne divane imişim! Allaha inandım, ruhumun selâmetine inandım, âhirete inandım, Tais'i gördükten sonra bütün bunların sanki bir kıymeti olabileceğine hükmettim. Ebedî saadetin onun bir busesinden ibaret olduğunu, onusuz hayatın mânâsı olamayacağını, öyle bir hayatın korkulu bir rüyadan başka bir şey olmadığını nasıl hissedemedim? Vay ahmak herif, vay! Sen onu kendi gözlerinle gördüğün halde âhîret saadetleri peşinde koştu, ha! Vay korkak, vay! Hem onu gördün, hem Allahtan korktu! Allah! Cennet! Nedir bunlar? Bunlar sana ne verebilir ki Tais'den göreceğin saadetin binde birine tekabül edebilirsin? Vah zavallı sersem, vah! Allahın inayetini Tais'in dudaklarında aramazsın da başka yerlerde arasın, ha! Gözlerinde hangi eller vardı? O zaman senin gözlerini kör edene lânet olsun! Sen onun bir anlık aşkına bedel ce -

hennemin ebedî azabını göze alabileceğin halde almadın! O sana kollarını açıp çiçek kokularıyla yuğurulmuş vücudunu arzettiği halde, sen onun çıplak göğsünün tarifine imkân olmıyan sihir ve füsununda gaşyolmadın! Sana : «İmsâk et!» diyen kıskanç sesi dinledin! Gafil, gafil, zavallı gafil! Ne acı nedamet! Ne dehşetli pişmanlık! Ne müthiş yeis! Bilmem niçin o unutulmaz saatin tatlı hatırasını cehenneme götürüp mes'ut bir sesle şöyle haykır - madım : «Yak, vücudumu yak, damarlarımda ne kadar kan varsa hepsini kurut, kemiklerimi çatlat, ne yaparsan yap, gene sen benim ruhumu ebediyete kadar buyurup serinleştiren hatırayı içimden çıkaramazsın!... Tais ölecek! Ey gülünç Allah senin cehennemin benim umurumda bile değil! Tais ölecek ve hiç, hiç, hiç bir zaman benim olmı - vacak!»

Gemi nehrin serî akıntısını takip edip giderken, Paf-nüs günlerce yüz üstü yatıyor ve hep tekrar edip duru - yordu :

— Hiç, hiç, hiç bir zaman!

Sonra, Tais'in kendisinden başka herkese teslim ol - duğunu, bütün dünyaya aşk dalgaları saldığını ve yalnız kendisinin o dalgalarda dudaklarını ıslatamamış oldu - ğunu düşündükçe birdenbire ayağa kalkıp dimdik kesiliyor, vahşi bir şekil alıyor, ıstırabından ulur gibi sesler çıkarı - yordu. Tırnaklarıyla göğsünü yırtıyor, kollarının etini ı - sıırıyordu. Zihninden :

— Ah, onun bütün sevdiklerini öldürebilsem! gibi fikirler geçiyordu.

Bu cinayet fikirleri ruhunu tatlı bir tehevvürle dol - duruyordu. Meselâ (Nisyas) ı yavaş yavaş, tadını çıkara - çıkara, gözlerinin tâ dibine baka baka boğazlamayı dü - şünüyordu. Sonra birdenbire öfkesi geçiyordu. Ağlıyor, hıçkırıyordu. Âcizleşiyor, yumuşuyordu. Ruhu meçhul bir şefkatle gevşiyordu. Çocukluk arkadaşının boynuna atı - lıp : «Nisyas, sen onu sevdiğin için ben de seni seviyorum. «Bana ondan bahset! O sana ne söylediye sen de bana o -

nu söyle!» demek ihtiyacını duyuyordu. Hele şu söz hiç durmadan tıpkı bir hançer gibi kalbine saplanıyordu : «Tais ölecek!».

— Ey gün yüzünün aydınlığı! Gecenin gümüş gölgeleri, yıldızlar, gökler, tepeleri titreşen ağaçlar, vahşî hayvanlar, ehlî hayvanlar, ey insanlardaki mustarip ruhlar, işitmiyor musunuz : «Tais ölecek!». Ey ışıklar, esintiler, kokular, kaybolun! Ey kâinatın şekilleriyle fikirleri, silinin! «Tais ölecek!...». Dünyanın güzelliği ondan ibaretti; ona yaklaşan her şey onun güzelliğinden akisler alırdı. İskenderiyedeki ziyafette onun yanında oturan ihtiyarla filozoflar, ne sevimli adamlardı! Sözleri ne ahenkli söz - lerdi! Dudaklarında kâinatın bütün neşeleri uçuşuyor ve bütün fikirlerinden şehvetin güzel kokuları yükseliyordu. Tais'in nefesi üzerlerinde olduğu için, bütün sözleri aşktan, güzellikten, hakikatten ibaretti. Münkirliğin zarafeti sözlerine halâvet veriyordu. İnsanlığın parlaklığını ne lâ - tif ifadelerle anlatıyorlardı! Heyhat! Bütün bunlar artık bir rüyadan ibaret. Tais ölecek! Ah, eğer o ölürse tabîî ben de ölürüm! Amma sen ölebilir misin, ey ıstırap içinde, gözyaşları içinde vücuda gelmiş rüşeym, ey kurumuş mah - lûk, sen ölebilir misin? Ey ölü doğmuş sefil, sen hayatı bilmediğin halde ölümün tadını nasıl alırsın? Hemen Al - lah mevcut olsun da beni cehenneme koysun! Ben öyle is - tiyor, öyle ümit ediyorum. Ey nefret ettiğim Allah, işit şu sözlerimi! Beni cehennemin dibine at! Seni ona mec - bur etmek için işte yüzüne tükürüyorum! İçimdeki ebedî gayzı püskürebilmek için bana ebedî bir cehennem lâ - zım.

.
.

(Albin), «Antinoe» rahibini ortalık ağarırken höcre - lerin önünde kabul etti.

— Hoş geldin, muhterem baba, selâmet yuvamıza sa - falar getirdin; her halde sen bize bağışladığın mubarek ka -

dını takdise geliyorsun. Bilirsin ki Allah ona rahmet ve mağfiret buyurup yanına çağırıyor; meleklerin çölden çöle götürdükleri bir havadisten sen hiç bihaber olabilir misin? İşin hakikati işte böyle, Tais artık cenneti âlâya kavuşuyor. Bütün vazifelerini ifa etti; aramızda nasıl yaşadığını sana bir kaç kelime ile anlatayım Sen gittikten sonra, o senin mühürlediğin höcrede kapalı kaldığı için, ben kendisine biraz yiyeceklerle beraber kendi mesleğindeki kızların ziyafetlerde çaldıkları neylere benzer bir ney gönderdim. Böyle yapmaktan maksadım, hem can sıkıntısından kurtarmak, hem de insanlara gösterdiği meziyet ve letâfeti Allahın huzuruna da göstermesini temin etmektir. Fena düşünmemişim; çünkü Tais her gün o neyle Allahı tebci ediyor ve bu görünmez ney sesinin topladığı bâkireler : «Gökyüzündeki korulukların bülbülünü, çarmıhta can veren İsa'nın kuhusunu dinliyoruz!» diyorlardı. Tais çilesini işte böyle doldururken, aradan altmış gün geçer geçmez senin kendi elinle mühürlediğin kapı kendiliğinden açıldı; üstündeki balçık mühür hiç bir insan eli değmediği halde kırılıp döküldü. İşte bu işaret üzerine ben senin tayin ettiğin çilenin artık nihayet bulması lâzım geldiğini ve Allahın o ney çalan kızı artık affetmiş olduğunu anladım. İşte o günden itibaren o da öteki kızlarının hayatına iştirâk etti; o da onlarla beraber çalışmaya, birlikte ibadete başladı. Sözleriyle tavırlarındaki tevazû ve mahviyetle onlara güzel bir misal oluyor ve hepsinin içinde âdetâ bir haya heykeli gibi duruyordu. Bazan mahzun görünürdü; fakat bu hüznün çabuk geçirdi. Onun Allah'a iman, ümit ve aşkla bağlandığını görünce, san'atiyle güzelliğini hemşirelerinin irşadına vasıta ittihaz ettim. İncilin bahsettiği serbest kadınlarla uslu bâkirelerin hareketlerini bizim önümüzde taklit etmesini istedim. (Ester) in, (Debora) nın, (Jüdit) in, (Lazar) ın kızkardeşi olan (Meryem) le İsa'nın anası olan (Meryem) in taklitlerini yaptı. Böyle manzaralar karşısında senin ciddiyet ve vekarının isyan edeceğini bilmez değilim, muhterem baba.

Fakat onun bu dindarane sahnelerde ne gözyaşları dök - türdüğünü, kollarını tıpkı hurma dalları gibi gökyüzüne nasıl uzattığını eğer sen de görseydin, eminim ki sen de mütehassis olurdun. Ben bunca zamandır rahibelerin ba - şındayım, onların tabiatlerine karşı gitmemeyi daimî bir düstur ittihaz ettim. Her tohumdan ayni çiçek çıkmaz. Her ruh ayni şekilde kudsîleşmez. Şunu da düşünmeli ki Tais daha güzellik çağı geçmeden kendini Allaha verdi : böyle bir fedakârlık hiç görülme - miş olmasa bile her halde nadirdir... Onu Allaha kavuş - turacak sıtma başlıyalı tam üç ay olduğu halde tabii bir elbise demek olan güzelliği hâlâ geçmedi. Hastalığında hep gökyüzünü görmek istediği için ben her sabah onu avlu - daki kuyunun yanına, bu manastırdaki rahibelerin göl - gesinde toplandıkları ihtiyar incir ağacının altına kaldırtı - yorum; sen de oraya gidersen görürsün, muhterem baba; amma çabuk ol, çünkü Allah artık onu yanına çağırıyor; insanların hem yüzlerini kızartmak, her irşatlarına vesile olarak yaratılan o güzel yüz bu akşam bir kefenle örtü - lecektir.

Pafnüs (Albin) -in peşine takılıp seher ziyalariyle ay - dınlanan avluya gitti. Kiremitli damların boyunca bir sü - rü güvercinler bir inci dizisi gibi duruyordu. İncir ağacı - nın gölgesinde bir yatağa uzanan Tais kolları göğsünde bir haç teşkil eden beyaz bir şekil gibi yatıyordu. Baş ucunda duran örtülü kadınlar ölüm duaları okuyorlardı.

— *Ey gufranına payan olmıyan Allahım, bana mer - hamet buyur, sayısız mağfiretlerinle benim günahımı af - fet Yarabbi!*

Pafnüs seslendi:

— Tais!

Tais göz kapalarını kaldırdı; gözlerinin aklarını sesin geldiği tarafa çevirdi.

(Albin) örtülü kadınlara bir kaç adım uzaklaşmalarını işaret etti.

Papas tekrar etti:

— Tais!

Tais başını kaldırdı; beyaz dudaklarından hafif bir nefes çıktı.

— Sen misin, babacığım?... Çeşmeden içtiğimiz suyu, birlikte topladığımız hurmaları hatırlıyor musun?... Ben aşka... hayata işte o gün doğdum, babacığım.

Tais sustu, başı gene yastığa düştü.

Ölüm artık kanatlarını germiş, alnında ecel terleri parlamaya başlamıştı. Bu ulvî sükûtu ihlâl eden bir kumrunun acıklı sesi yükseldi. Sonra papasın hıçkırıkları bâkirelerin ilâhilerine karıştı.

— *Lekelerimi yıka, günahlarımı temizle Yarabbi. Ben isyanımı itiraf ediyorum, cinayetlerim hep karşıma dikiyor Yarabbi!*

Tais birdenbire yatağının içinde doğruldu. Menekşe gözleri ip iri açıldı; nazarları uçarak, kolları uzaklardaki tepelere doğru uzanarak berrak ve taze bir sesle:

— İşte ebedî fecir gülleri, işte!
dedi.

Gözleri parlıyordu; şakakları hafif bir hararetle kızarıyordu. Her zamankinden daha tatlı, daha cazip bir güzellikle yeniden canlanmıştı. Yere diz çöken Pafnüs kara kollarını boynuna doladı. Kendisinin bile tanıyamadığı acayip bir sesle:

— Ölme, diye bağıırıyordu. Ben seni seviyorum ölme! Dinle beni, Taisciğim! Ben seni aldattım, ben o zaman sefil bir divaneden başka bir şey değildim. Ne Allah var, ne cennet, bütün bunlar hiç bir şey değil. Yeryüzündeki hayatla insanların aşkından başka hakikat yok. Ben seni seviyorum! ölme; sen nasıl ölürsün, imkânımı var? Sen çok kıymetlisin. Gel, benimle beraber gel! Haydi kaçalım; ben seni kollarıma alıp tâ uzaklara götürürüm. Gel, sevişelim. Ne olur, dinle beni dinle sevgilim, dinle de: «Yaşayacağım, yaşamak istiyorum!» de. Tais, Tais kalk!

Tais artık işitmiyordu. Göz bebekleri ebediyette yüzüyordu.

Nihayet mırıldandı :

— Gökyüzü açılıyor. Melekleri, peygamberleri, evli-yaları görüyorum... Benim sevgili (Teodor) um da onların içinde: elleri çiçeklerle dolu; gülümsüyor, çağırıyor be - ni... Bana iki melek geliyor. Yaklaşıyorlar işte... Aman, ne güzel şeyler!... Allahı görüyorum.

Neşesinden derin bir nefes aldı, cansız başı tekrar yas - tığa düştü. Tais ölmüştü. Pafnüs şimdi onu derin bir yeisle kucaklarken çılgın bir arzu ve müthiş bir aşkla yiyecek gi - bi sarılıyordu.

(Albin) avazı çıktığı kadar haykırdı :

— Defol, mel'ûn!

Sonra parmaklarını yavaşça ölünün göz kapaklarına koydu. Pafnüs sendeliyerek geriledi; gözleri alevler içinde yanıyor, ayaklarının altında yerin yarıldığını hissediyor - du.

Bâkireler (Zekeriya) nın ilâhisini söylüyorlardı.

— *Hamdolsun sana, ey İsrail'in Allahı!*

Birdenbire sesleri boğazlarında düğümlenip kaldı. Kızlar papasın yüzünü görmüşler ve korkularından ka - çışarak :

— Hortlak! Hortlak!

diye bağırışmaya başlamışlardı.

Pafnüs öyle çirkin, öyle iğrenç olmuştu ki elini yü - zünden geçirince çirkinliğini kendisi bile hissetti.

S O N

